

GRØNNSTRUKTUR

GRØNNSTRUKTUR INNENFOR KOMMUNEDELPLAN LARVIK OG STAVERN
2017

INNLEDNING

Grønnstruktur-utredningen skal gi oss oversikt over de «blågrønne» områdene innenfor planområdet til Kommunedelplan for Larvik og Stavern 2015-2027, slik at vi gjør gode valg i forhold til hvilke områder som bør ivaretas/videreutvikles i forhold til avgrensning, størrelse, tilgjengelighet, og kvalitet.

Grønnstruktur blir definert som «veven av store og små naturpregede områder i byer og tettsteder». Med «blågrønne» områder menes naturområder, friområder, parker, leke-/møteplasser og grønnstruktur i bebygde områder, i tillegg til elver/bekker, sjø og vann. Utredningen belyser temaene rekreasjon, landskap, biologisk mangfold og vannforvaltning.

Grønnstrukturutredningen skal legge føringer for:

- Kommunedelplanene for Larvik og Stavern
- Reguleringsplaner
- Handlingsplaner og forvaltning
- Bruk, eierskap og innhold

INNHALDSFORTEGNELSE:

1.	FOLKEHELSE	3
1.1	MÅL/DELMÅL	4
1.2	INNHold	4
1.3	RAMMER	4
1.4	FØRINGER	4
1.5	PROSESS	5
1.6	FRAMDRIFT	5
1.7	ORGANISERING	5
1.8	FAGUTREDNING - FASER OG ARBEIDSOPPGAVER	6
2.	FASE 1: KARTLEGGE OG REGISTRERE	7
3.	FASE 2: ANALYSERE OG VURDERE	9
2.1	GRØNNSTRUKTUR OG REKREASJON	9
2.2	GRØNNSTRUKTUR OG LANDSKAP	40
2.3	GRØNNSTRUKTUR OG NATURMANGFOLD	54
2.4	GRØNNSTRUKTUR OG VANNFORVALTNING	67
4	FASE 3: GRØNNSTRUKTURKART	70

1. FOLKEHELSE

Det er kommunene som er ansvarlig for folkehelsearbeidet. De skal kartlegge utfordringer for folkehelsen og iverksette tiltak. Sammenhenger mellom grønne omgivelser, helse og trivsel har fått mye oppmerksomhet de siste årene. Denne oppmerksomheten skyldes at vi har fått kunnskap om helsefremmende egenskaper til grønne omgivelser, og at vi har behov for å finne nye løsninger innen byutvikling der kompakt byutvikling ofte kan gå på bekostning av grønne omgivelser.

Grønnstruktur bidrar til livskvalitet og er viktige faktorer for innbyggernes helse. Vi har alle glede av at det er innslag av grønne områder der vi bor. Mange opplever dette som en forutsetning for «det gode liv». Det er vitenskapelig dokumentert at tilgang til natur og grønnstruktur påvirker både vår fysiske og mentale helse. Et enkelt mål er å skape muligheter for nærturer, det vil si turer i umiddelbar nærhet med boligen som utgangspunkt. Det som er så fint med nærområdet, er at det er tilgjengelig for alle. Ved å skape nabolag med passende gåavstander til butikker, og tilgang til parker, natur, gå og sykkelruter osv., bidrar vi til at flere velger å gå i stedet for å ta bilen. Dermed fokuseres det på et urbant friluftsliv, som i sin tur påvirker folkehelsen positivt.

Tilgang til grønne lunger rett ved boligen gir oss mulighet for pusterom i hverdagen. Mange familier, venner og barn bruker natur i nærområdet for å tilbringe tid sammen, og naturområder er en viktig arena for å knytte oss mennesker nærmere hverandre. Grøntområder er møteplasser mellom generasjoner og innbyggere med forskjellig etnisk bakgrunn. På denne måten bidrar blant annet parker, gode lekeplasser og friområder, hvor unger møter hverandre og foreldrene blir kjent, til integrering. Barn utvikler også bedre sosiale og motoriske ferdigheter gjennom lek i varierte, naturlige omgivelser.

I dag bor 80 prosent av befolkningen i byer og tettsteder. Livet på landet og i nærheten av fri natur er blitt et unntakstilfelle - for de få eller for fritiden vår. Den økonomiske dynamikken ligger først og fremst i byene. Byenes sterkeste fortrinn er nå som arena for opplevelse og fritid, ikke bare for arbeid. Fellesrommet, allmenningen, er i ferd med å få større betydning i dagens by. Store grupper med mer tid og penger, som studenter og pensjonister, ønsker å ha tilgang til møtestedet i byene. Samtidig gir tilflyttingen av folk fra andre kulturer en anledning til å møte disse i åpne, inviterende offentlige rom. Fellesrommene gir også anledning til et helsebringende og avstressende samvær. Grønne lunger i bymiljøet har stor positiv innvirkning på innbyggernes helsetilstand og generelle trivsel. Tilrettelagte og godt vedlikeholdte parker- og sentrumsnære områder gir de som bor her og tilreisende gode opplevelser. Mange har et hektisk dagligliv med korte stunder for ro og avkobling. Naturpregede omgivelser oppleves som fredelige og gir en pause fra travelheten. Støy oppfattes også som mindre plagsomt i naturomgivelser.

Grønne områder regulerer lufttemperatur og kan bidra til bedre luftkvalitet. I miljøsammenheng har grønne områder dessuten aktualisert seg i forhold til overvannshåndtering. Tradisjonelt har overvann blitt ledet bort via sluk og rør i bakken. Ulempen er da at vannet ledes ut av sitt naturlige kretsløp, med flom og oversvømmelser som konsekvens. Moderne løsninger for overvannshåndtering dreier seg om å redusere risiko for flomskader og samtidig skape mer attraktive oppholdsarealer. Ved å tilrettelegge for blågrønne strukturer (åpne vannføringer og grøntområder) kan overflatevannet infiltreres i regnbed og vegetasjonsfelter, forsinkes på grønne tak, i åpne renner, kanaler, bekkeløp og dammer. I tillegg til å bidra til høyere kvalitet på utearealer for mennesker, vil dette kunne bidra til økt biologisk mangfold i byer og tettsteder.

1.1 MÅL/DELMÅL

M Å L

Grønnstruktur-utredningen skal være et verktøy for å få oversikt, sikre og/eller forbedre de «blågrønne» områdene innenfor planområdet til Kommunedelplan for Larvik og Stavern 2015-2022, i forhold til a) sammenheng, b) tilgang og variasjon, og c) tilgjengelighet.

Med «blågrønne» områder mener vi naturområder, turdrag, friområder, parker, leke-/møteplasser og grønnstruktur i bebygde områder, i tillegg til elver/bekker, sjø og vann.

D E L M Å L

Utredningen skal belyse og utarbeide temakart i forhold til a) hvordan de blågrønne områdene er ivaretatt i dag, b) vise mangler, og c) behov og muligheter - for følgende temaer:

- R e k r e a s j o n
- L a n d s k a p
- B i o l o g i s k m a n g f o l d
- V a n n f o r v a l t n i n g

1.2 INNHOLD

Utredningen skal inneholde:

- Registreringer og kartlegginger
- Analyser og vurderinger
- Grønnstrukturutredningskart.

1.3 RAMMER

- Strategidokumentet kap.1 - Planstrategi 2015-2018:
Grønnstrukturplaner for byplanområdene Stavern og Larvik, med fokus på forbindelser til og mellom større naturområder, parker, trygge skoleveier, sikring av verdifull vegetasjon og trær (2015-2016)
- Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2013-2016
- Rikspolitiske retningslinjer (RPR) for å styrke barn og unges interesser i planleggingen
- Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven
- Strategisk kultur- og idrettsplan for Vestfold 2015-2018 (SKP)
- St.meld.nr.23 (2001-2002), Bedre miljø i byer og tettsteder
- Kommunalteknisk plan 2018-2021
- Formingsveileder for Larvik sentrum
- Planområdet til Kommunedelplan for Larvik by 2015 – 2027
- Planområdet til Kommunedelplan for Stavern by 2015 – 2027
- Miljødirektoratets veileder M100-2014 *Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder*
- Veileder for lokal håndtering av overvann i kommuner (Jan.2017 Vestfold Fylkeskommune)

1.4 FØRINGER

Strategidokumentet kap.1 - Målområder:

Natur-, miljø- og kulturarven er mitt og ditt ansvar

VEDTATT I SAMFUNNSPLAN 2013-2020 - Kjennetegn:

- *I Larvik er arealpolitikken forutsigbar og viktig grønnstruktur, natur- og rekreasjonsverdier er sikret.*
- *Natur- og frilufts- kvalitetene og anlegg som fremmer fysisk aktivitet gjør Larvik attraktiv for nye innbyggere.*

Et likeverdig liv for alle

VEDTATT I SAMFUNNSPLAN 2013-2020 - Kjennetegn:

- *Helsefremmende arbeid er prioritert i Larvik og bidrar til bedre folkehelse og levekår.*

Vekst og verdiskaping som forutsetning for god velferd

VEDTATT I SAMFUNNSPLAN 2013-2020 - Kjennetegn:

- *By- og sosialutvikling er en kontinuerlig prosess. Innbyggere, lag, foreninger og nærmiljø er inkludert i arbeidet.*

1.5 PROSESS

- **Fase 1** går ut på registrering av alle grøntområdene. Hvert enkelt område blir først befart og deretter beskrevet. Siden hentes eksisterende temadata og annen informasjon inn, så all ny og gammel informasjon om området blir samlet på ett sted. Det blir også sett på faktisk bruk; hvilke aktiviteter som foregår der, om områdene er mye eller lite i bruk og om det er behov eller ønsker for utvidelser, oppgraderinger eller tilrettelegging for å sikre eller forbedre bruken.
- **Fase 2** tar for seg hvordan grønnstrukturen er ivaretatt og det blir sett på mangler, behov og muligheter ved de ulike grøntområdene.
- **Fase 3** skal komme fram til et sluttresultat på bakgrunn av overordnede føringer, registreringer og samarbeid, som skal være grunnlaget for neste rullering av Kommunedelplan for Larvik og Stavern, for reguleringsplaner og byggesaker innenfor planområdet og for handlingsplaner og forvaltning.

1.6 FRAMDRIFT

Fase 1: Kartlegge og registrere –2015/2016

Fase 2: Analysere og vurdere –2017

Fase 3: Utarbeide forslag til grønnstruktur – 2017

1.7 ORGANISERING

Styringsgruppe:

- Carl Erik Mathisen
- Tom Henning Ruud
- Hege Eick
- Tore Stafne

Arbeidsgruppe:

- Prosjektleder v/Trine Flesche
- Prosjektmedarbeider v/Chanette Hoffmann Fyhn (Trær)
- Prosjektmedarbeider v/Monica Aasrum (Biologisk mangfold)
- Kartansvarlig v/Hanne Holmen

Referanse (trekkes inn etter behov):

Internt:

- Arealplan, Byggesak, Landbruk, KMT, Eiendom, Kultur og oppvekst, Helse- og omsorg og Barnerepresentanten

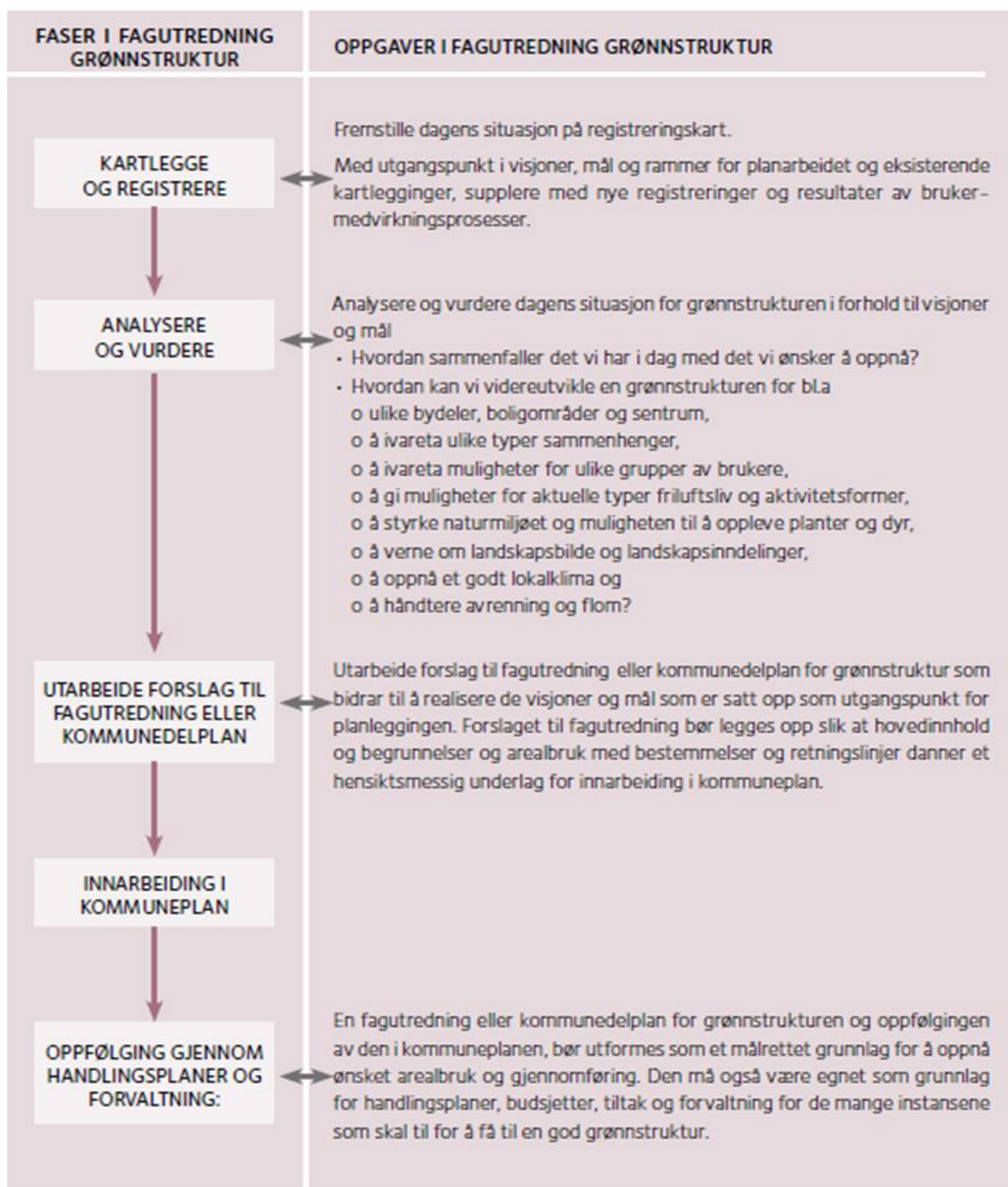
Eksternt:

- Diverse interesseorganisasjoner og foreninger

1.8 FAGUTREDNING – FASER OG ARBEIDSOPPGAVER

Miljødirektoratets veileder M100-2014 *Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder*:

Fagutredning grønnstruktur – faser og arbeidsoppgaver

Arbeidet med fagutredning eller kommunedelplan grønnstruktur går gjennom flere faser. Kartlegging av dagens situasjon etableres som et hensiktsmessig grunnlag for å analysere handlingsrommet og utforme en robust og fleksibel plan.

2. FASE 1: KARTLEGGE OG REGISTRERE:

Alle avsatte grøntområder, skoler og barnehager innenfor Kommunedelplan for Larvik og Stavern er befart og deretter beskrevet – til sammen ca. 500 områder. All tilgjengelig temadata og informasjon er innhentet for hvert område. Områdene er digitalisert og foreslått avsatt til arealformål utfra nedenstående kriterier. Noen nye områder + noen områder som i dag er avsatt med Hensynsone - Grønnstruktur, er foreslått avsatt til Formål - Grønnstruktur. Avgrensningene er også vurdert og justert.

Se Larvik: F:\AT_ABGLAREALPLAN\Grønnstrukturutredning 2016\02 Registrering\2.1 Dagens situasjon - med forslag til endringer\Larvik

Se Stavern: F:\AT_ABGLAREALPLAN\Grønnstrukturutredning 2016\02 Registrering\2.1 Dagens situasjon - med forslag til endringer\Stavern

Følgende skjema er utarbeidet ut fra Miljødirektoratets veileder M100-2014 *Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder* :

GRØNNSTRUKTUR REGISTRERINGSSKJEMA (INNENFOR KDP LARVIK OG STAVERN)

NR.	NAVN	AREAL	EKSIST. AREAL SIKRET/ USIKRET (Arealplan + Reg.) Eierskap	EKSIST. SAMMEN- HENDER	AKTIVITETS- OMRÅDER	OMRÅDER LANGS ELVER, BEKKER, FLOMRISIKO	VIKTIG LAND- SKAPS- NATUR- MANG- FOLD mm.	FAKTISK BRUK

AKTUELLE AREALFORMÅL:

- BYGGEOMRÅDER

OFFENTLIG ELLER PRIVAT TJENESTEYTING

Formålet omfatter arealer og bygninger for forskjellige former for privat eller offentlig tjenesteyting som eksempel barnehage, undervisningsinstitusjoner, kulturformidling, sykehus osv. Arealer som bare skal være offentlig tjenesteyting må angis gjennom bruk av bestemmelse etter pbl.

IDRETTSANLEGG:

Idrettsanlegg omfatter større anlegg som skibakker, golfbaner, stadioner ol., som kan bebygges. Men også nærmiljøanlegg, som krever en viss opparbeiding. Det innebærer ofte organisert idrett.

UTOMHUSAREAL:

Uteoppholdsarealer er de deler av tomten som er egnet formålet og som ikke er bebygd eller avsatt til kjøring og parkering. Det omfatter også lekeområder i tilknytning til til utbyggingsområder. Det innebærer ikke restareal som ikke egner seg til lek eller opphold. Kan være offentlig eller privat. (Lekeplass, gårdsplass, parsellhage og annet utomhusareal).

- GRØNNSTRUKTUR

GRØNNSTRUKTUR:

Sammenhengende eller tilnærmet sammenhengende vegetasjonspregede områder innenfor eller i nærheten av bebyggelse, byer/tettsteder (bolig-, fritids- og fritids- og turistformål). Grønnstrukturen binder de grønne områdene innenfor byggesonen sammen med friluftsområder utenfor (LNF-områder). Den **overordnede** grønnstrukturen, med turdrag, friområder og parker vil normalt være offentlig formål. Kan nyansere mellom offentlig og privat (§ 11-10 nr.3). Offentlige friområder avsatt på privat grunn kan kreves innløst. Jord- og skog loven settes ikke til side. Hvilket underformål som benyttes, vurderes blant annet ut fra grad av inngrep eller tilrettelegging. I en park kan arealet opparbeides og tilrettelegges i stor grad, i et friområde kan graden av tilrettelegging og tiltak variere. Det kan f.eks. opparbeides stier og utsiktspunkter, grillplass og benker og bord. Lekeplass kan angis i bestemmelser med bestemmesesområde på plankartet. Innenfor naturområde er varige inngrep ikke tillatt.

- **Naturområde** – Dette er arealer som skal ligge uten inngrep og tiltak på eller i grunnen, eller i vegetasjon, og kan brukes for å ta hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper og/eller landskapet. Det kan avtales skjøtsel mellom grunneier/rettighetshaver og det offentlige.
- **Turdrag** – Gjennomgående grønnstruktur i bebygde områder og ut i sammenhengende naturområder er et viktig grunnlag for gode levekår, trivsel og stedets attraktivitet. Situasjonen er aktuell i byer og tettsteder, men også i områder til hytte- og turistformål. Et hovedformål vil være å sikre en funksjonell korridor med god tilrettelegging også for bevegelseshemmede. Også andre hensyn kan være viktige, som å ivareta vegetasjon og landskapshensyn knyttet til turdraget, naturelementer og spredningskorridorer for planter og dyr, samt ivareta kulturverdier.
- **Friområde** – Formålet brukes for å fastlegge grønne arealer som forutsettes ervervet, eiet og opparbeidet til allmenn bruk og opphold. Det kan eksempelvis være lekeplasser, løkker og bynære parkmessige badeområder. Det kan også være allment tilgjengelige idrettsplasser ol. med enklere og «lettere» anlegg som tilrettelegger for lek og idrett på friarealet. Under friområder hører også annen opparbeidelse og anlegg som fremmer bruken av friområdet, f.eks. servicebygg, adkomstbrygge, tribune, parkeringsplass ol. Formålet sikrer i seg selv ikke automatisk allmennhetens tilgang til området dersom det ikke er utmark, før det offentlige har ervervet slik rett.
- **Park** – Park er formelt samme formål som friområder, men vil som regel være mer opparbeidet enn friområder.

• LANDBRUKS-, NATUR- OG FRILUFTSOMRÅDER:

LNF-FORMÅL :

Arealformålet LNF(R) omfatter og skal brukes for områder som skal nyttes eller sikres til landbruksproduksjon, herunder jordbruk, skogbruk og reindrift, og/eller som skal bli liggende som naturområder, herunder naturområder med spesiell betydning for friluftslivet (Friluftsmål på reguleringsnivå). Større sammenhengende utmarksområder som det ikke er eller skal gjøres mye tiltak i. Det skal ikke være lett å bygge her (må dispensere). Mindre inngrep. Friluftsløven vil også gjelde - allemannsretten i utmarksområder. I motsetning til i mer tettstedsnære, tilrettelagte områder, er det ikke forventninger om at kommunen skal skjøtte og tilrettelegge disse områdene. Ingen innløsningsplikt.

PRINSIPPFORSLAG:

- **Offentlig eller privat tjenesteyting** = Skoler og barnehager med skolegårder/uteanlegg og Nærmiljøparker. F.eks.: Solstad barnehage, Jordet skole osv.
- **Idrettsanlegg** = Skianlegg, idrettsstadion, nærmiljøanlegg, golfbane osv.
F.eks.: Grusbanen på Agnes, Fritzøe golfbane, Fram-anlegget, rullskianlegg, nærmiljøanlegg som fotballbaner/puttbaner ol, (men ikke rideskoler som Dammen i LNF-område).
- **Uteoppholdsareal** = Nærlekeplasser (offentlig eller privat) og felles private utearealer.
F.eks.: Nærlekeplass (for de minste barna), gårdsplass, parsellhage el.
- **Grønnstruktur:**
 - **Naturområde** = Områder uten store inngrep eller tiltak, hvor landskapet og/eller naturen er viktigst.
▪ F.eks. Mesterfjellet, Stavernsøya, Agnesodden
 - **Turdrag** = Områder som skal benyttes som en funksjonell turvei/sti/grønntkorridor/forbindelseslinje.
▪ F.eks. Fjordstien Larvik - Stavern.
 - **Friområder** = Kvartalslekeplasser, løkker og offentlige badeplasser m.m.
▪ F.eks. Bøkeskogen, Rekkeviksbukta og Månejordet
 - **Parker** = Områder som normalt vil være mer parkmessig opparbeidet enn friområder
▪ F.eks. Badeparken og Bøkkerfjellet
- **Landbruks-, natur- og friluftsområder** = Større sammenhengende skogs- og landbruksområder utenfor byer og tettsteder.

3. FASE 2: ANALYSERE OG VURDERE

GRØNNSTRUKTUR OG TEMAER

Parallelt med utarbeidelsen av Grønnstrukturutredningen for områdene som inngår i kommunedelplanene for Larvik og Stavern, har virksomhet KMT Forvaltning utarbeidet en kommunalteknisk plan. Noen av temaene innenfor grønnstrukturutredningen og kommunalteknisk plan henger tett sammen og virksomhetene har derfor samarbeidet med disse planarbeidene. Dette gjelder spesielt i forhold til hvilket innhold og hvilken kvalitet de grønne områdene skal ha. Følgende temaer blir belyst:

- **Grønnstruktur og Rekreasjon**
 - Parker
 - Leke-/møteplasser (egen lekeplassstrategi)
 - Friområder
 - Naturområder
 - Elver, sjø og vann
 - Forbindelseslinjer
- **Grønnstruktur og Landskap**
 - Identifisere og belyse viktige landskapstrekk, siktlinjer og silhuetter.
 - Registrering og bevaring av viktige trær
- **Grønnstruktur og Biologisk mangfold**
 - Få oversikt over og sikre spredningskorridorer og områder for opprettholdelse av habitater
- **Grønnstruktur og Vannforvaltning**
 - Identifisere viktige vannveier/vannreservoarer
 - Utarbeide prinsipper for flom- og overvannsproblematikk sett i forhold til grønnstrukturen.

3.1 GRØNNSTRUKTUR OG REKREASJON

Parker, friområder og lekeplasser fungerer som møteplasser, hvor vi kan være fysisk aktive og oppleve sosial kontakt. De gir oss opplevelse av natur- og årstidsvariasjon, stedsidentitet og tilhørighet. De grønne områdene og sammenhengene i grønnstrukturen er viktig for å drive friluftsliv og fysisk aktivitet. Det er avgjørende for at vi kan oppleve et naturmangfold i by og er en viktig arena både for historiske prosesser og det sosiale liv. Det er et hovedmål å gjøre det trivelig og ferdes i kommunens grønne områder. Kommunen skal bidra til gode natur- og friluftskvaliteter, og å gi gode opplevelser, god helse, rekreasjon og avkobling. Det vil bli utarbeidet kvalitetsnormaler for lekeplasser og friområder i kommunen.

Universell utforming – universell tilrettelegging skal følges opp iht. gjeldende lover og forskrifter i alle nyanlegg og rehabiliteringsprosjekter.

Opplevelseskvalitet er et nøkkelord når det gjelder friluftsliv og rekreasjon. Opplevelseskvalitet er et relativt begrep. Ulike brukergrupper vil ha ulike oppfatninger av hva som er viktige opplevelseskvaliteter. Idrettsutøveren kan oppfatte tilrettelegging for aktivitet som en kvalitet, mens andre opplever stillhet, fravær av aktivitet og beskjedne tilretteleggingstiltak som viktigst. Den urbane kan verdsette bearbeiding og arkitektonisk utforming mens mange naturinteresserte kan prioritere urørthet og et variert plante- og dyreliv. Fellesnevneren er imidlertid at de fleste av oss ønsker grøntområder. Dette skal være områder hvor vi kan søke til og koble av i en ellers hektisk hverdag. Den store, flerfunksjonelle parken og de gode sammenhengene med tilbud til "alle" er et ideal. Et mangfold av ulike typer grøntarealer og uterom vil skape et variert tilbud til byens befolkning. I de fleste byer og tettsteder er det friarealer i form av åpne parker og byrom. Likevel er en sammenhengende struktur av områder der det er tilrettelagt for turer og aktiviteter mange steder et knapphetsgode. Idealsituasjonen kan derfor for mange bydeler og tettsteder virke uoppnåelig. En sammenhengende grønnstruktur, hvor turveinettet binder sammen områder av ulik størrelse og karakter gjennom boligområder og bydeler er et hensiktsmessig utgangspunkt for planarbeid for å oppnå gode forhold for friluftsliv og aktiviteter. Erfaringene fra arbeid med grønnstrukturen er at et slikt ideal må avveies ut fra en varierende virkelighet i norske byer og tettsteder, at det må gjøres nødvendige tilpassinger, men at det ofte ikke tar så lang tid å få til en funksjonell grønnstruktur dersom det drives systematisk og målrettet planarbeid og oppfølging. Plan- og bygningsloven gjenspeiler at grønnstrukturen må bestå av områder med ulike kvaliteter. Arealformålet grønnstruktur er derfor i loven delt inn i underformålene:

Parker, friområder, turdrag og naturområder

3.1.1 PARKER

Definisjon: «Anlagt område, ofte i by- eller tettstedbebyggelse, til glede og rekreasjon for mennesker. En park kan bestå av områder med svært ulike typer areal/størrelse. Også bruk av vann, og det kan være ulike typer beplantning.» (Wikipedia)

Parkene kjennetegnes av høy grad av tilrettelegging for ferdsel og aktiviteter og vil ofte være de best tilgjengelige deler av grønnstrukturen. De har normalt et høyt skjøtselsnivå og er tilrettelagt for intensiv bruk hele året, både på dagtid og på kveldstid. Parkene er også ettertraktet som ramme rundt kulturarrangement og festligheter. I sentrumsområdene, både i Larvik og Stavern, danner parkene grønne lunger hvor man kan finne rekreasjon og avkobling i en ellers travel hverdag. I tillegg til sitteplasser med benker og gressplener finnes det ulike blomster og busker/trær som gir best mulig opplevelse.

Parker i Larvik og Stavern

Arealplan og Kommunalteknikk Forvaltning samarbeider om en gjennomgang av alle parkene i Larvik og Stavern. Parkene klassifiseres i type park-kategorier, og det sees på innhold, skjøtselsnivå, hva slags aktivitet man ønsker i parken mv. Hver park kan gjerne ha sitt eget særpreg som gjør at plassen får sin egen identitet og er lett kjennbar. Det kan f.eks. gjøres ved at parkene får sitt eget innhold, egen bruk, eller en egen hovedfarge mm. Formingsveilederen for Larvik sentrum angir innhold og materialvalg for sentrumsområdene i byen. Ut over dette har ingen av parkene i dag egne, konkrete skjøtsels- eller rehabiliteringsplaner.

Forslag til Park-kategorier:

- **Historiske parker** – Parker hvor det historiske har hovedfokus og skal være det førende for videreutvikling og utforming av parkområdet.
- **Aktivitets- /rekreasjonsparker** – Parker hvor rekreasjon og aktiviteter av ulik karakter skal være hovedfokus for den videre utforming og utvikling av parkområdet.
- **Kulturparker** - Parker hvor ulike kulturelle innslag som kunst, arrangementer osv. skal være det dominerende og førende for den videre utforming og utvikling av parkområdet.
- **Byparker** – Parker som ligger sentrumsnært og skal være byens grønne møteplass for byens befolkning og besøkende, og dermed ha preg av det i utforming og tilbud.
- **Pocketparker** – Små parker i byen, tettstedet og boligområdet som skal fungere som en møteplass og grønn lunge. Gjerne med en egen stedsidentitet.
- **Nærpark** – Parker som skal fungere som en grønn lunge og møteplass for beboere i et boligområde/bydel, og ha preg av det ved utformingen. Gjerne med en egen stedsidentitet.
- **Idrettspark** – Parker hvor ulike former for idrett skal foregå og dermed førende for hvordan parken skal utformes – sett i forhold til hva slags type idrett det er.
- **Kombiparker** – Parker hvor to eller flere av de ovenstående temaene skal være representert, og parken utformes med tanke på det ved f.eks. å dele parkområdet inn ulike temasoner - event. temaer blandes sammen.

PARKER INNENFOR KOMMUNEDELPLAN FOR LARVIK:

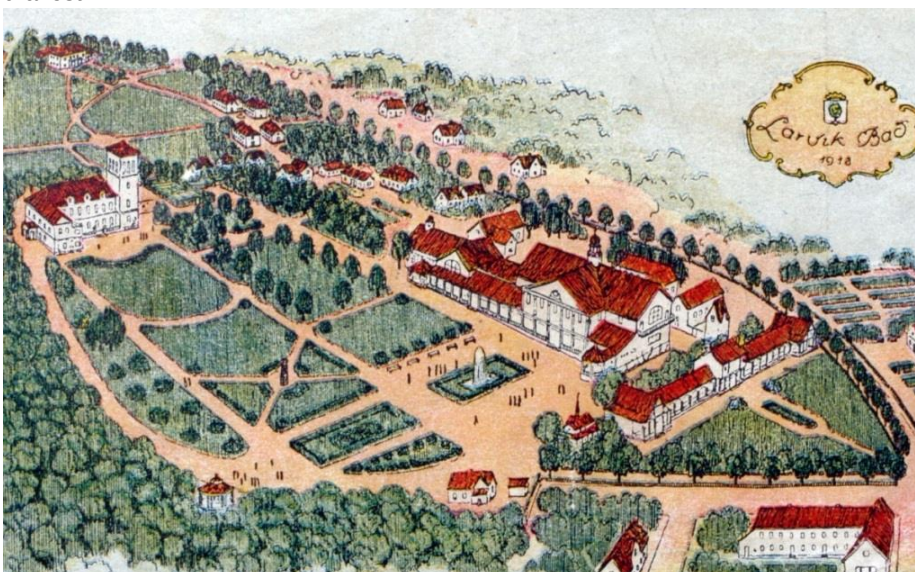
Arealoversikt Grøntanleggsarkiv		gr.br.nr.	beregnet areal i m²	ca. areal plen i m²	Klipping av grasmark (buehogger)	sommerblomster (uplantningsplanter)	Staudbed	Buskelt	Hekk, formklipp	Trær/parktrær	Roser	Trelund	Sommerdrift av vei/plasser med grusdekke	Sommerdrift av plasser i m²	Drift av parkmøbler	Lekkestyr	Renovasjon	avfallsbeholdere	Hund avfallsbeholder	Lys ant.	Diverse kunst skulpturer	Toalett	Trapper	Gjell	Sykkelparkering	Flaggstenger	Sommerdrift av vei/plasser med asfalt	Kant av seilreke/granitt	Amppler - urne og kasser	Kraner for sommervern
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	m²	lm	ant.	ant.
FUNKSIONSAVTALE																														
MENGDE																														
PARKER I LARVIK																														
BADEPARKEN	3020/556/558	17213	17213	0	0	0	0	0	48	75	0	11	0	180	3	0	1	2	3	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
BATTERISTRANDA	3020/2819/1936/1949	7490	2342	0	0	74	954	26	5	0	0	0	394	639	5	1	7	1	20	1	2	4	3	14	0	0	0	0	0	3
BØKKERJELET	3020/2560	429299	2372	0	21	0	30	10	4	0	0	0	221	30	7	1	3	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
ELLINGERPARKEN	3020/1950	6537,7	851	0	0	0	139	0	1	0	0	0	0	70	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
FARRISHALLEN	3020/2560	5495	5455	0	14	0	73	20	34	0	0	0	0	351	2	0	0	0	8	3	0	0	0	0	0	0	502	0	0	1
FURUMOA	3020/1808	19203	18271	0	0	0	360	0	0	0	0	0	0	900	8	9	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	488	0	0	0
GLASSVERKSPARKEN	3020/2052/2055	1691,5	376,5	0	0	0	143	12	12	12	0	12	448	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
HERREGÅRDSPARKEN	3020/773	4265	2275	0	0	88	0	0	278	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1
HERREGÅRDSPARKEN	3020/773	1168	956	0	0	0	115	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
HERREGÅRDSPARKEN	3020/2560	470,7	308	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
HERREGÅRDSPARKEN	3020/2560	4591	2656,5	0	10,5	6	5,7	252	25	0	0	0	653,4	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	35	2	3
HERREGÅRDSPARKEN	3020/2715/2560	18385,4	5738,3	0	0	0	465	0	16	154	0	0	0	19	5	9	3	3	3	3	0	0	0	1	0	5	0	0	0	6
INDRE HAVN	1004/1	4116,6	2826,8	0	0	0	0	18	24	0	0	0	0	20	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KIRKEØKKA	3020/2795	4029,2	1463	0	10	0	415	111	8	180	0	0	0	295	1	3	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	357	0	2	0
MARIUS BRYGGEPARK	3020/556	1398	1088	0	0	0	45	0	14	0	0	0	130	33	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
RÅDYRPARKEN	1003/87/9	3200	700	0	0	0	460	0	16	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SALTBYRGA	3020/1139/1148/1144	6212	3792,3	0	37,5	0	0	0	0	14	0	5	1144,5	30	0	0	0	0	1	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3
SKOTTEBYRGA	1037/36	5238,8	5221,4	0	0	0	0	0	0	11	0	14	107,4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
TJØLLINGVØLEN	3020/1148	14045,1	2918	71	80	0	114	0	30	13	0	1664	217	0	3	3	0	3	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	5
TOLLERODEN	3020/2560	3352,4	1069,7	0	4	0	462,3	0	23	0	0	0	0	0	5	5	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	628	72	0	2
TORSTRANDPARKEN		557401	77893,5	71	177	168	3781	775	320	347	42	4654,9	2872	51	29	28	7	30	4	4	14	11	1618	464	2	29				
Totalt Larvik																														

- **BADEPARKEN**
Gbnr. 3020/556/558 – 17213 m²
Park (Arealplan) – Uregulert – Off. eid

Historie:

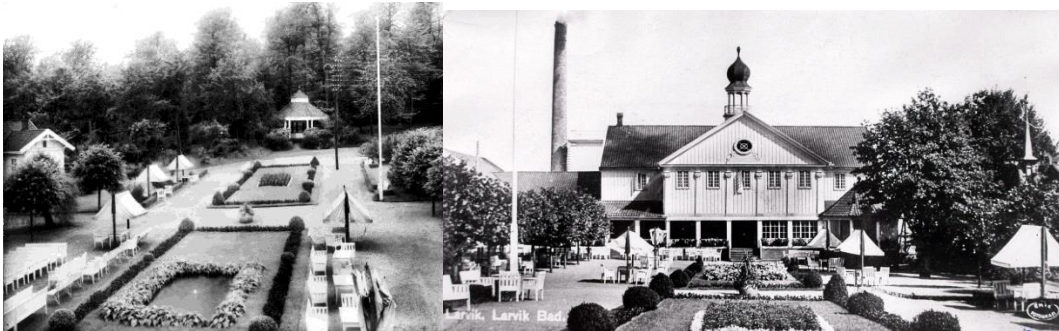

Historisk viktig park, som har en lang historie. Laurvik Bad ble opprinnelig etablert ved Lilleelven i 1880 og var et ledd i byens store hamskifte i begynnelsen av 1880-årene, med bl.a. jernbanens inntog i 1881. Det nye kurbadet førte til den første masseturisme i Larvik. Kurbadet flyttet til Badeparken i 1888-89 etter 8 år nede ved Farriskilden og Lilleelva. Den slottsaktige bygningen øverst i Badeparken ble reist i 1878/79 som herskapsbolig for byens store matador innen næringsliv og politikk, Chr. Christiansen og hans familie, og ble senere i 1888 solgt med tilhørende park til doktor Holm som flyttet sitt kurbad opp hit. Den staselige murbygningen ble tatt i bruk som kurhotell og ble sammen med det omfattende kompleks kalt Laurviks Bad, senere Farris Bad. Knut Hamsun disponerte et rom i hotellet mens han skrev Markens grøde, som gav ham Nobels litteraturpris i 1920. Den første parken ble bevart omtrent slik den hadde vært i Christensens tid, og hadde gruslagte gangveier som buktet seg gjennom et hagelandskap i naturimiterende engelsk stil. Bygningene var i drakestil.

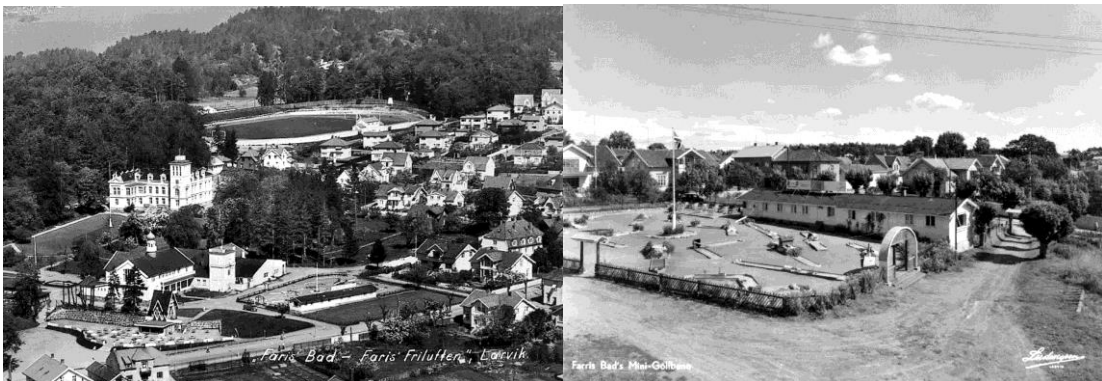
Den nye parken fra 1916-17 brøt helt med den gamle. Nå skulle det være brede, snorrette singelganger mellom rektangulære og trekantede grøntfelter kantet med prydbusker og blomster i stramme geledder. Og prydbasseng med et lite oppkomme. Drikkehallen var i enden av sentralaksen. Navneskiftet fra Larvik Bad til Farris Bad skjedde omkring 1930.

Kurhotellet øverst til venstre på tegningen, har en historie fra både før og etter kurbadepoken, og var tidligere eid av bryggerieier mm. Chr. Christensen. Den lange trebygningen ned mot Nansetgata og oppkjørselen til badet var selve kur- og badeanstalten. Den store trebygningen rommet badets sosiale funksjoner med restauranter, konsert- og teatersal osv. Andre bygninger var «Svalestua» til venstre for kuranstalten og drikkepaviljongen til venstre på tegningen. Parken var opparbeidet etter en plan av slottsgartneren i Oslo, utarbeidet omkring 1915, med planter fra badets eget gartneri (til høyre på tegningen). Den opprinnelige åpne verandafasaden ble lukket inn og ble seende ut som på bildet under.

Under krigen var Farris Bad tysk administrasjonssentrum, og under husnødens år etter krigen ble det gamle kurhotellet først tatt i bruk som leiegård, deretter som hotell, inntil det ble kjøpt av Hedrum kommune til herredshus i 1952. Etter overgangen til storkommune har bygningen tjent som lokale for ulike kulturaktiviteter.

På 1960-tallet gikk det mot slutten med Farris Bad. På tomte til den gamle kurbygningen var det friluftrestaurant noen få somre. Også minigolfbane ble etablert. Kurbadbygningene ble etterhvert revet og parkanlegget endret, og parken fremstår i dag som en grønn lunge med rester av trær fra kurbadtiden.

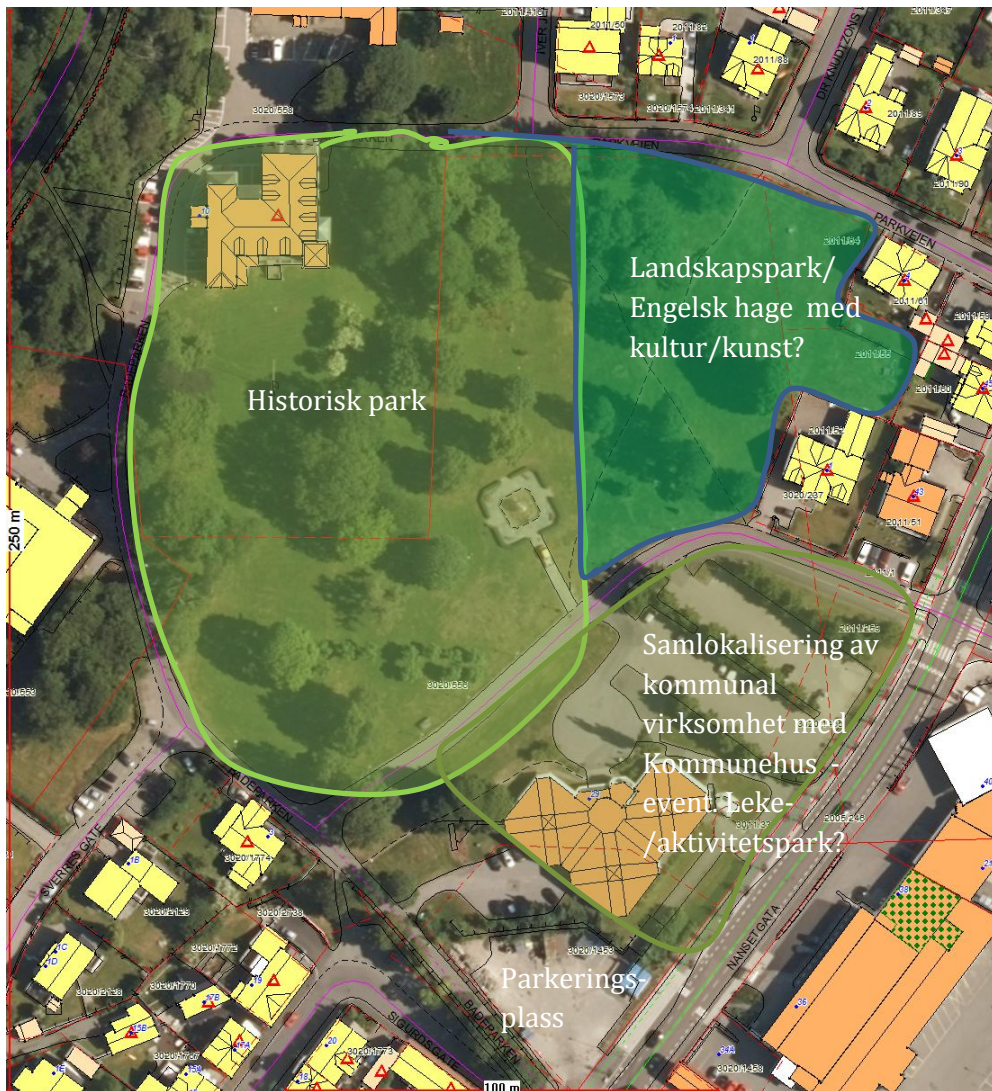
Dagens situasjon:

Parken ved biblioteket mm. kalles ennå for Badeparken. Dens plassering og nærhet til bøkeskogen, biblioteket og sentrumsnær boligbebyggelse gjør at det er et svært viktig parkområde. De eldste trærne i parken skriver seg fra 1870- tallet, da de inngikk i en privat hage. Rekkene av yngre trær stammer fra senere omlegging av parken. Carl Nesjars is- og vannskulptur **Kloden** og en del skulpturer i larvikitt er plassert i Badeparken. Det er en park preget av store trær med stier som går gjennom området. Kurhotellet blir nå benyttet av kommunens administrasjon mm.

Fremtid: Historisk-, kultur- og aktivitetspark (Kombi park)

Parken foreslås utviklet til en Kombi park (Historisk park og aktivitetspark) og delt inn i ulike soner. Historisk stram park rundt det gamle kurhotellet, da den historiske bygningen i parken krever en ramme rundt seg. Engelsk hage med kulturelementer/sansehage foreslås i resten av parken, for å bevare noe av den frodige skogkledde parkdelen. Kanskje ramme inn området mer. Leke-/aktivitetsområde foreslås rundt biblioteket. Se på muligheten til å flytte parkeringsplassen ved biblioteket, slik at areal blir frigjort, og plassere parkeringsplassen foran biblioteket. Siden det er planer om flytting av biblioteket, kan det kanskje være mulighet for å se på en annen bruk av dette bygget, f.eks. barnehage. Eventuelt rive bygningen og rekonstruere de gamle dragestilbygningene som opprinnelig var her under badets storhetstid, og samlokalisere kommunal virksomhet med nytt kommunehus...?

- **BATTERISTRANDA**

Gbnr. 3020/1936-1949-2019 – 7490 m²

Park/friområde + Sikringssone grunnvannsforsyning + Infrastruktursone vedr. fjernvarme (Arealplan) - Offentlig friområde/park (Reg.) - Offentlig eid

Historie:

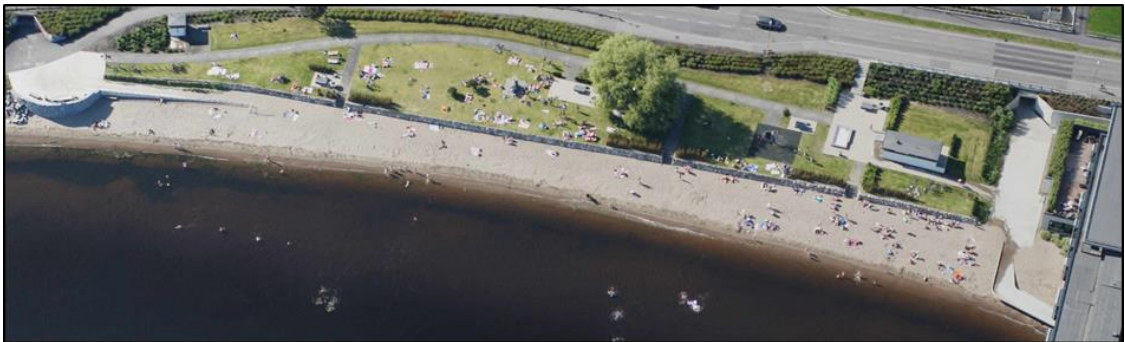
Navnet kommer fra kystbatteriet som lå nede på stranda og som var i funksjon første gang under Den store nordiske krig i 1720-årene. Under Napoleonskrigene ble skansen rustet opp med en styrke på 60 mann, vesentlig arbeidere ved verket. Batteriet som skulle forsvare jernverket hadde fem-seks kanoner plassert i en jordvoll langs stranda (se kart s.17). Senere ble området opplagingssted for trelast. I dag er Batteristranda en badestrand.

Dagens situasjon:

I 2009 ble parken renoverert til byens strandperle. Hvalfangst minnet "Hvalklo satt på sokkel" gitt av kunstutvalget i 1987. Bynær, fin opparbeidet og svært mye brukt park og strand - spesielt på varme sommerdager. Kiosk og toalett. Turveiforbindelse gjennom parken.

Fremtid: Bypark med strand

Opprettholde dagens standard og eventuelt tilføre nye elementer som bidrar til å forbedre dagens situasjon. Forbindelsen langs sjøen og fjellet bør opparbeides, for å binde sammen Batteristranda med stranda på den andre siden av fjellet – dvs. tidligere Langestrand Bad.

- **B Ø K K E R F J E L L E T**

Gbnr.: 3020/2560 – 429299 m²

Park + Sikringssone grunnvannsforsyning + Gjennomføringssone fornyelse (Arealplan) – Uregulert – Off.eid

Historie:

Navnet Bøkkerfjellet skriver seg fra en bøkker/bødker (balje- og tømmermaker), Mikkel Christensen, som bodde her på midten av 1700-tallet. Bøkkerfjellet bestod opprinnelig av flere mindre knauser omkring en dyp dalsenkning. På Gyldenløves tid ble det anlagt et batteri på Bøkkerfjellet for å forsvare det krigsviktige jernverket ved Farriselva. I løpet av 1880-årene ble det skutt ut mye stein fra Bøkkerfjellet, og en del av dette ble brukt til tørmurer og steinfyllinger rundt om i byen, blant annet ved Tollboden og Romberggata skole. Mye av den pukk og grus som finnes under byens gater kommer også herfra. Samtidig ble selve dalsenkningen fylt opp med tilfeldige fyllmasser og ble etter hvert til den parken vi kjenner i dag. På Bøkkerfjellets høyeste kolle står den gamle brannvakt, bygget i 1851. Den var i praktisk bruk helt frem til den nye brannstasjonen i Brannvaktsgate stod ferdig med sitt høye tårn i 1909. Den 31.oktober 1881 skjedde den høytidelige åpningen av jernbanen i larvik under tilstedeværelse av Kong Oscar II. Det ble trolig i den forbindelse – plantet 2 trær på Bøkkerfjellet. Det ene er i dag hugget, men bør vurderes å plante et nytt på samme plass – ikke langt fra trappeløpet.

Dagens situasjon:

Fra sjøsiden er Bøkkerfjellet sammen med Brannvaktstårnet et markant landemerke og fremtredende landskapselement i bybildet. Fra bysiden er den med sin sentrumsnære beliggenhet en luftig og åpen park i forlengelse av sentrum, som med sitt unike utsyn forbinder fjorden og byen visuelt. Til tross for dette er den i dag likevel lite brukt som friområde og ligger fortsatt som en uutnyttet ressurs i byen. Parken har atkomst fra flere steder blant annet fra Fjellveien – via 81 trappetrinn. Sommerblomstbeplantningen er for lav og liten i forhold til parkens størrelse.

Fremtid: Bypark med kultur (arrangementer/turmål/utsiktspunkt)

I kraft av sin beliggenhet og landskapelige kvaliteter, har Bøkkerfjellet potensial til å bli en meget attraktiv bypark i tilknytning til sentrum. Utnyttet på riktig måte kan den derfor være med på å styrke sentrums posisjon i byen samtidig som den kan bli et viktig bindeledd mellom øvre og nedre bydel med den planlagte broforbindelsen til Indre havn. Viktig å forsterke og tydeliggjøre forbindelsen til parkområdet bedre.

Som fremtredende landskapselement er det også viktig å bevare fjellets visuelle karakter sett fra fjorden slik at ikke en ny bebyggelse i Indre havn skjuler dets markante form i byens landskapsrom. Viktige momenter ved en eventuell ny utforming av Bøkkerfjellområdet til byens park:

Tilgjengelighet. Forsterkes forbindelsen til Bøkkerfjellet. Utforming av bygulv, belysning og skilting vil være viktige virkemidler for å få til dette. Forbindelse til Indre havn bør prioriteres.

Utsyn. Understreke og fremheve utsynet som er Bøkkerfjellets største kvalitet.

Vegetasjonsbruk. Bøkkerfjellet skal være byens grønne lunge, men eksisterende og ny vegetasjon må underordne seg så ikke utsynet blir hindret.

Opphold. Det må tilrettelegges for flere sitteplasser av varierende karakter. De bør i hovedsak være forankret i underlaget, og innarbeides i selve utformingen.

Brannvaktstårnet. Bøkkerfjellets historiske forankring med byens første brannvaktstårn skal fremheves i parken. Dette kan gjøres både i form av belysning og informasjonsskilt.

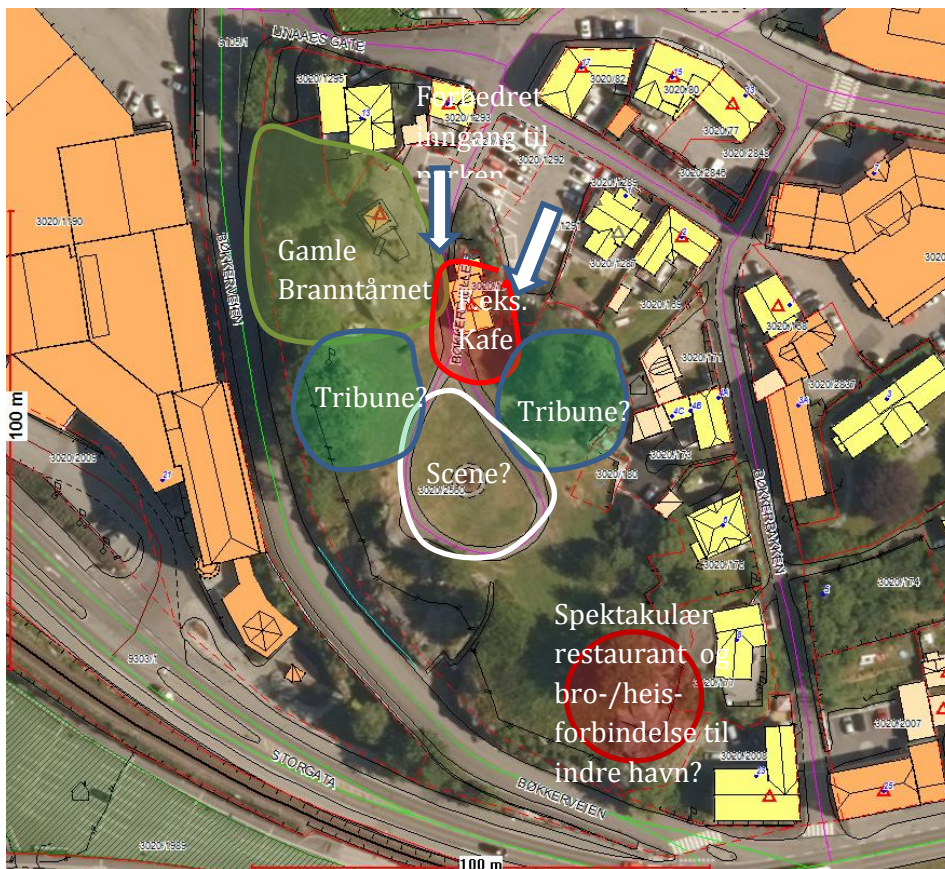
Kunst. Bøkkerfjellets posisjon som moderne bypark, bør reflekteres med kunst som reflekterer vår tid.

Det kan være f.eks. være interaktiv kunst av varig eller midlertidig karakter der ulike sanser aktiveres, som lydinstallasjoner, landskapskunst osv. for å appellere til barn/unge også.

Barn og unge. Bruk av kunst og vann som lekende og element.

Belysning. Det bør i større grad legges vekt på bruk av stemningsskapende og belysning uten at det går ut over sikkerheten.

Aktivitet. Parken bør benyttes til ulike arrangementer. En scene og/eller paviljong vil kunne være aktuelt her. Turmål og utsiktspunkt. Gjerne en kafe/restaurant.

- **INDRE HAVN**

Gbnr. 3020/1808 – 19203 m² - (Samlet er arealet er ca.26500 m² stort).

Friområde (Arealplan) - Uregulert - Offentlig eid

Historie:

I 2008 ble fergeterminalen for passasjertrafikken mellom Larvik og Danmark flyttet fra Indre havn til Revet, 1,3 km lenger ut i Larviksfjorden. Etter flere tiår med bruk som oppstillingsplass for biler var tiden moden for å benytte de attraktive arealene på en annen måte. Det første som skjedde etter flyttingen var at området gjennomgikk en «ekstrem forvandling», fra asfaltørken til et midlertidig, grønt parkområde, og at området ble åpnet for publikum.

Dagens situasjon:

Den østre delen av området er utformet som en grønn aktivitetspark med sandvolley- og sandhåndballbane, apparater for egenvektstrening, bordtennisbord, basketbane og store gressflater som fungerer til friere bruk og opphold.

Ytterst mot sjøen er det tilrettelagt badeplass med trapp og flåte. Området er mye benyttet i sommerhalvåret, og da i stor grad av ungdom. I tillegg til bading benyttes sjøarealet i forbindelse med større arrangementer som f.eks. bytriathlon Kon-Tri, festivaler og regattaer.

Sentralt i området er det tilrettelagt en enkel lekeplass for småbarn i tilknytning til is-kiosk. Lekeplassen er mest i bruk på finværsdager om sommeren. Like ved er det anlagt en enkelt utformet basketbane og et provisorisk skateanlegg. Dette brukes av ungdom, men i begrenset grad.

Østre brygge ligger også sentralt i området. Brygga er ca.150 meter lang, og ble tidligere brukt til anløp av passasjerfergen Peter Wessel. I dag benyttes brygga blant annet til samlingsplass ved arrangementer i sommerhalvåret. Begge langsider av brygga benyttes ved anløp av store seilskuter, noe det er lang tradisjon for i byen og som tiltrekker seg skuelystne i alle aldre. Ytterst på brygga er det anlagt stupetårn som benyttes mest av ungdom, men i noe begrenset grad. Brygga fungerer i tillegg som utsikts- og fiskeplass.

Helt i vest ligger den bebygde delen av området, som inneholder sesongåpne serveringssteder som er mye besøkt om sommeren. På Vestre brygge ligger et gammelt pakkhus som benyttes til servering. I forbindelse med denne driften er det anlagt en midlertidig gjestehavn i form av flytebrygger. Den gamle Tollboden som ligger inne på land er fredet, og blir benyttet til undervisningsformål.

Langs sjøen gjennom hele området ligger Strandpromenaden som er mye brukt av alle aldersgrupper. Denne strekker seg langs sjøen også utenfor planområdet, og knytter de ulike rekreasjonsarealene sammen. Den er tilrettelagt først og fremst for fotgjengere, men det er også mulig å sykle her. Promenaden har ulik utforming i de forskjellige områdene den beveger seg gjennom. I Indre havn ble den anlagt som en del av den midlertidige forvandlingen da fergeterminalen ble flyttet i 2008. Den har derfor en forholdsvis provisorisk utforming med asfaltdekke kantet med betonggriser, og en bredde på 4-5 meter.

Områdets beliggenhet ved sjøen, med utsikt til fjordlandskapet og horisonten, gir det betydelig opplevelseskvalitet, og i kombinasjon med en sentral beliggenhet i byen har dette bidratt til at Indre havn har blitt et svært populært rekreasjonsareal for befolkningen, spesielt sommerstid. Hvert år gjentas dugnadsarbeidet før sommersesongen med planting av sommerblomster, maling av utstyr og generelt vedlikehold.

Fremtid: Aktivitets- og rekreasjonspark/Bypark (de kystnære områdene)

Videre utvikling av området avhenger av hvor jernbanen skal gå i fremtiden, og hvordan områdeplanens utforming blir i forhold til gjestehavn og bolig- og næringsutvikling i området.

- **HERREGÅRDEN**

Gbnr. 3020/773/2560/283 – 28000 m2

Off. eller privat tjenesteyting – Museum/Herregården (arealplan) – Uregulert/Regulering under arbeid – Offentlig eid.

Historie:

Herregårdshagen er den tidligste symmetriske hage vi kjenner i Norge. Mye tyder på at den ble til så vidt tidlig som i siste del av 1670-årene. Herregården ble reist av Ulrik Fredrik Gyldenløve som var residens for det nyopprettede Larvik grevskap omkring 1675. Den var et av landets første byggverk i barokk stil, der norsk laftetradisjon og fransk representasjonsstil smeltet sammen. Opprinnelig stod bygningen med ukledde laftevegger og høyt valmtak, med gult midtparti og rødt på de lave fløyene. Sommeren 1677 må gården ha stått ferdig, for da feiret Gyldenløve bryllup her, men det ble med det. Han kom aldri til å residere i sitt norske grevskap. Et bykart over Larvik fra ca.1680 viser Herregårdshagens plassering og omriss. Hvem som enn kan ha vært anleggets mester, synes det klart at Gyldenløve må ha hatt ideer og forbilder med fra Danmark. Formspråket er renesansens. Renesansenstilen var enerådende helt fram til århundreskiftet. Selv om målestokken er en annen, er det en påfallende likhet mellom Herregårdshagen i Larvik og planløsningen for de enkelte terrasser i hagen på Fredriksdal i på Nord-Sjælland. Planen for Frederiksdal blir karakterisert som «skarpsskåren og militærisk taktfast» og som «en begavet dilettants arbeide». Det samme kunne avgjort sies om Herregårdshagen også, men like fullt **hadde ingen sett en hage av slik grandeur i Norge noen gang tidligere.**

Hagen lå på østsiden av herregårdsbygningen og gikk helt opp til fjellet i nordenden. Herfra strakte den seg mot sør i ca.200 m lengde og om lag 100 m bredde, forutsatt at målestokken på de gamle kartene er noenlunde pålitelig. I det fallende terrenget har hagen trolig vært terrassert i flere nivåer. Fra de øvre terrasser må det ha vært fri utsikt mot sjøen og skjærgården utenfor byen. Bykartet fra ca.1680 viser en bred midtgang som dannet sentralakse på langs gjennom hage og fortsatte i en alle ned mot sjøen (til Karistranda). **Denne alleen og alleene på Austråt er de tidligste alleer vi kjenner til norsk hagekunst.**Symmetrisk på hver side av midtgangen i hagen lå fem regelmessige kvarterer og to rektangulære bassenger. Midt i hagen lå en rund plass, der fontenen med den 24 fot (7,5m) høye vannstrålen må ha stått. De var forsynt med vann fra Herregårdsdammen ovenfor Herregården. Bassengene var ikke anlagt bare som speildammer av ornamentale hensyn, men også brukt til fiskeoppdrett. Symmetrisk plassert foran hovedbygningen ligger en liten, bastionformet terrasse med et klart militært forbilde. Den unge norske billeggeren Magnus Berg var i Gyldenløves tjeneste i 1680-årene, og laget en rekke småskulpturer (putti) og andre ornamenter til hagen. **Dette er en av første ganger vi hører om hageskulpturer i Norge.**

Ved sørløysens østre gavl stod det helt til de seneste år to gamle eksemplarer av Robinia som allerede i 1884 hadde svære dimensjoner. Langs østveggen finnes ennå den gamle medisinsplanen svalerot som et minne fra grevens hage og en sjeldenhet i norsk flora. Den første navngitte gartner ved Herregården var Christopher Arnet, som kom dit i 1699. Ut gjennom 1700-årene nevnes flere gartnere, noe som tyder på at hagen lenge ble holdt bra i hevd. I løpet av 1800-tallet ble så godt som hele hagearealet lagt ut til skoletomter og andre byggeformål bare en liten rest av det nordvestre hjørnet ligger igjen i den lille parken som omgir Herregården i dag. (Magne Brun 2007. *Norske hager gjennom 1000 år*).

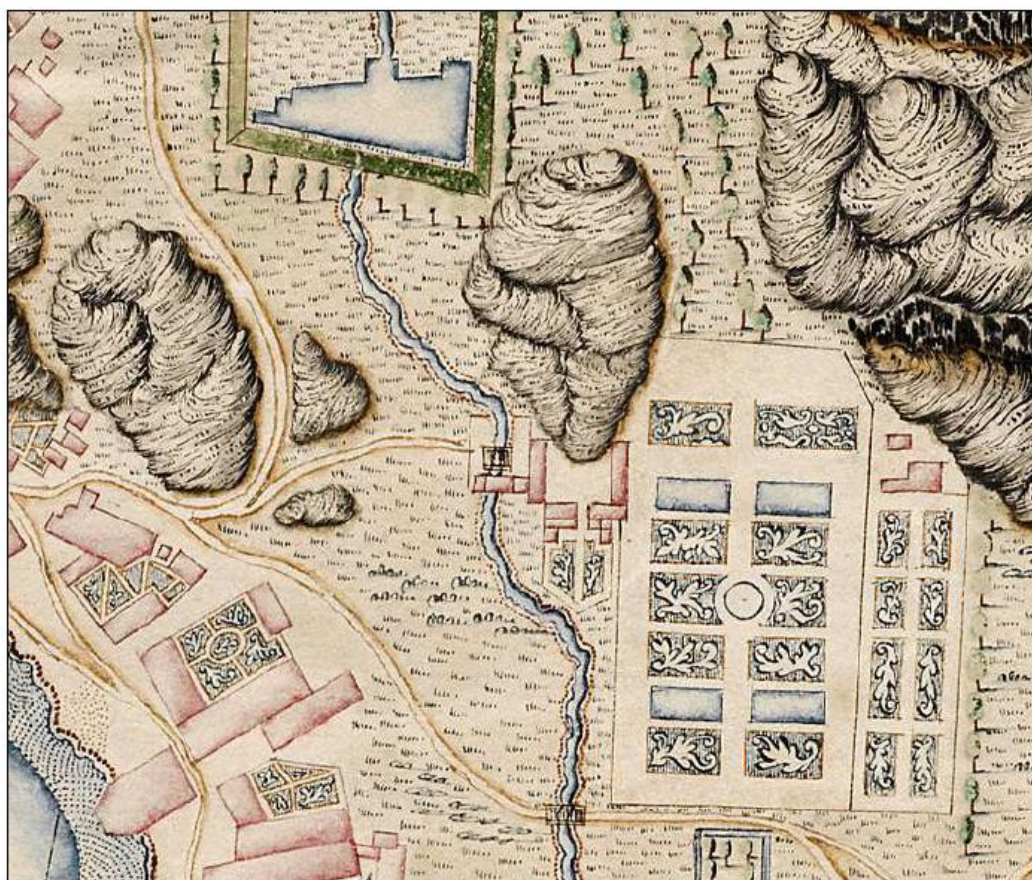
Herregårdshagen var dessuten Larviks første offentlig tilgjengelig park-/friområde.

Dagens situasjon:

Den såkalte "barokkhagen" foran og øst for Herregården er anlagt etter professor Magne Bruns plan fra 1991. I det nye hageanlegget er det benyttet tidsriktige vekster i størst mulig utstrekning, fra stauder og krydderplanter til prydbusker og parktrær. Foran hovedfasaden står en byste av bymusseets grunnlegger, Hans T. Hansteen. I en liten rund innhegning står en enkeltstående søyle av sandstein med et utsmykket søylehode i såkalt bruskbarokk. Søylene er en av flere som trolig var tiltenkt Gyldenløves såkalte «stenhus»

Fremtid: Historisk park

Tilbakeføring av hageanlegg anbefales på det sterkeste ! (se tegninger under) Tiltak i området som vanskeliggjør dette må unngås. Dette er viktig for Larviks historiske identitet og stolhet, som turistmagnet, for undervisning og forskning, og som rekreasjonsområde. Dette er et nasjonalt og nordisk anlegg som vil ha stor betydning for Larvik og Norge !

Kart fra ca. 1690 med hagestrukturen

Hageanlegget tegnet inn på flyfoto med den form og uttrykk den kan få med full opparbeidelse.

Forslag til gjenskaping av hagen med utgangspunkt i situasjonen 1765-1821. Tegning Lars J. Hinden-Haug, NIKU.

- **HERREGÅRDSBAKKEN**

Gbnr. 3020/2560 – 470,7 m²

Friområde/Park (arealplan) – Regulering under arbeid – Offentlig eid

5 trær – 7 div.kunst/skulpturer

Herregårdsbakken – går mellom Herregårdssletta og Jegersorgsgate/Kristian Fredriks vei, hvor den går over Greveveien. Ble anlagt av grev Gyldenløve. I fjellveggene fins de kjente Kongeinnskriftene.

I bakkeskråningen mellom veien og Herregården/Herregårdsfjellet fantes en liten underavdeling av Laurviks Bad først på 1880-tallet: En drikkepaviljong basert på et jernholdig oppkomme kombinert med et lite gytjebadanlegg.

Fremtid: Historisk park

- **HERREGÅRDSSLETTA (m/oljeberget) + smittetomta**

Parkområdet mellom Storgata og Dronningensgate ble anlagt i 1860-åra, men omlagt og nyplantet i forbindelse med jernbaneanlegget i 1878 – 81. Før den parkmessige opparbeidelsen var området, som navnet forteller, bare ei slette. Den ble mest anvendt som tumleplass for elevene ved middelskolen, da den ble opprettet i Herregården 1824, samt som ekserserplass for byens «borgerbevæpning».

Hanna Jensens skulptur «Liv» inngår som et sentralt blikkfang.

Gbnr. 3020/2560 – 4591 m²

Friområde/Park (arealplan) – Off. friområde + Regulering under arbeid – Offentlig eid

25 trær + 2 div.kunst/skulpturer + 1 flaggstang

Fremtid: Historisk park

- **ELLIGERSPARKEN m.m. (Langestrand)**

Gbnr. 3020/1950 – 6538 m²

Friområde + Sikringssone grunnvannsforsyning (A) - Offentlig friområde (Reg.) - Offentlig eid

Historie:

Bestod opprinnelig av flere områder med egne navn og historier (Nilsestranda, Grisebu og Langestrand Bad m.fl.) og var et sammenhengende større grøntområde, som senere ble delt av Stavernveien. Deler av området var opprinnelig en privat hage tilhørende boliger i området. På østsiden var det tidligere en flaggstang oppe på fjellet. På lille stranda – Langestrand Bad - var det tidligere badebuer og området ble benyttet til soling og bading.

Dagens situasjon:

Parken på vestsiden av Stavernsveien har i de senere år hatt liten prioritering. Områdene mangler også flere integrerte sitteplasser. Dårlig vedlikehold av steintrapper og vegetasjon. I dag er lille stranda (Langestrand Bad) mindre tilrettelagt, men blir fortsatt mye benyttet til soling og bading.

Fremtid: Nærpark med strand

En viktig nærmiljøpark for Langestrand som bør få en oppgradering mht. sitteplasser og vegetasjonsbruk, f.eks. med blomstrende busker av ulike slag. Steingjerder og trapper bør fremheves. Stranda må vedlikeholdes og muligens oppgraderes. Viktig å opprettholde, eventuelt forbedre adkomsten. Bryggeforbindelse langs sjøen mellom Langestrand Bad og Batteristranda bør opparbeides slik at forbindelsen mellom disse områdene blir bedre, og rekreasjonsverdien blir utnyttet. Det bør også ses på muligheten til å etablere nye badebuer.

- **FARRISHALLEN**

Gbnr. 3020/2560 – 5495 m²

Park + Hensyn RPBA kulturmiljø + Hensyn kulturmiljø detaljeplaner (Arealplan) - Park (Reg.) – Off. eid

Historie:

Der hvor Farrishallen nå ligger, lå, etter at grevens kjøkkenhage ble nedlagt, Torstrand kirkegård (1863-1905). Dersom man ønsker å bebygge det som er igjen av den gamle kirkegården vil dette være problematisk pga rester etter graver. Selv om dette ikke fanges opp i noe lovverk, vil dette ha en etisk side som tilsier at området må arkeologisk graves ut. Parken ved Farrishallen, med de gamle store trærne, ble som følge av by jubileet i 1971 vesentlig rikere med fonteneskulpturen **Barnevask** av Fritz Røeds og busten av **Sophus Bugge** av Gustav Vigeland i 1925. Og **Robert Alert Hysing** av Brynjulf Bergslien 1875.

Dagens situasjon:

Parken fremstår som noe sliten i dag, men har store flotte trær og vannspeil med fontene. Den fremstår for det meste som en gjennomgangspark og grønn lunge. Det er få sittemuligheter i parken.

Fremtid: [Historisk park](#)

Parken ligger nær Herregården og Herregårdsanlegget i et kulturhistorisk område, og bør ha preg av og ses i sammenheng med det. Beplantningen bør tilpasses parkens store trær, f.eks. historiske roser som tåler å stå i skyggen ved mor og barn. Flere sittemuligheter som innbyr til opphold.

- **FURUMOA**

Gbnr. 3020/1808 – 19203 m²

Friområde (Arealplan) - Uregulert - Offentlig eid

Historie:

Gjenværende rest av en stor furuskog som i midten av 1800-årene strakte seg helt inn til nåværende Torstrand torg. Furumoa var tidligere mye brukt blant Torstrand-folk til fest- og selskapelighet. I det vestre hjørnet av parken, lå inntil århundreskifte en avlang dam, som i våte perioder kunne bli 50-60 m lang. Den hadde tilsig fra et sumpområde, der Fram stadion ligger i dag og avløp til et annet våtmarksområde ved Lågen, Sikatomta.

Dagens situasjon:

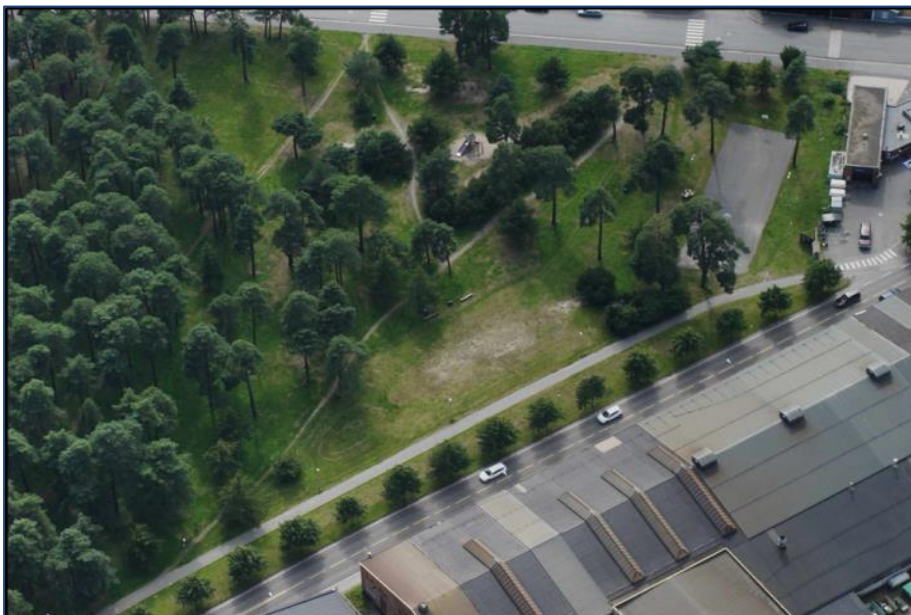
Trekantet parkområde er triangelet mellom Skiringsalsgata, Tjøllingveien og Undersbo kirkegård. Området består stort sett av gammel furuskog og er delvis opparbeidet som park med med klipt gressplen og furutrær. Kvartalslekeplass med lekeapparater, ballplass og enkelte benker (Barnetråkk – viser lek hele året). Stiforbindelser (ser godt brukt ut). Viktig buffer mellom kirkegården og trafikkert vei.

Fremtid: **Kombipark (Aktivitets-/rekreasjonspark-Nærmiljøpark)**

Ønske om å videreutvikle parken som en møte-, leke- og aktivitetspark for bydelen Torstrand.

I forbindelse med et nasjonalt prosjekt som Larvik kommune deltar i - kalt Prosjekt Nærmiljø - utprøves ulike metoder for fremskaffe ny kunnskap om lokale påvirkningsfaktorer. Furumoa var et av områdene som ble kartlagt. Metodene som ble valgt var «Helsefremmende sted», «Risikorydding» og «Nærmiljøutvalg». For at Furumoa skulle bli et godt sted å være for alle aldersgrupper, kom det følgende forslag/innspill fra lokalbefolkningen gjennom medvirkningsmetodene:

- Tuftepark
- Ballbinge
- Grillplass
- Skate bowl
- Mer utfordrende klatrestativ
- Terrengsykkelløype
- Flere benker og bord, blomster
- Nye og mer avanserte lekeapparater
- Flere lysmaster, bedre belysning
- Fornye basketballbanen
- Beskjæring av busker
- Flere aktiviteter i MOA
- Vedlikehold av eksisterende lekeapparater
- Spisesteder (i tilknytning til bensinstasjon?) mm.

ANDRE PARKER INNENFOR KOMMUNEDELPLAN FOR LARVIK:

- **GLASSVERKSPARKEN** – Torstrand

Gbnr. 3020/2053 og 3020/2055 - 1691,5 m²

Uteoppholdsareal (arealplan) – Anlegg for lek (reg.plan) – Offentlig eid

12 trær

Fremtid: Nærpark

- **HØLEN PARK/SALTBRYGGA**

Gbnr.1003/87/9 – 3200 m²

Park (arealplan) – Park (regulert) - Offentlig eid

16 trær

Parken ble anlagt 2016 i forbindelse med utbygging av boligområdet «Saltbrygga» på Østre Halsen ved Hølen og er en park etablert som spleiselag mellom utbygger og kommunen.

Fremtid: Aktivitets-/Nærpark

- **KIRKELØKKA** (v/Østre Halsen skole)

Kirkeløkka er den østre delen av skoleområdet ved Østre Halsen skole. Fra 1874 og i ca 100 år fremover var arealet påtenkt og planlagt som kirketomt, uten at det førte til noe. Bysten av C.A.Larsen er sentralt plassert i parken.

Gbnr. 1004/1 – 4116,6 m²

Park (arealplan) — Offentlig bygg/Undervisning (Reg.) - Offentlig eid

24 trær + 1 div.kunst/skulpturer

Fremtid: Aktivitets-/rekreasjonspark

- **MARIUS BRYGGEPARK**

Gbnr.3020/2795 – 4029,2 m²

Park (arealplan) — Offentlig bygg/Undervisning (Reg.) - Offentlig eid

8 trær + 1 div.kunst/skulpturer + 3 lekeutstyr + parkmøbler

Parken ble etablert i 2010 som et samarbeidsprosjekt mellom utbygger og Larvik kommune. Parken er universelt tilrettelagt

Fremtid: Nærpark

- **RÅDYRPARKEN**

Gbnr.3020/556 – 1398 m2

Park (arealplan) — Uregulert - Offentlig eid

14 trær + 1 div.kunst/skulpturer

Plantefelt med rododendron - eldre beplantning som bør klippes

Fremtid: Nærpark

- **TOLLERODDEN**

Gbnr. 3020/1148 – 2918 m2

Park (arealplan) — Offentlig friområde (regulert) - Offentlig eid

30 trær + Lekeutstyr + Belysning + Div. kunst/skulpturer + Toalett

Tollerodden – ligger sentralt plassert midt i Larviks havneområde, en høyt verdsatt sjøvendt oase og badeperle med svært interessant kulturhistorie.

I den vakre parken står Mary Archer Heggens **byste av Colin Archer**. Nederst i parken finner vi Nico Widerbergs **Heyerdahl-monument** i larvikitt.

Planer om å ruste opp Krabbedammen, event. tilbakeføring til Tidevannsbasseng (Fylkeskommunen anbefaler) eller event. en kombiløsning.

Fremtid: Historisk park

- **SKOTTEBRYGGA M/SJØFARTSMUSEET**

Gbnr. 3020/1139/1148/1144 – 6212 m2

Park (arealplan) - Offentlig friområde (regulert) - Offentlig eid

14 trær + 5 trelunder + 2 div.kunst-skulpturer + Belysning

Skottebrygga – på østsida av havnebassenget ved byens eldste offentlige brygge. Her ligger ennå beddingene etter Archers båtbyggeri fra 1860-åra. Ønske om å definere området klarere som et maritimt område/Museumsområde/rekreasjonspark- Kanskje kafe rundt Sjøfartsmuseet.

Fremtid: Historisk park

- **TORSTRANDPARKEN**

Gbnr. 3020/2560 – 3352,4 m2

Park (arealplan) – Park (regulert) - Offentlig eid

23 trær + parkmøbler + Lekeutstyr + Div.kunst/skulpturer + Flaggstang

Torstrand torg – plassen ble planert i 1861, og etter at byen hadde fått sitt vannverk i 1868 ble det sprøytet skøytebane her noen vintre. Senere kom jernbanen og delte plassen i to. Skulpturen **"Mor og barn"** av Arne Durban er omkranset av rododendron og sommerblomster.

Fremtid: Nærpark med sandlekeplass

- **UTSIKTSPARKEN**

Gbnr. 3020/2563 – 6170 m2

Park (arealplan) – Unyansert formål – Areal C (regulert) - Offentlig eid

Framtid: Nærpark

- m.fl.

PARKER INNENFOR KOMMUNEDELPLAN FOR STAVERN

B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	AA	AB	AC	AD	
Arealoversikt Grøntanleggsarkiv																													
	gr.br.nr.	beregnet areal i m²	ca. areal plen i m²	klipping av grasmark (buchogger)	sommerblomster (utplantningssplanter)	staudbed	buskelt	Hekk, formklipp	Trær/parktrær	Roser	Trelund.	Sommerdrift av vei/plasser med grusdekke	Sommerdrift av plasser i m²	Drift av parkmøbler	Lekkestyr	Renovasjon avfallsbeholdere	Hund avfallsbeholder	Lys ant.	Diverse kunst skulpturer	Toalett	Trapper	Grill	Sykkelparkering	Flaggstenger	Sommerdrift av vei/plasser med asfalt	Kant av seintrekk/granitt	Amppler - urne og kasser	Kraner for sommervann	
FUNKSIONSAVTALE		1	m²	2	m²	3	m²	4	5	6	7	8	9	10	m²	11	12	13	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	m²	lm	ant.	ant.
MENGDE			m²	m²	m²	m²	m²	m²	m²	lm	ant.	m²	m²	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	ant.	m²	lm	ant.	ant.
PARKER I STAVERN																													
BUKTAPARKEN	5001/1032	3853	1595,2	0	0	0	0	0	250	0	0	0	0	0	0	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KRONPRINSEN	5001/789	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
MØLLEBERGER - Tordenskjold	5001/789	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PRESTELØKKA	4040/42	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PUMPEPARKEN	5001/698	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
SUKKERSLETTA	5001/112	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
VERFTSPARKEN - Kirkesdammen																													
Stavernspiken - Wildenveiparken	5001/112	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Totalt Stavern		3853	1595,2	0	0	0	0	250	0	0	0	0	0	0	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
		areal	plen																										
Sum parkanlegg LK		561254	79488,7	71	177	168	3781	1025	320	347	42	4654,9	2872	51	32	29	8	30	4	4	4	4	14	11	1618	464	2	36	

- **BUKTAPARKEN**

Gbnr. 5001/1032 – 3853 m²

Park (arealplan) – Uregulert – Offentlig eid

Lekeutstyr

Bukta parken – ligger nær Stavern sentrum og havn. Navnet Bukta skriver seg fra den tid da dette var et gruntvannsområde, lagt opp gjennom århundrer av flomvannsmasser fra Lågen.

Ragnhild Reims skulptur Skøytegutten inngår i et damanlegg sammen med "Amerikasteinen"

Parken er oppgradert i det siste med lekeutstyr + salamander dam (forsterke miljøet) - sansepark/rekreasjonspark/sitteplasser.

Fremtid: **Rekreasjonsparker med lekeplass**

- **KRONPRINSEN**

Gbnr.5001/798 – 3163,7 m²

Park (arealplan) – Uregulert – Offentlig eid

Kronprinsen – i Stavern bærer navn etter en restaurant som lå her, delvis på påleverk utover i sjøen.

Den ble anlagt i 1926. Parken ble renoveret i 2009 og fremstår nå som en ny og praktfull park. Ørnulf Bast

"**Hesten**" kom på plass i 2008. Lekeplassen i parken ble oppgradert i 2015. Ved siden av lekeplassen står larvikittskulpturen «Soluret» av Martin Kuhn.

Fremtid: **Historisk park**

- **MØLLEBERGET (TORDENSKIOLD)**

Gbnr.5001/798/467/465 - 2679 m2

Park (arealplan) – Uregulert – Offentlig eid

På utsiktspunktet Mølleberget troner statuen «Tordenskiold» av Gustav Vigeland over Stavern.

Fremtid: Historisk park

- **PRESTELØKKA**

Gbnr.4040/42 - 24238 m2

Park (Arealplan) – Park+Felles parkeringsplass (Reg.) – Offentlig eid

Presteløkka – park og rekreasjonsområde. Området ligger inntil flere institusjoner. Parken skal være et sted for rekreasjon, rehabilitering, aktivitet og opplevelse.

Fremtid: Aktivitets-/Nærmiljøpark

- **PUMPEPARKEN**

Gbnr. 5001/698 - 2584 m2

Park (arealplan) – Uregulert – Offentlig eid

Parken er et gammelt torgområde. Sentralt i parken, omgitt av gamle, verdige trær, står Vannposten. Monumentet med 4 hule søyler med nikkelpumpe ble anlagt i 1792, over en 23 meter dyp håndgravd brønn. En byste av Stavens personligheten Einar Schønning, laget av Ørnulf Bast, står i vestre del av parken, mens en bauta over Eidsvollsmennene står i parkens østside.

Fremtid: Historisk park

- **VERFTSPARKEN**

Gbnr. 5002/1/2 - m2

Park (arealplan) – Uregulert – Offentlig eid

Området utenfor festningsvollene til Fredriksvern verft er et sentralt beliggende og populært grøntområde med blant annet Ørnulf Basts skulpturer «Stavernspiken», «Gutten i dammen» og bysten av Herman Wildenvey.

Fremtid: Historisk park

Verftsparken parken er satt sammen av: **Kirkedammen, Stavernspiken-parken og Wildenvey parken**

- **Kirkedammen**

Var opprinnelig en del av vollgravsystemet omkring Verftet. I mange år stod byens vannpost her. Populært fotomotiv i forgrunnen for Stavern kirke. Nå er dammen bare til pyrd – med Ørnulf Basts "Stavernsgutten" under fontenstrålene som et sentralt blikkefang. Foreslås å skiltes mht. kunst og historie (verfts skilt)

Framtid: Historisk park

- **Stavernspiken m/skoledammen**

Ørnulf Basts skulptur Stavernspiken, laget i 1951 og reist i parken ved torget. Foreslås å skiltes mht. kunst og historie (verfts skilt)

Framtid: Historisk park

- **Wildenveiparken**

Liten del av parken med byste av Hermann Wildenvey utført av Ørnulf Bast.
Foreslås å skiltes mht. kunst og historie (verfts skilt)

Framtid: Historisk park

- **SUKKERSLETTA**

Gbnr. 5002/1/2 - m2

Park (arealplan) – Uregulert – Offentlig eid

Foreslås å skiltes mht. kunst og historie (verfts skilt)

Framtid: Historisk park

- **AGNES GRUSBANE**

Gbnr. 4046/129 - 9209 m2

Idrettsanlegg (arealplan) – Uregulert – Offentlig eid

Oppgradering planlegges – i samarbeid med Agnes velforening og Sjøparken – f.eks.

Kroketbane/Petanquebane/isbane/treningspark mm.

Fremtid: Idretts-/Nærmiljøpark

DIVERSE IDRETTSANLEGG OG IDRETTSPARKER:

LARVIK:

- NANSET IDRETTSANLEGG
- MÅNEJORDET IDRETTSPARK
- LOVISENLUND SKATEPARK
- LOVISENLUND IDRETTSANLEGG
- LARVIK TENNISANLEGG
- FRAM IDRETTSANLEGG
- BERGESKOGEN IDRETTSANLEGG
- KLEIVER SKIANLEGG
- FRITZØE GOLFBANE

STAVERN:

- AGNES GRUSBANE
- STAG IDRETTSANLEGG
- LARVIK OG STAVERN TENNISANLEGG
- STAVERN IDRETTSPARK-KAKEN
- FREDTUN IDRETTSANLEGG

3.1.2 Lek-/møteplasser

Gjennom Kommuneplanens Arealdel og reguleringsplaner har kommunen kategorisert lekeplasser i henhold til arealkrav og funksjonskrav i forhold til aldersgrupper:

- **Nærlekeplasser**
Små møte- og lekeplasser nær bolig designet for barn opp til skolealder. Nærlekeplassen kan ligge alene, innpasses i kvartalslekeplassen eller annen offentlig grønnstruktur, og skal plasseres sentralt i boligområdet.
- **Kvartalslekeplasser**
Større møte- og lekeplasser tilpasset barn i aldersgruppa opp til 12 år. Nærlekeplass skal integreres i en helhetlig løsning. Kvartalslekeplassen skal ha område for lek, akebakke (hvis mulig), sitteplasser og ballfelt. Plassen kan også tilrettelegges til skating, sykling el. Kommunen ved Kommunalteknikk, Park og friområder har ansvar for kvartalslekeplassene.
- **Større felleslekeområder/Nærmiljøparker**
Nærmiljøparker er store, kombinerte møte-, leke- og aktivitetsområder, designet for alle aldre. Alle skoler defineres som nærmiljøparker. I tillegg finnes det en del nærmiljøparker i fri- og parkområder. Nærmiljøparker skal være et trivelig og inspirerende aktivitets- og møtested for hele nærmiljøet. Anleggene kan inneholde mindre aktivitets- og idrettsanlegg, skateanlegg, balløkker, aktivitetsløyper og klatreapparater, husker og sandkasser, bord med benker og bål-/ grillplasser. Nær- og kvartalslekeplass skal være integrert i nærmiljøparken.

Fra ca. 1985 er det laget utbyggingsavtaler som blant annet tar for seg krav til opparbeiding, drift og vedlikehold av lekeplasser i boligområder. Mange av lekeplassene i boligområder driftes av beboere og velforeninger i området. Lekeplasser der det ikke foreligger annen avtale driftes av kommunen. Ansvaret for kontrollen med og sikkerheten til lekeplassutstyret påligger kommunen som grunneier.

De siste fem årene er det satt stort fokus på å skaffe oversikt over lekeplasser og balløkker på grøntområder i Larvik kommune. Pr. september 2016 er det i **hele kommunen** registrert ca. 220 lekeplasser på kommunens arealer som Kommunalteknikk har ansvar for (lekearealer tilhørende skoler, barnehager eller kommunale institusjoner er ikke tatt med).

For å ivareta ansvaret for sikkerheten på lekeplassene har kommunen fjernet mye lekeplassutstyr som ikke har vært i forskriftsmessig stand. Etter økte bevilgninger til fagområdet i 2014 og 2015 har ca 60 lekeplasser blitt rustet opp. Plasser med en sentral plassering og/eller mye bruk har blitt prioritert. Blant annet ble de to sentrale lekeplassene i Stavern sentrum totalrenovert i 2015.

Kommunalteknikk og Virksomhet Arealplan holder på med en felles gjennomgang av alle lekeplassene.

Gjennomgangen ser på avstandskrav, klassifisering, innhold, kvalitet, eierskap og drift/vedlikehold.

Vestfold fylkeskommune og Fylkesmannen i Vestfold tok i 2016 initiativ til å gå igjennom og lage en ny strategi for krav til leke- og rekreasjonsarealene i sentrum av Vestfoldbyene.

I Kommunestyresak 095/17 ble Kommunalteknisk plan 2018-2021 med følgende lekeplass-strategi vedtatt:

Lekeplass-strategi

Reduksjon av antall lekeplasser, samt muligheten for å få til privat-offentlig samarbeid om drift, ansees som der det er mest å hente for å oppnå en bedre balanse mellom ressurser og oppgaver. «**Kvalitet framfor kvantitet**» og «**Samle og styrke**» vurderes å være gode handlingsvalg. Det vil si å redusere antallet små lekeplasser, samt samlokalisere arealer og anlegg for lek, rekreasjon og utendørs idrett. På denne måten oppnår man større og mer attraktive anlegg med tilbud til mange brukergrupper.

Kristiansand kommune har god erfaring med dette, og vi ser at denne modellen også kan fungere for Larvik kommune. Administrasjonen har vurdert ulike modeller for eierskap og drift av lekeplasser, herunder spørsmål om økonomi, lovpålagte krav og ansvar, kvalitet på lekeområdene og konsekvenser for barn og unge.

Følgende strategi er valgt:

- Kommunen skal eie alle lekeplasser.
- Kommunen skal drifte kvartalslekeplasser (forslag om ca.60 stykk) i boligområder/sentrumsområder fordelt over **hele kommunen**. Dette sikrer at det til enhver tid er et godt og fungerende lekeplasstilbud i alle deler av kommunen. Der det ligger til rette for det, kan kommunen inngå avtaler med naboer eller foreninger om grøntskjøtsel og enkelt vedlikehold. Normal drift og vedlikehold kan utføres innenfor dagens ramme, men det er behov for tilførsel av investeringsmidler for å kunne totalrenovere/ oppgradere plassene.
- Nærlekeplasser (forslag om ca. 190 stykk) skal driftes av vel-/beboerforeninger.

Ved kommunal eie av grunn må det inngås en driftsavtale med kommunen for å få lov til å sette opp lekeplassutstyr. Eventuelt lekeplassutstyr på disse plassene skal eies av vel-/beboerforeningen. Da det er grunneier som er ansvarlig for at sikkerheten er ivarettatt, må kommunen som grunneier sørge for at det foreligger en tilstrekkelig ansvarsforsikring av privat lekeplassutstyr på kommunal grunn. Dette kan enklest gjøres ved en kollektiv forsikring gjennom medlemskap i Vellenes fellesorganisasjon.

Kostnadene til dette er avhengig av antall velforeninger/medlemmer i foreningen. Kostnadene for en slik forsikring bør dekkes av kommunen.

- Nærolekkelasser i kommunalt eie som ikke holdes i orden eller der det ikke finnes en aktiv vel-/beboerforening, inaktiveres (lekeplassutstyret og grøntvedlikeholdet opphører) inntil en aktiv velforening igjen sier seg villig til å overta ansvaret for plassen.
- Strategi for kontroll – lekeplasser som kommunen eier og drifter:
 - Visuelt ettersyn samtidig med gressklipp/ renovasjon (egne ansatte).
 - Funksjonsettersyn minimum 2 ganger i året (egne ansatte).
 - Årskontroll (egne ansatte – anbefalt sertifisert inspektør) eller hele/deler (stikkprøver) kjøpes fra eksternt firma (anbefalt). Valg avhengig av tilgjengelig kompetanse hos egne ansatte.
- Strategi for kontroll – lekeplasser som kommunen eier, der velforening drifter og eier lekeplassutstyret:
 - Visuelt ettersyn, funksjonsettersyn og årskontroll gjøres av velforening (opplæring og oppfølging/kontroll gjøres med egne ansatte).
 - Kommunen foretar stikkprøver av årskontroll med egne ansatte (avhengig av tilgjengelig kompetanse), evt. kjøpes fra eksternt firma. Utforming av og utstyr på lekeplass gjøres iht. kvalitetsnormal.

Nye lekeplassbestemmelser vil bli utarbeidet ved neste rullering av arealplanene i h.h.t. ny lekeplassstrategi. Foreløpig Lekeplassnormal for Larvik kommune: F:\AT_ABGL\AREALPLAN\Grønnstrukturutredning 2016\04 Notater\Lekeplasser\Lekeplassnormaler\Lekeplassnormal - 2017.pdf

3.1.3 Friområder

Friområder er avgrensede områder med spesiell tilrettelegging og opparbeiding for allmennhetens uhindrede rekreasjon og opphold. Områdene er vanligvis ervervet, opparbeidet og vedlikeholdt av kommunen.

De fleste friområdene er i dag grønne områder i tilknytning til boligområder og er ofte mye brukt.

Friområdene kan være tilrettelagt med utstyr for lek og fysisk aktivitet, opphold og ferdsel. Den faste driften av friområdene består i hovedsak av drift av lekeapparater, gressklipping, renovasjon, vask av toaletter, rydding av strender og utsetting av badebøyer.

Hogst og beskjæring

Hogst og beskjæring av vegetasjon i friområdene blir gjort etter behov og henvendelse. Det er ikke gjort systematisk registrering eller tilstandsvurdering av kommunens trevegetasjon. Hogsten som kommunen selv forestår, utføres i hovedsak i vinterhalvåret. De siste vintrene er det også hogd større partier av granskog på friområder. Kommunen mottar ca. 70 henvendelser i året om hogst og beskjæring av vegetasjon på kommunens arealer. Det er laget et eget søknadsskjema som ligger tilgjengelig på kommunens nettsider for denne typen henvendelser. Privatpersoner som søker kan få tillatelse til å hogge trær eller ta ut ved på kommunens områder. Kommunen har som rutine å vurdere å anmelde felling av trær uten tillatelse.

Bygninger i parker og friområder

Kommunalteknikk har ansvar for ca. 60 bygninger i parker og på friområder i hele kommunen. De fleste av bygningene er toalettbygg av ulik kvalitet og størrelse. Toalettene holdes åpne fra 10. mai til 10. oktober. I tillegg er det 15 større bygninger; hytter, kioskbygg og sanitæranlegg.

Fontener, statuer og minnesmerker

Kommunens kunst og skulpturer, inklusiv basseng/belegning som hører til installasjonen, forvaltes av tjenesteområde Kultur og Oppvekst. Flere av skulpturene er belyst og/eller har elementer av vann.

Der det er skulpturer i områder som Kommunalteknikk forvalter og/eller drifter, utføres renhold av disse om våren, og det føres tilsyn med dyser og påsetting/stenging av vann.

Renovasjon og avfall i parker og friområder

Larvik kommune sørger for tilbud om avfallshenting for allmennheten i sommersesongen fra april til midten av oktober. I parker og sentrumsområder inklusiv Batteristranda, Bøkeskogen, Kronprinsen og Korntin/

Skråvika plasseres det ut ordinære søppelkasser. I de mest brukte av disse områdene står beholdere også ute om vinteren. Det er også satt ut 35 hunde-avfallsstasjoner i bynære områder i Larvik og Stavern. Det plasseres ut avfallsbeholdere på noen utvalgte friområder på bl.a. Gon, Smiestrand og i Rekkeviksbukta.

3.1.4 Naturområder

Dette er arealer som skal ligge uten inngrep og tiltak på eller i grunnen, eller i vegetasjonen. Dette underformålet under grønnstruktur kan brukes for å ta hensyn til forekomster av utvalgte naturtyper som befinner seg i grønne områder i eller ved byer og tettsteder. Det kan også benyttes for å ivareta viktige landskapstrekk/elementer. Underformålet gir ikke hjemmel for at det offentlige selv kan utføre skjøtsel av naturtypen, men vil ikke være til hinder for å avtale skjøtsel mellom grunneier/rettighetshavere og det offentlige.

Mange av våre by- og tettstednære grøntområder er private eller offentlige naturområder, hvor landskapet eller vegetasjonen, hver for seg eller i kombinasjon - er det viktigste å ta vare på. Slike små og store naturområder er viktige i tettbygde strøk, da de bryter opp og skaper variasjon og tilgang til grønne områder som er viktig for folkehelsen. De kan ha verdi som landskapselement, som nærtuområde, som naturlekeområde og/eller fungere som buffer mellom bebygde områder, og være grønne lunger som bidrar til gode boområder. Ikke minst har de ofte stort biologisk mangfold. Alt dette tilsier at naturområdene – både de små og de store - og tilgangen til disse - er viktige for folkehelsen, landskapsopplevelsen og naturmangfoldet.

Friluftslivsområder

Friluftslivsområdene er i hovedsak større områder i statlig, kommunal eller privat eie, og som omfattes av allemannsretten. De har mindre grad av tilrettelegging enn friområder, og det er ikke krav om parkmessig opparbeidelse, kun tilrettelegging for bruk. Områdene benyttes til friluftsliv av ulike slag; tur, jakt, fiske, fysisk aktivitet, trening osv., og er som oftest avsatt til landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF-område). Eksempel på tilrettelegging er opparbeidning av parkeringsplass, turvei/tursti, sitteplasser, faste grill- og bålplasser, toalettbygg og informasjonstavler. Friluftslivsområdene som Larvik kommune har et ansvar for er hovedsakelig områder i nærhet til sjø eller vassdrag. Områdene har følgende eier-/avtaleforhold:

- Kommunalt eide.
- Festet av forsvaret.
- Private eiendommer der det har vært eller er avtaler med kommunen om bruk.
- Statlig sikrede friluftslivsområder som eies av kommunen eller Miljødirektoratet.

Flesteparten av avtalene kommunen har om bruk og leie av friluftsområder er gamle og/eller utgåtte.

Statlig sikrede friluftslivsområder

Staten medvirker til at kommuner og friluftsråd kan kjøpe eller inngå avtaler om varig eller langvarig bruksrett til viktige friluftslivsområder, slik at de sikres og kan tilrettelegges og brukes til friluftsliv for allmennheten. Det er mulig å søke om tilskudd – friluftslivsmidler – til tiltak innenfor de statlig sikrede friluftslivsområdene. For å få tilskudd skal det foreligge en godkjent forvaltningsplan for området. Forvaltningsplanene lages og er gjeldende for 5 år av gangen.

Statlig sikrede friluftslivsområder i Larvik kommune

Larvik kommune har i dag 29 statlige sikrede friluftslivsområder **i hele kommunen**. Av disse er det godkjente forvaltningsplaner for åtte områder for planperioden 2013-2018. Innenfor **KDP Larvik og Stavern** er det 8 statlig sikrede friluftsområder.

Atferdsregler

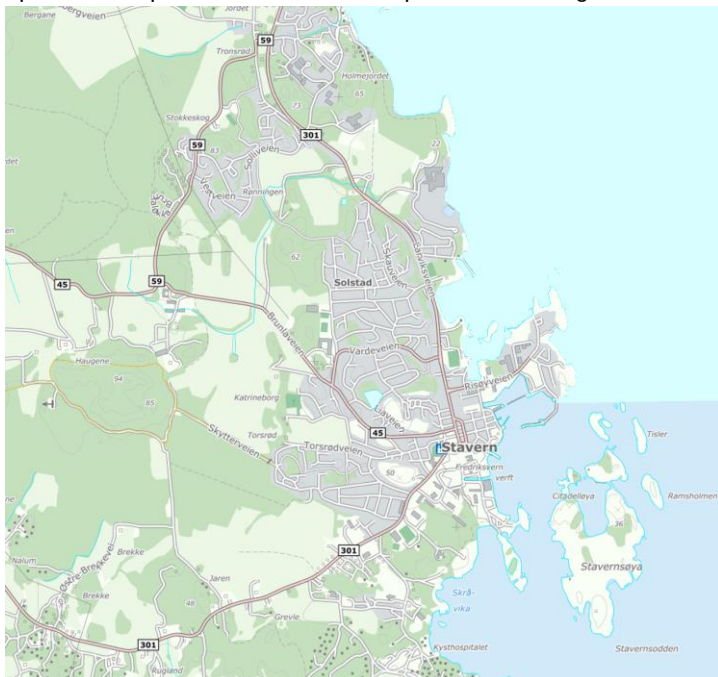
I henhold til friluftslovens § 15 kan kommunen fastsette atferdsregler på visse friluftsområder. Reglene skal særlig ta sikte på å opprettholde ro og orden, verne dyre- og plantelivet og fremme helsetiltak og sanitære forhold. Utarbeidelse og fastsettelse av atferdsregler er underlagt kravene til utarbeidelse av lokal forskrift. Kommunens vedtak må i tillegg stadfestes av fylkesmannen. I Larvik kommune er det utarbeidet atferdsregler på 29 friluftsområder. Av disse er 19 områder i gamle Tjølling kommune, der atferdsreglene ble utarbeidet og stadfestet i perioden 1969-1979.

3.1.5 Elver, sjø og vann

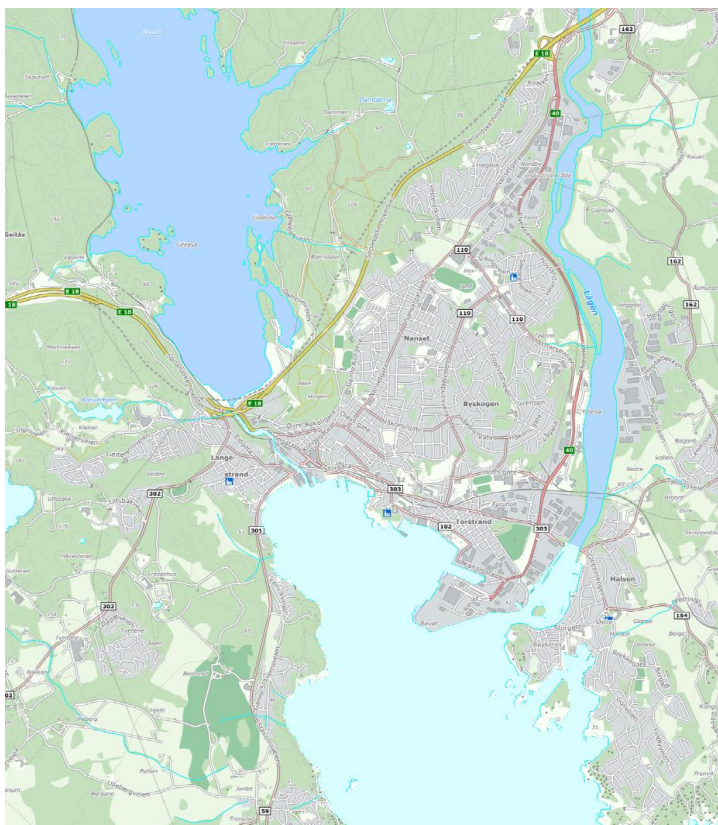
Vann er viktig for folkehelsen og naturmangfoldet - som opplevelses- og rekreasjonsområde, som estetisk element, og som spiskammer og leveområde for fisk og andre organismer.

Innenfor Kommunedelplan for Larvik og Stavern er det en lang kystlinje som er mye brukt på ulike måter. Kystlinjen er særdeles viktig som tur- og rekreasjonsområde både sommer og vinter, og gir store naturopplevelser.

Bekkeløp har betydning for naturmangfoldet (bl.a. for sjørreten), som landskapselement og har viktige funksjoner i overvannssystemet. Bekker skal ikke lukkes og lukkede bekker bør gjenåpnes og frakobles fellesavløpssystemet for å fungere som berikende element i bomiljøet og som flomveier. Det finnes flere åpne bekkeløp innenfor Kommunedelplan for Larvik og Stavern.

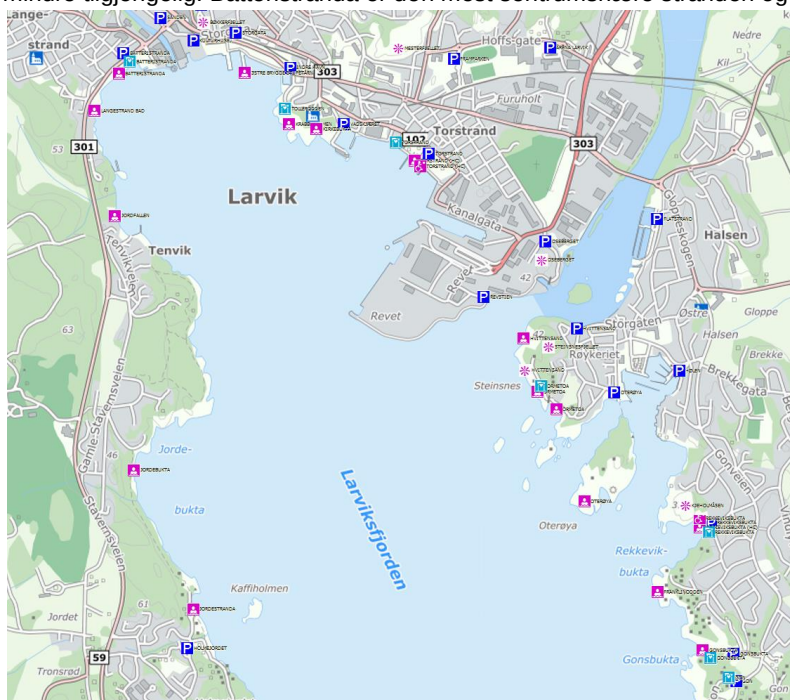

Bekkeløp innenfor
Kommunedelplan Stavern

Sandstrender og andre badesteder:

Innenfor Kommunedelplan for Larvik er det ca. 12 sandstrender totalt (Gonsbukta, Rekkeviksbukta, Saltverket, Hølen, Sukkersletta, Ormetoa, Hvittensand, Torstrand strand/Karistranda, Batteristranda/Langestrand Bad , Tenvikstranda og Jordetbukta. Tilgangen til disse strendene er mer eller mindre tilgjengelig. Batteristranda er den mest sentrumsnære stranden og er svært mye brukt sommerstid.

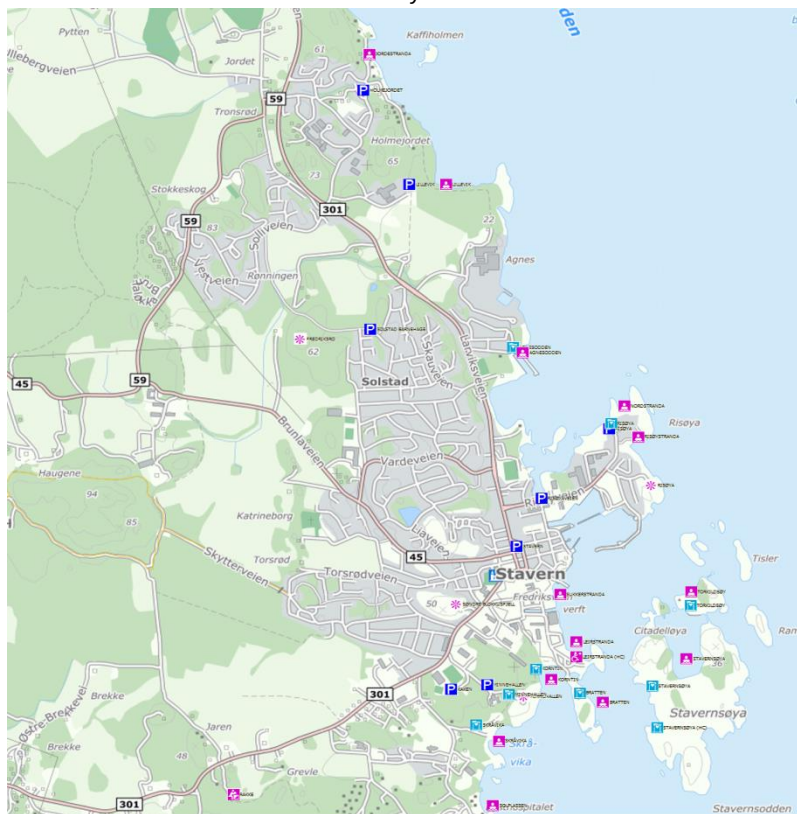
LARVIK

På følgende strender kjøres kommunens strandrensemaskin:

- Batteristranda
- Gon
- Rekkeviksbukta
- Ula

Innenfor Kommunedelplan for Stavern er det 8 sandstrender (Solplassen, Kysthospitalet, Kortin/Leiren, Sukkerstranda, Risøya, Agnes, Lillevik og Lillejordet). Sukkerstranda og Kortin er de mest sentrumsnære strendene, og er viktige rekreasjonsområder i Stavern.

I tillegg er det mange andre bade- og rekreasjonsområder langs kysten og på øyer i Larviksfjorden, hvor vann er det bærende element med et yrende båtliv sommerstid.

STAVERN

På følgende strender kjøres kommunens strandrensemaskin:

- Korntin
- Verftstranda
- Nordstranda

3.1.6 Forbindelseslinjer

Tilgjengelighet er sentralt for hvor egnet grønnstrukturen er for friluftsliv og aktiviteter. Tilgjengelig er et relativt begrep. Ulike grupper har ulike behov og ulik oppfatning av hva som er lett tilgjengelig. De mest motiverte brukerne, som ivrige turgåere og joggere aksepterer gjerne både noe avstand og kryssing av barrierer på sin vei til brukbare grønne områder. Noen vil holde et høyt aktivitetsnivå selv om de må bruke transportmidler til egnede områder.

Barn, eldre og bevegelseshemmede er en langt mer sårbar gruppe. Lange avstander, trafikkbarrierer og store høydeforskjeller vil begrense deres muligheter til å utøve friluftsliv og fysisk aktivitet. Opplevs forholdene som dårlige vil mange aldri eller sjeldnere komme seg ut. Flere vil velge mer ressurskrevende måter å aktivisere seg på, som på treningssentra. Friluftsliv og fysisk aktivitet kan for flere i praksis bli bilbruksavhengig.

Universell utforming defineres som «utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten tilpasning og spesiell utforming». Uteområder og grønnstruktur skal være tilgjengelig for flest mulig. Allerede på kommuneplannivå må det fastlegges rammer for hvordan forholdene for ulike grupper og tilgjengelighet skal ivaretas. Ved detaljplanlegging og når det avsettes arealer til grønnstruktur, legges opp aktivitetsområder, turstisammenhenger osv., må det tas stilling til hvordan tilgjengeligheten skal ivaretas.

For områder med høy tilretteleggingsgrad, som parker og friområder, bør kravene om universell utforming bidra til at oppholdsområder og tilrettelegging gjennomgående skal være tilgjengelig for blinde og svaksynte og for bevegelseshemmede der terrengforhold gjør at det er mulig å få det til. Det er et mål at tilrettelegging av turstier og -veier skal ivareta sammenhenger for bevegelseshemmede. Der dette på strekninger ikke er mulig eller rimelig å ivareta, f.eks. gjennom naturområder og langs turdrag, kan løsningen være at rullestolsammenhenger sikres og skiltes langs veier i byggesonen langs grønnstrukturen.

Sentrumsnære turstier

Byrunden i Larvik, stisystemet i Bøkeskogen, Elvestien, Fjordstien, Indre Havn Promenaden og Revstien er etablerte stier i tilknytning til Larvik sentrum. I og rundt Stavern sentrum er det mange turstier. Flere av disse mangler oppmerking og tilrettelegging. Stavern bør også få sin merkede Byrunde.

Kyststien

Den 35 km lange kyststien langs Brunlaneskysten fra Stavern til Barkevik er Norges eldste kyststi – ferdigstilt i 1991. Larvik kommune har avtale med Larvik og Omegns Turistforening om merking, tilrettelegging og vedlikehold av kyststien. I forbindelse med 25-årsjubileet er hele stien i Brunlanes rustet opp og merket på nytt etter ny standard for merking og skilting. Det er et mål for både kommunen, Vestfold fylkeskommune, Oslofjordens friluftsråd og turistforeningen å få til en sammenhengende kyststi langs hele Larvikskysten. Fjordstien, Indre Havn Promenaden og Revstien vil da bli innlemmet som en del av kyststien. Arbeidet med å lage kyststi gjennom Tjølling, fra Indre Havn til Hem bru er i prosess. Det er utarbeidet et forslag til trase og det har vært invitert til dialogmøter med grunneierne langs største delen av traseen. Merking av kyststi på Malmøya er den første delen av denne stien som er ferdigstilt. På den øvrige delen mangler det avtaler med grunneiere.

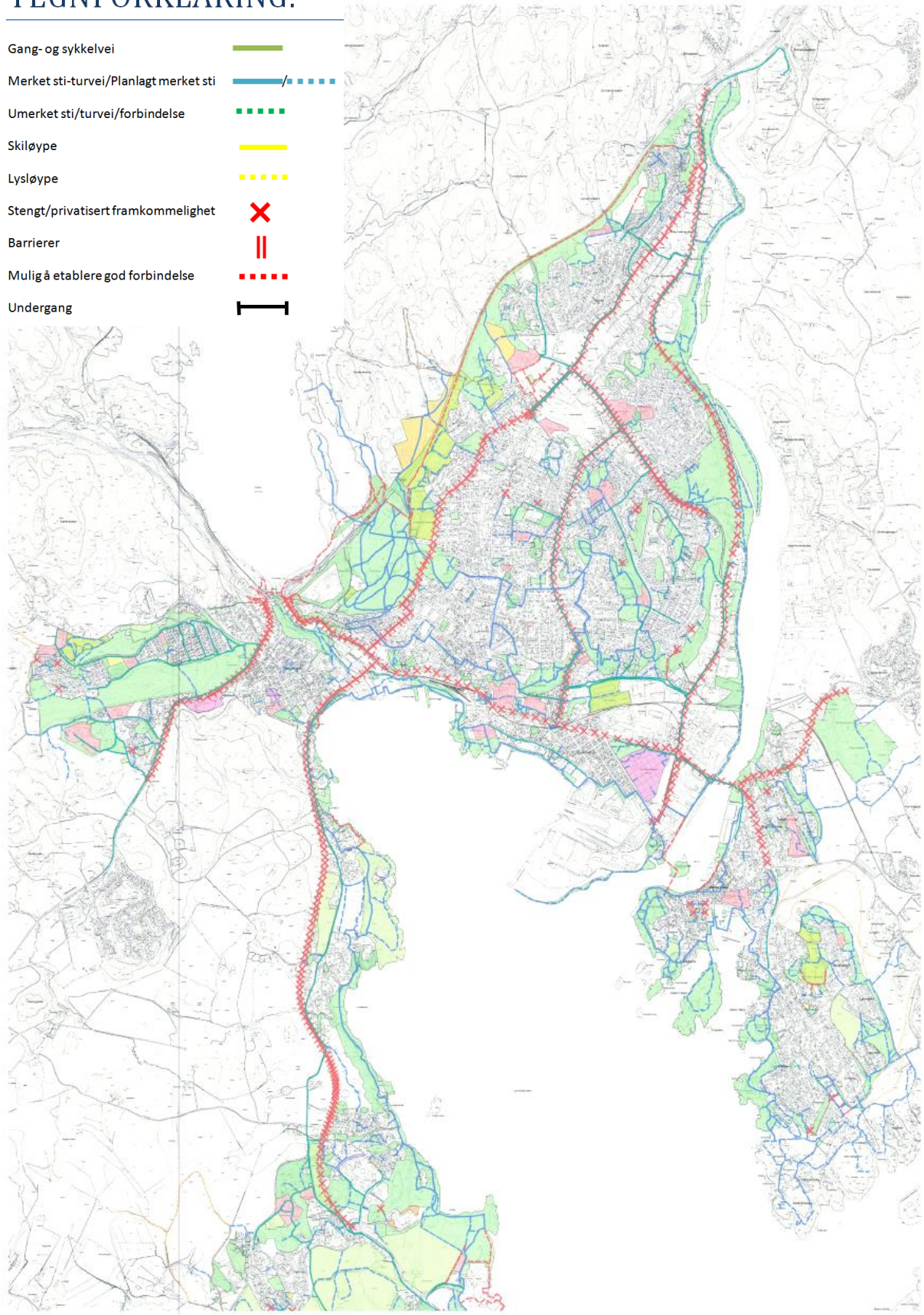
Umerkede stier, smug og smett

I tillegg til de oppmerkede stiene finnes det et vel av snarveier, smug og smett og mer diffuse stisystemer innenfor Kommunedelplan for Larvik og Stavern som det også er viktig å identifisere og ivareta. Dette kan f.eks. være snarveier gjennom små skogholt, grøntområder og mellom eiendommer som kan lette framkommeligheten i et område, og slippe å måtte gå langs en trafikkert vei. Det vil være spesielt viktig for barn og unge. Tilgangen til større friluftsområder gjennom gode forbindelseslinjer i nærmiljøet vil fremme folkehelse også, og minske behovet for å måtte benytte biltransport.

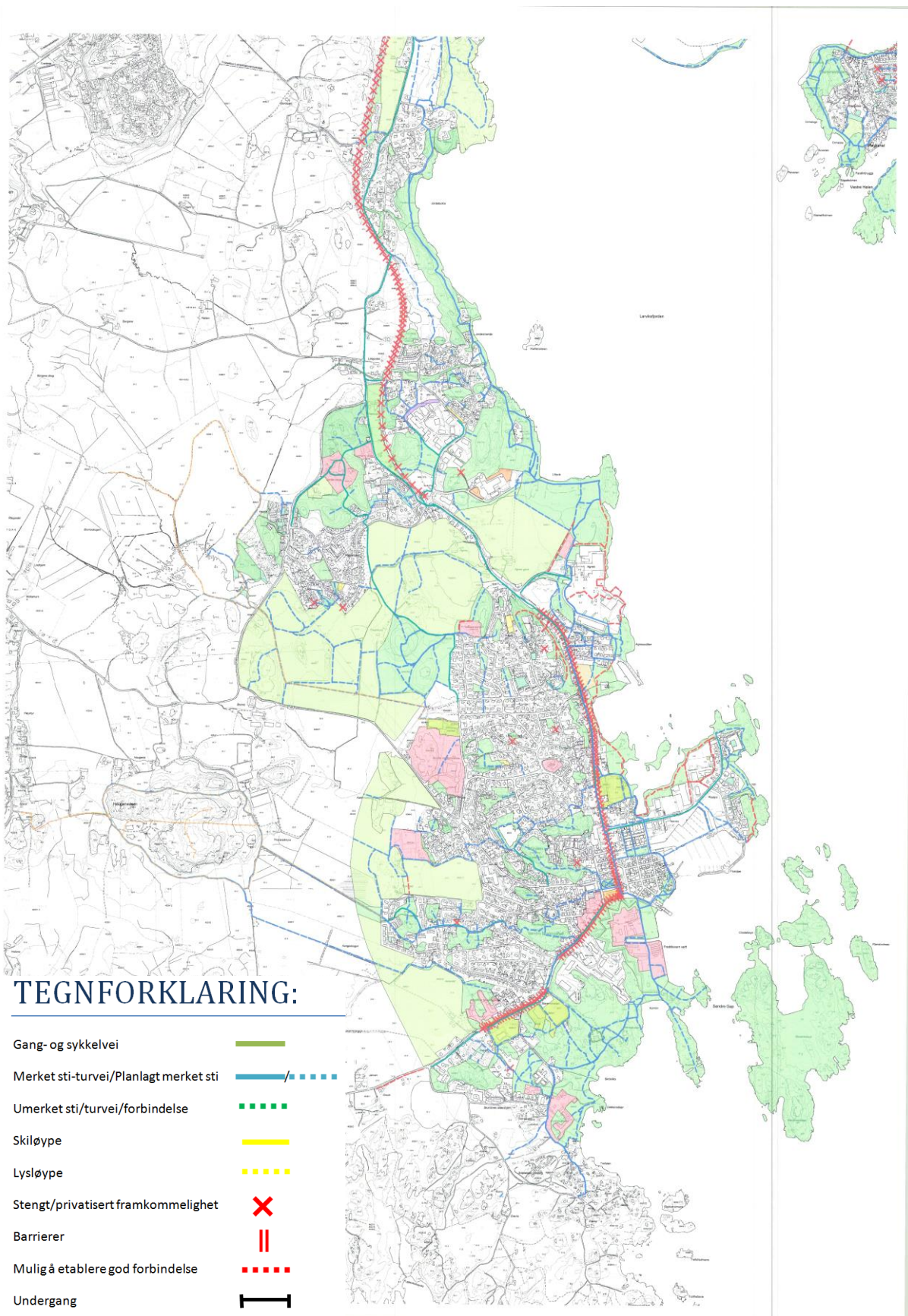
Hager som utvides inn i friområder og blokkering/stenging av snarveier er et problem i mange av boligområdene i Larvik. Intensjonen i arealplaner om god tilgang og framkommelighet til friområder vanskeliggjøres da mange steder.

TEGNFORKLARING:

Gang- og sykkelvei	
Merket sti-turvei/Planlagt merket sti	
Umerket sti/turvei/forbindelse	
Skiløype	
Lysløype	
Stengt/privatisert framkommelighet	
Barrierer	
Mulig å etablere god forbindelse	
Undergang	

Temakart: FORBINDESESLINJER – innenfor Kommunedelplan Larvik

Temakart: FORBINDELSESLINJER – innenfor Kommunedelplan Stavern

3.2 GRØNNSTRUKTUR OG LANDSKAP

3.2.1 Identifisere og belyse viktige landskapstrekk, siktlinjer og silhuetter.

Definisjon landskap:

"Landskap betyr et område, slik folk oppfatter det, der særpreget er et resultat av påvirkning fra og samspill mellom naturlige og/ eller menneskelige faktorer" (Den europeiske landskapskonvensjonen)

I tillegg til at grønnsstrukturen fungerer som turdrag, inneholder leke- og aktivitetsområder, er leveområder for planter og dyr osv. utgjør de også viktige landskapsskille og avgrensninger av bydeler og boligområder. **Elver og bekker og områder langs vassdrag**, ikke utbygde **naturlige terrengsprang** og **silhuetter med trevegetasjon** er ofte de viktigste landskapsdannende deler av grønnsstrukturen. Dette er ofte områder som ikke har vært aktuelle å bygge ut, som en etter hvert har sett verdien av å bevare og nå målrettet setter av til grønnsstruktur.

Den landskapsavgrensende og landskapsdannende grønnsstrukturen langs daler og vassdrag vil ofte være sammenfallende med grønnsstruktur som fungerer som turdrag eller utgjør oppholds- og aktivitetsområder. Mens det for grønnsstruktur som utgjør bydels- og tettstedsområdeskille gjerne vil være landskapsfunksjonen som er den primære.

I tillegg til at sammenhengende grøntområder har en landskapsdannende og -avgrensende funksjon, vil mange av de utbygde områdene med dominerende innslag av grønne områder, særlig trevegetasjon, bidra til å gi deler av byggesonen naturpreg. Gamle boligområder, f.eks. områder med eldre åpen villabebyggelse med trevegetasjon, framstår med naturpreg. I slike deler av byggesonen kan det finnes viktige naturmangfoldverdier, f.eks. knyttet til gamle trær. Naturpreget vil dessuten ofte være en viktig del av områdenes kulturmiljøverdier.

For en målrettet forvaltning og videreutvikling av grønnsstrukturen er landskapsanalyser et viktig hjelpemiddel. Landskapsanalyser vil generelt være nyttig som en del av analyse- og beslutningsgrunnlaget for arealplanleggingen i alle byer og tettsteder, og de vil være en viktig del av analysegrunnlaget ved grønnsstrukturplanlegging.

For byutvikling generelt vil landskapsanalyser være særlig viktig ved f.eks.:

- ved valg av utbyggingsretninger for en bydel eller tettsted,
- ved vurderinger av avgrensninger av utbygginger for å ivareta gode landskapsskille og overganger,
- ved avveininger av om det som ledd i en fortettingsstrategi likevel skal bygges i områder som tidligere er tatt vare på som viktige landskapsskille, eller
- ved avveininger av om det bør åpnes for eller hvilken beliggenhet eller trase som bør velges for særlig synlige anlegg, som større veiutbygginger.

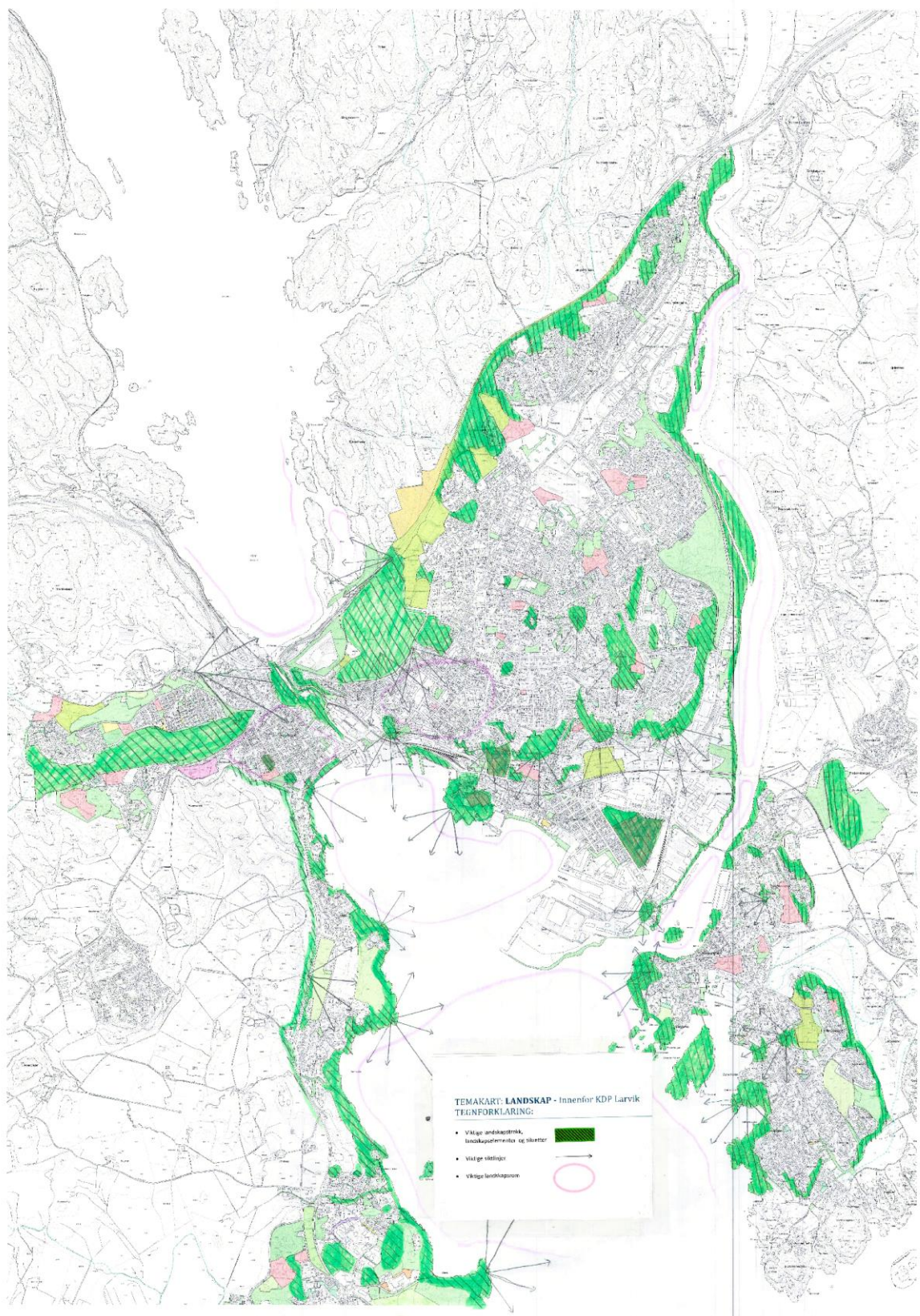
For avgrensning av grønnsstrukturen:

- for å identifisere hva som er de viktige grønne områder og elementer i det bebygde landskapet
- for avgrensning av områdene, sammenhengene og elementene.

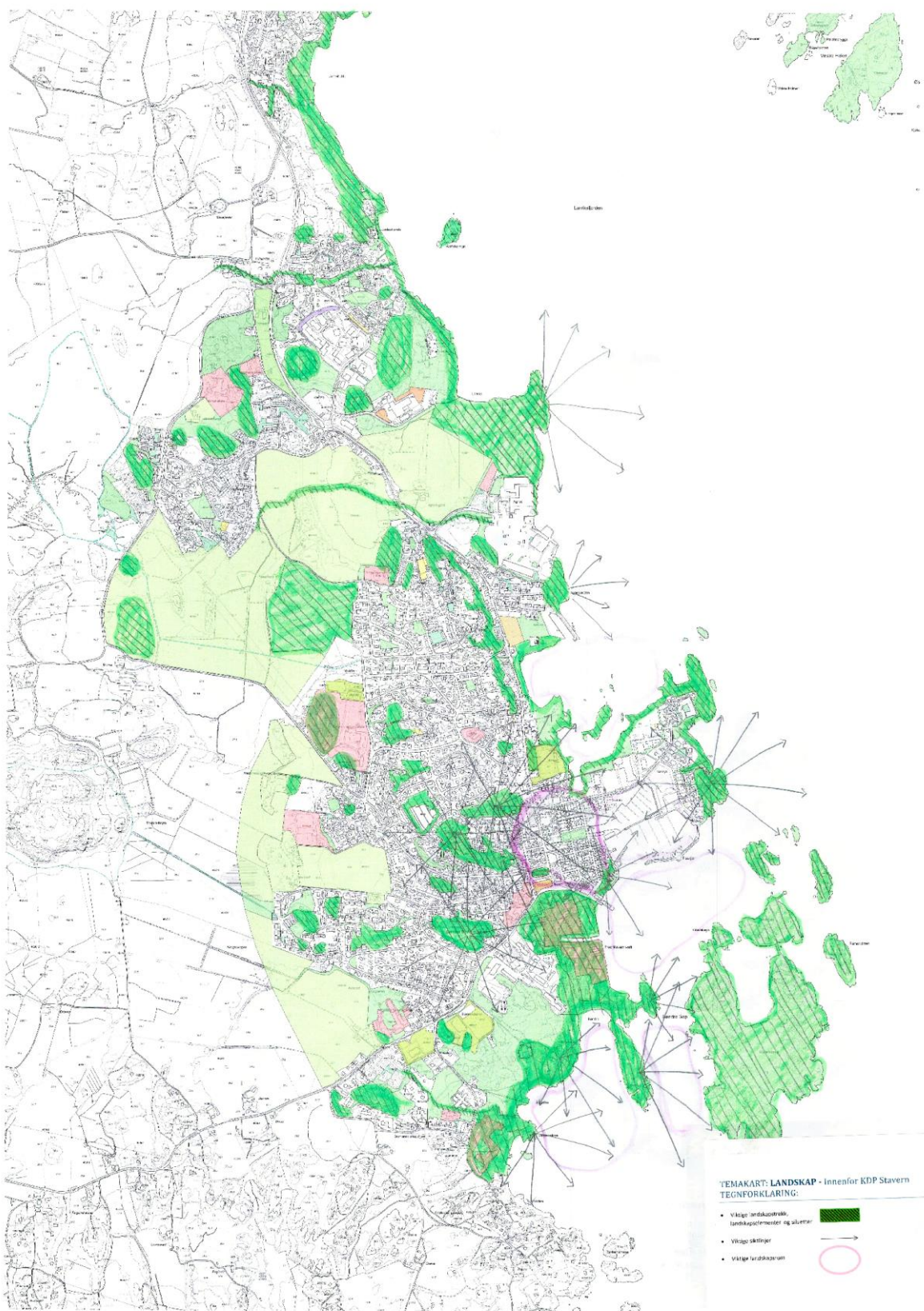
For mer detaljert planlegging og sikring av grønnsstrukturen:

- for å fastsette grenser for grønnsstrukturområdene
- for å sette rammer for bruken av naboarealer for at verdiene i grønnsstrukturen skal videreføres og sikres

Gjennom en landskapsanalyse for byen, en bydel eller tettstedet der bl.a. silhuetter, synlighet, avgrensninger og landskapsrominndeling blir gjennomgått, vil grønnsstrukturens funksjon som landskapsdanner komme fram og det vil bli tydelig hvilke områder, sammenhenger og type naturelementer som er viktige.

Temakart: LANDSKAP – innenfor Kommunedelplan Larvik

Temakart: LANDSKAP – innenfor Kommunedelplan Stavern

3.2.2 Registrering og bevaring av viktige trær

Larvik kommune ligger klimatisk i en del av landet hvor mange varmekjære trær vokser og trives, f.eks. Ask, Alm, Eik, Bøk, Lind osv. Dette beriker landskapet og er noe vi bør være stolte av, og som vi har et ansvar for å ta vare på. Trær bruker lang tid på å vokse seg store, men det er fort gjort å hogge dem ned. Mange mennesker har et nært forhold til trær. Noen trær har stor verdi i seg selv som estetiske element og kan bli svært gamle og majestetiske, ved siden av å ha naturmangfolds- og miljømessig stor verdi. I tillegg har de verdi i kroner og ører.

Kommuneplanens arealdel/Kommunedelplan for Larvik/Kommunedelplan for Stavern har følgende bestemmelser og trær:

§ 2-13 Miljøkvalitet, estetikk, natur og landskap

3) Bevaring av eksisterende terreng og vegetasjon:

3.1) Hule eiketrær slik de er definert i «Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven», skal bevares.
Store varmekjære lauvtrær, eksempelvis eik, bøk, alm, ask, lind, lønn og svartor, samt norsk furu (*Pinus sylvestris*), skal bevares. Store trær defineres som trær med stammeomkrets over 150 cm, målt 1,3 meter over terreng.
Bevaring av trær innebærer at det avsettes tilstrekkelig plass på eiendommen på, over og i bakken til at treets rotsystem og krone kan utvikle seg fritt. Inngrep, bygge- og anleggsvirksomhet innenfor en omkrets som tilsvarer kronens største utstrekning skal ikke forekomme
Bestemmelsen gjelder ikke for svartelistede trær, disse bør felles. Bestemmelsen i avsnitt 2 gjelder ikke i LNF- områder.

3.2) Felling eller vesentlig beskjæring av krone eller rotsone av større trær slik det er definert ovenfor i 3.1 må avklares med plan- og bygningsmyndighetene, enten gjennom en ordinær byggesak eller ved en dispensasjonssøknad.
Beskjæring av større trær slik det er definert ovenfor i 3.1 må skje i samråd med fagkyndig i kommunen. Topping tillates ikke.

Retningslinje a)- Ikke juridisk bindende:

a) Ved en byggesøknad eller søknad om dispensasjon må det foretas en vurdering av om treet/trærne kan felles eller utsettes for inngrep i krone eller rotsone. Denne vurderingen må foretas av en faglært / fagkyndig gartner/trepleier.

3.3) Ved utarbeidelse av reguleringsplaner og ved søknad om tiltak etter plan- og bygningsloven skal det legges stor vekt på bevaring av eksisterende terreng og vegetasjon. Terrenginngrep for å oppnå høyere utnyttelse, annen plassering eller høyere gesims- og mønehøyde enn tomtens naturlige topografi legger til rette for tillates ikke. Terrengmessig overgang til naboeiendommer skal gis en naturlig utforming.

I park og veiarealer skal det som hovedregel replantes trær der det har stått trær tidligere. Ved planlegging av nye anlegg eller ombygging av eksisterende anlegg, prosjekteres det inn trær. Hovedlinjer for hvor det skal plantes trær og hensikten med ulike anleggs kategorier må innarbeides i kvalitetsnormaler og forvaltnings-/rehabiliteringsplaner.

Det er påbegynt en jobb i forhold til å registrere og vurdere viktige trær i Larvik og Stavern by, med utgangspunkt i sentrum av Larvik og Stavern - deretter videre utover i kommunen. De viktigste parkene og bytrærne er tatt med. Denne jobben er ikke ferdig, men vil være en pågående prosess.

Det er benyttet et registreringsskjema for trærne, hvor bl.a. treslag, vekstfase, pleiehistorie, kategori og klassifisering i forhold til landskapsverdi, naturmangfold og risiko er vurdert.

Det vil bli utarbeidet bestemmelser i forhold til hensynsone/bestemmelsessone for å sikre viktige trær ved neste rullering av arealplanene.

Trerregistreringen ligger lagret her:

F:\AT_ABGL\AREALPLAN\Grønnstrukturutredning 2016\02 Registrering\2.2 Temadata\TR\ÆR\Registrering tre.xlsx

Dette registreringsskjemaet blir benyttet i registreringsarbeidet av viktige trær:

Treregistreringsskjema.

Introduksjon			
Sted:			
Dato:			
Eierform:	Offentlig:	Privat:	Felles:
Registrert av:			

Treslag
Botanisk navn:
Norsk navn:

Vekstfase:	Etableringsfase:	Vekstfase:	Klimaksfase:	Avviklingsfase:
Pleiehistorie:	Frikronet:	Kollet:	Knutekollet:	Stammehekk:
Andre kommentarer:				
Kategori:	Parktre:	Gatetre:	Plasstre:	Tun/hagetre:
Element av trær(allé, trerekke, gruppe):				
Andre kommentarer:				

Klassering					
Verdi	Tema	Landskapsverdi/estetikk	Naturmangfold	Risiko	Sum
Høy					
Middels					
Lav					

Kriterier for kategorisering av landskapsverdi/estetikk:

- godt eksponert
- stor estetisk verdi(stort eldre tre, god form i forhold til treslag og valgt pleieregime, blomstring, høstfarge mm.)

Gradering av risiko er gjort ved en rask visuell vurdering og kan ikke ses som en uttømmende tilstandsvurdering.

Kriterier for klassering av biologisk mangfold:

- Treets alder og størrelse
- Treslag(Eik er kjent som biotop for svært mange arter og vil i mange tilfeller automatisk oppnå høy status)
- synlig hulrom/råte
- Tilstedeværelse av andre arter.

Det er i tillegg registrert hule eiker i larvik via fylkesmannen i vestfold:

Grovkartlegging hule Shape_grovkartleggi
eiker 2014-16 - Larvik ng_eik_Larvik_2014_

HVA ER EN HUL EIK?

Eiketrær som har en omkrets på minst 2 meter i brysthøyde regnes som hule eiker, og er en utvalgt naturtype beskyttet av Naturmangfoldloven. For eiketrær som er synlig hule, gjelder beskyttelsen hvis treet er minst 95 cm i omkrets. Trærne er definert som synlige hule hvis de har en åpning som er større enn åpningen. Også døde hule eiker hører til den utvalgte naturtypen hvis de fortsatt står, men ikke trær som har gått over ende. Hule eiker i produktiv skog faller også utenfor den utvalgte naturtypen.

Eiketrær kan bli svært gamle. De fleste hule eiker er over 200 år gamle. Mer enn 1500 arter av særlig insekter, sopp og lav er knyttet til hule eiker. Det rike arts mangfoldet er grunnen til at hule eiker er en utvalgt naturtype. Oslofjordområdet og sørlandskysten er kjerneområdene for gamle eiketrær i landet, men treslaget forekommer naturlig i et belte langs kysten til Møre og Romsdal.

Antallet grove og hule eiker i Norge er sannsynligvis i tilbakegang, selv om det nøyaktige tallet er vanskelig å fastslå. Mange enkeltsaker vitner om at store, gamle eiketrær hugges for å gi plass til hus og veier. I boligområder og andre områder med stor ferdsel hender det at store eiketrær felles av sikkerhetsgrunner. Dette er ofte unødvendig. Som regel kan sikkerheten ivaretas ved fagkyndig beskjæring eller andre tiltak.

Eiketrær trues ofte av gjengroing. Når busker og trær skygger og tar næring fra eiker som tidligere har stått fritt, kan eikas livsløp bli forkortet, og miljøet for sjeldne og varmekjære insekter bli dårligere. Eiketrær er også truet av effektiviseringen i jordbruket når kantsoner og åkerholmer blir gjort om til produksjonsareal.

Aktsomhetsplikten:

Naturmangfoldloven pålegger alle en aktsomhetsplikt for utvalgte naturtyper som hule eiker. Lovens utgangspunkt er at enhver skal gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet. Når det planlegges tiltak som kan påvirke en hul eik, bør den ansvarlige vurdere følgende:

- Hvilken verdi har treet for naturmangfoldet?
- Hvordan blir treet påvirket?
- Hvor viktig er tiltaket?
- Kan tiltaket tilpasses på en slik måte at du unngår å skade eller felle treet?
- Er det mulig å finne et alternativt sted for tiltaket som ikke berører treet?

I vurderingen av hva det er rimelig å forvente, naturverdiene mot behovet for eller nytten av tiltaket.

Aktsomhetsplikten kan innebære at du må avstå fra eller gjennomføre det på en annen måte enn det som var planlagt. Hvis du unnlater å ta rimelig hensyn til naturmangfoldet, kan du bryte aktsomhetsplikten. Private og offentlige grunneiere, utbyggere, entrepenører og offentlige myndigheter har alle ansvar for å ta vare på hule eiker i sin eiendomsforvaltning og saksbehandling. Tiltak som berører en hul eik på privat eller offentlig eiendom er ikke søknadspliktig, med mindre dette inngår i en bygge- eller delesak eller annen offentlig saksbehandling. Aktsomhetsplikten pålegger enhver å gjøre en selvstendig vurdering av konsekvensen for eiketreet. Hvis du er usikker på om du kan gjennomføre tiltaket, bør du kontakte kommunen for å få veiledning.

Trerregistrering innenfor KDP Stavern by og Larvik by

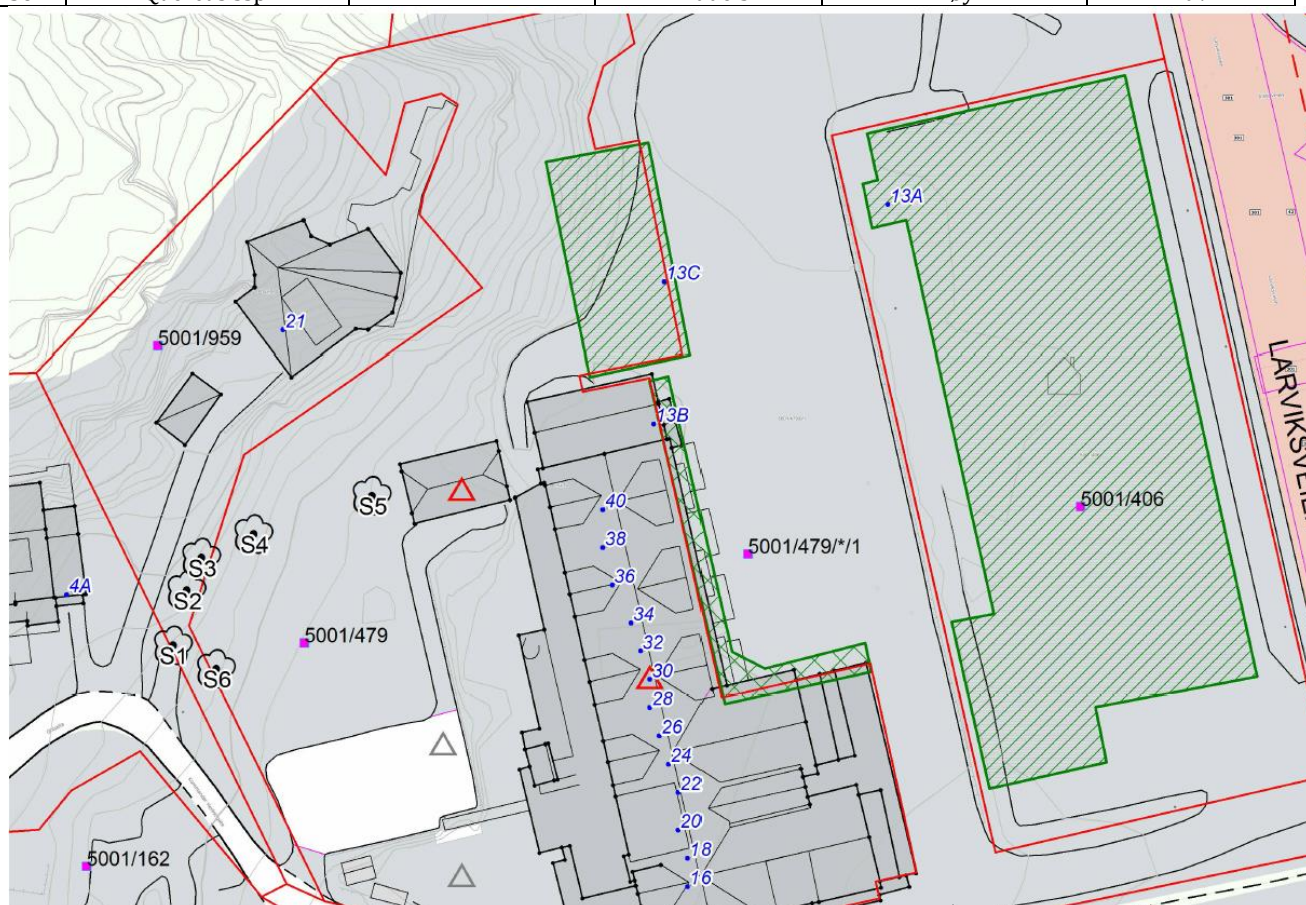
S1,S2 osv. innenfor KDP Stavern

by

KDP STAVERN BY:

S1-6 = Kommandør Herbst gate, Gbnr. 5001/479

Nr.	Type tre	Type tre	Klassifisering		
	Botanisk Navn	Norsk navn	Landskapsverdi	Naturmangfold	Risiko
S1	Quercus ssp.	Eik	Middels	Høy	Lav
S2	Quercus ssp.	Eik	Middels	Høy	Lav
S3	Quercus ssp.	Eik	Middels	Høy	Lav
S4	Quercus ssp.	Eik	Middels	Høy	Lav
S5	Quercus ssp.	Eik	Lav	Høy	Middels
S6	Quercus ssp.	Eik	Middels	Høy	Lav

S7-20 = Pumpeparken, Gbnr. 5001/698

Nr.	Type tre	Type tre	Klassifisering		
	Botanisk Navn	Norsk Navn	Landskapsverdi	Naturmangfold	Risiko
S7	Tilia ssp.	Lind	Høy	Lav	Lav
S8	Acer platanoides	Spisslønn	Lav	Lav	Lav
S9	Acer platanoides	Spisslønn	Lav	Lav	Lav
S10	Tilia ssp.	Lind	Middels	Lav	Lav
S11	Acer platanoides	Spisslønn	Lav	Lav	Lav
S12	Aesculus hippocastanum	Hestekastanje	Middels	Lav	Lav
S13	Tilia ssp.	Parklind	Middels	Lav	Lav
S14	Aesculus hippocastanum	Hestekastanje	Lav	Lav	Lav
S15	Tilia ssp.	Parklind	Middels	Lav	Lav
S16	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Middels	Lav
S17	Salix	Pil	Lav	Lav	Lav
S18	Acer pseudoplatanus	PlatanLønn	Middels	Lav	Lav
S19	Acer platanoides	Spisslønn	Middels	Lav	Lav
S20	Acer platanoides	Spisslønn	Lav	Lav	Lav

L1, L2 osv. innennfor KDP Larvik
by

KDP LARVIK BY:

L1-85 = Badeparken, Gbnr. 3020/556 og 558

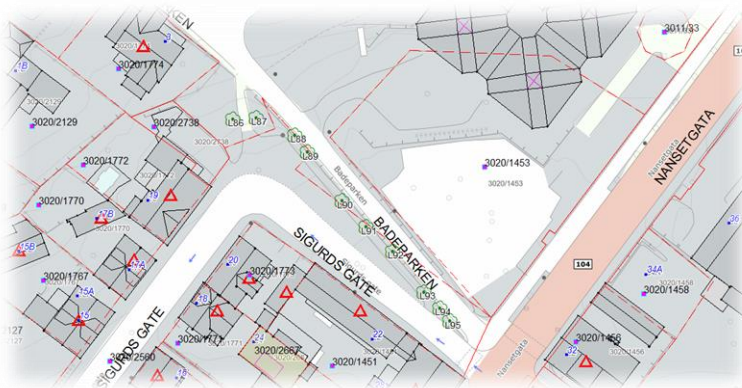
Nr.	Type tre	Type tre	Klassifisering		
	Botanisk Navn	Norsk Navn	Landskapsverdi	Naturmangfold	Risiko
L1	Betula pendula	Hengebjørk	Høy	Middels	Middels
L2	Betula pendula	Hengebjørk	Høy	Middels	Lav
L3	Fagus sylvatica "pendula" (?)	Hengebøk	Høy	Høy	Lav
L4	Fagus sylvatica	Bøk	Middels	Lav	Lav
L5	Fagus sylvatica	Bøk	Høy	Høy	Middels
L6	Fagus sylvatica	Bøk	Middels	Høy	Middels
L7	Quercus petraea (?)	Vintereik	Lav	Høy	Middels
L8	Fagus sylvatica	Bøk	Middels	Høy	Høy
L9	Tilia spp.	Lind	Høy	Middels	Lav
L10	Fagus sylvatica	Bøk	Høy	Middels	Lav
L11	Tilia spp. (mulig ren cordata)	Lind	Høy	Høy	Lav
L12	Sambucus nigra	Svarthyll	Høy	Middels	Lav
L13	Sambucus nigra	Svarthyll	Høy	Middels	Lav
L14	Tilia spp.	Lind	Høy	Lav	Lav
L15	Fraxinus excelsior	Ask	Høy	Lav	Lav
L16	Prunus padus	Hegg	Middels	Middels	Lav
L17	Prunus padus	Hegg	Middels	Middels	Lav
L18	Prunus padus	Hegg	Middels	Middels	Lav
L19	Salix/Populus?	Pil eller Poppel ?	-	-	-
L20	Prunus padus	Hegg	Lav	Lav	Lav
L21	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Middels	Lav	Lav
L22	Betula pubescens	Bjørk	Lav	Middels	Middels
L23	Acer platanoides	Spisslønn	Middels	Lav	Lav
L24	Betula pubescens	Bjørk	Lav	Lav	Lav
L25	Tilia spp.	Lind	Høy	Lav	Lav
L26	Betula pubescens	Bjørk	Høy	Lav	Lav
L27	Betula pubescens	Bjørk	Høy	Lav	Lav
L28	Betula pubescens	Bjørk	Høy	Lav	Lav
L29	Tilia spp.	Lind	Høy	Lav	Lav
L30	Fraxinus excelsior pendula	Hengeask	Høy	Høy	Middels
L31	Acer platanoides/Acer saccharum	Spisslønn/Sukkerlønn	Middels	Lav	Lav
L32	Betula pubescens	Bjørk	Høy	Lav	Lav
L33	Tilia spp.	Lind	Middels	Middels	Lav
L34	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Middels	Middels	Lav
L35	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Middels	Middels	Lav
L36	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Middels	Middels	Middels
L37	Betula pubescens	Bjørk	Lav	Lav	Middels
L38	Fagus sylvatica f. atropunicea	Blodbøk	Lav	Lav	Lav
L39	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Middels	Middels
L40	Tilia spp.	Lind	Lav	Lav	Lav
L41	Pinus strobus	Weymouthfuru	Høy	Middels	Lav
L42	Pinus strobus	Weymouthfuru	Høy	Middels	Lav
L43	Pinus strobus	Weymouthfuru	Høy	Middels	Lav
L44	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Lav	Lav
L45	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Lav	Lav
L46	Acer platanoides	Spisslønn	Middels	Lav	Lav
L47	Acer pseudoplatanus	Plantanlønn	Middels	Lav	Lav
L48	Malus spp.	Epletre	Lav	Middels	Lav
L49	Carpinus betulus?	Agnbøk (?)	Lav	Lav	Lav
L50	Malus spp.	Epletre	Lav	Middels	Lav
L51	Malus spp.	Epletre	Lav	Middels	Lav
L52	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Lav	Lav
L53	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Lav	Lav
L54	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Lav	Lav
L55	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Lav	Lav
L56	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Lav	Lav
L57	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Lav	Lav
L58	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Lav	Lav
L59	Acer spp.	Lønn	Middels	Lav	Middels
L60	Ulmus glabra	Alm	Middels	Middels	Lav
L61	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Middels	Lav	Lav

L62	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Lav	Lav	Lav
L63	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Lav	Lav	Lav
L64	Betula pubescens	Bjørk	Middels	Lav	Lav
L65	Ulmus glabra	Alm	Middels	Lav	Middels
L66	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Lav	Lav	Lav
L67	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Middels	Lav	Lav
L68	Ulmus glabra	Alm	Middels	Lav	Lav
L69	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Middels	Lav	Lav
L70	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Lav	Lav	Lav
L71	Fraxinus excelsior	Ask	Middels	Lav	Lav
L72	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Lav	Lav	Lav
L73	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Lav	Lav	Lav
L74	Quercus ssp.	Eik	Høy	Høy	Lav
L75	Fraxinus excelsior	Ask	Lav	Lav	Lav
L76	Aesculus hippocastanum pendula	Henge hestekastanje	Høy	Middels	Lav
L77	Aesculus hippocastanum	Hestekastanje	Middels	Lav	Lav
L78	Ulmus glabra	Alm	Middels	Lav	Lav
L79	Ulmus glabra	Alm	Lav	Lav	Middels
L80	Pinus ssp.	Furu	-	-	-
L81	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	-	-	-
L82	Pinus ssp.	Furu	-	-	-
L83	Pinus ssp.	Furu	-	-	-

L86-95 = Trerekke opp til Badeparken

Nr.	Type tre	Type tre	Klassifisering		
	Botanisk Navn	Norsk Navn	Landskapsverdi	Naturmangfold	Risiko
L86	Aesculus hippocastanum	Hestekastanje			
L87	Ulmus glabra	Alm			
L88	Acer plataniodes	Spisslønn			
L89	Acer plataniodes	Spisslønn			
L90	Acer plataniodes	Spisslønn			
L91	Ulmus glabra	Alm			
L92	Acer pseudoplatanus	Platanlønn			
L93	Acer plataniodes	Spisslønn			
L94	Acer plataniodes	Spisslønn			
L95	Acer pseudoplatanus	Platanlønn			

96-101 = Jegerborgsgata 9 og 11

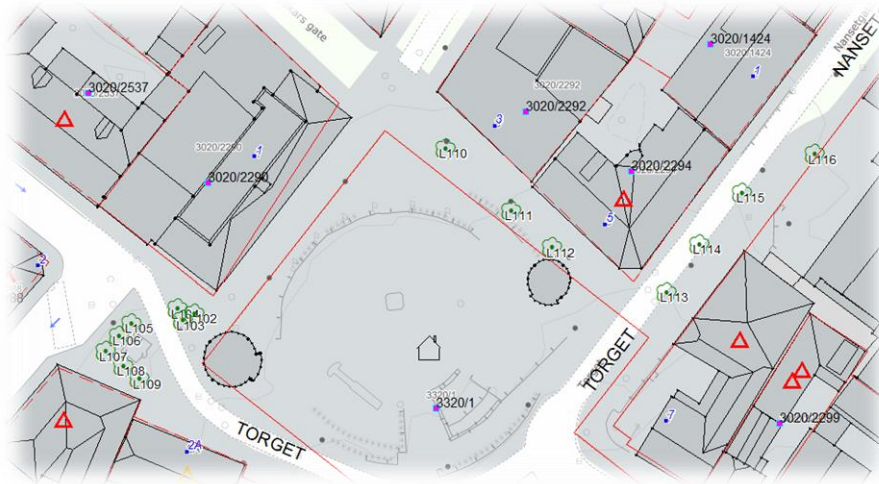
Nr.	Type tre	Type tre	Klassifisering		
	Botanisk Navn	Norsk Navn	Landskapsverdi	Naturmangfold	Risiko
L96	Fraxinus excelsior	Ask			
L97	Fraxinus excelsior	Ask			
L98	Quercus ssp.	Eik			
L99	Picea omorika	Serbergran			
L100	Fagus sylvatica f. atropunicea	Blodbøk			
L101	Sorbus intermedia	Svensk Asal			

L102-116 = Torget m.m.

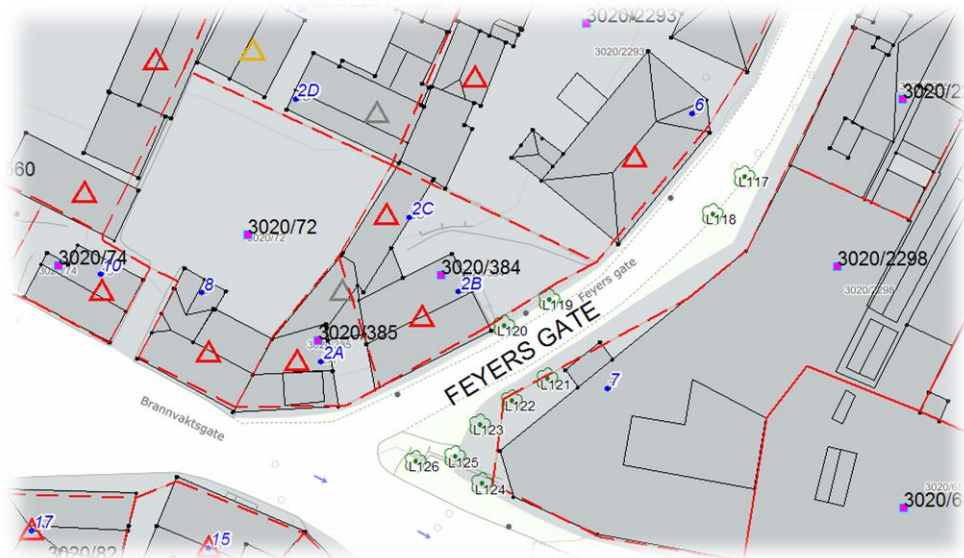
Nr.	Type tre	Type tre	Klassifisering		
	Botanisk Navn	Norsk Navn	Landskapsverdi	Naturmangfold	Risiko
L102	Prunus kanzan	Japan Kirsebær			
L103	Prunus kanzan	Japan Kirsebær			
L104	Prunus kanzan	Japan Kirsebær			
L105	Prunus kanzan	Japan Kirsebær			
L106	Prunus kanzan	Japan Kirsebær			
L107	Prunus kanzan	Japan Kirsebær			
L108	Prunus kanzan	Japan Kirsebær			
L109	Prunus kanzan	Japan Kirsebær			

L110	Tilia ssp.	Lind			
L111	Tilia ssp.	Lind			
L112	Tilia ssp.	Lind			
L113	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L114	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L115	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L116	Ulmus glabra	Alm			

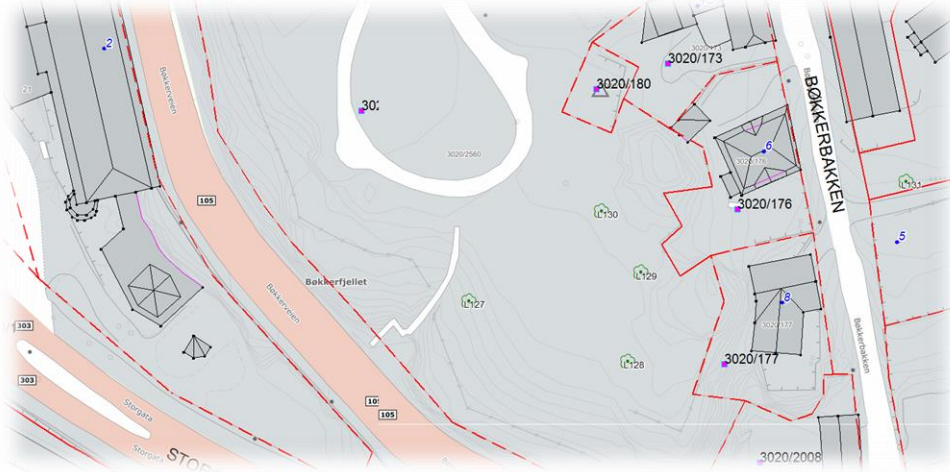
L117-126 = Feyersgate

Nr.	Type tre	Type tre	Landskapsverdi	Klassifisering	
	Botanisk Navn	Norsk Navn		Naturmangfold	Risiko
L117	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L118	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L119	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L120	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L121	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L122	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L123	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L124	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L125	Sorbus intermedia	Svensk Asal			
L126	Sorbus intermedia	Svensk Asal			

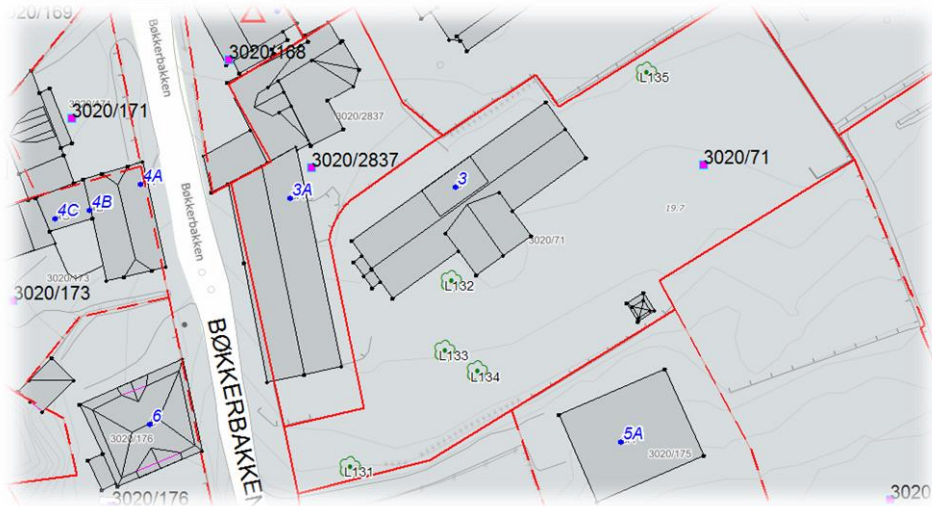
L127-130 = Bøkkerfjellet

Nr.	Type tre	Type tre	Klassifisering		
	Botanisk Navn	Norsk Navn	Landskapsverdi	Naturmangfold	Risiko
L127	Fagus sylvatica	Bøk			
L128	Fagus sylvatica	Bøk			
L129	Prunus avium	Morell			
L130	Prunus avium	Morell			

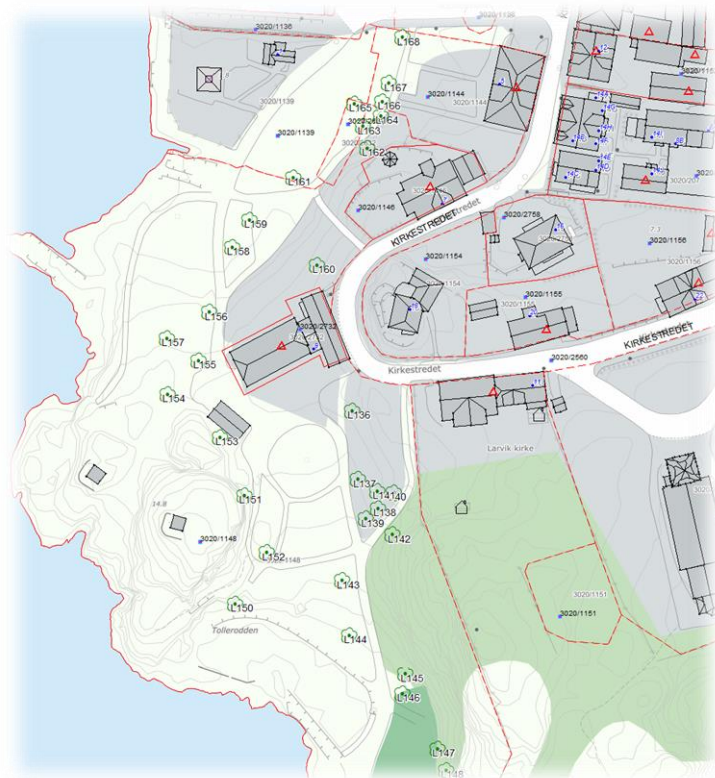
L131-135 = Bøkkerbakken 3

Nr.	Type tre	Type tre	Klassifisering		
	Botanisk Navn	Norsk Navn	Landskapsverdi	Naturmangfold	Risiko
L131	Betula pendula	Henge Bjørk			
L132	Magnolia	Magnolia			
L133	Crataegus ssp.	Hagtorn			
L134	Fagus sylvatica f. atropunicea	Blod Bøk			
L135	Pyrus	Pære			

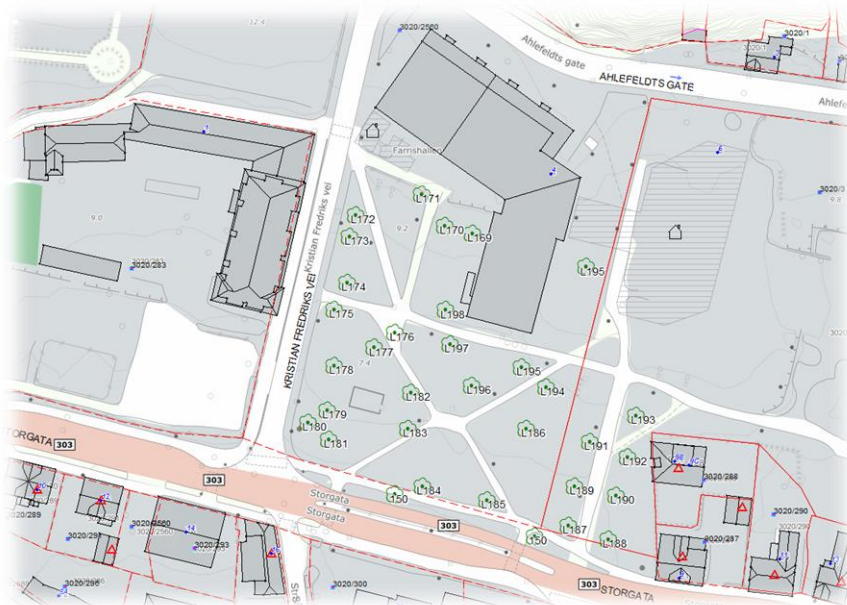
L136-168 = Tollerodden

Nr.	Type tre	Type tre	Klassifisering		
	Botanisk Navn	Norsk Navn	Landskapsverdi	Naturmangfold	Risiko
L136	<i>Acer platanoides</i>	Spisslønn	Høy	Middels	Middels
L137	<i>Chamaecyparis pisifera</i>	Ertesypress	Høy	Lav	Lav
L138	<i>Picea orientalis</i>	Orientgran	Middels	Lav	Lav
L139	<i>Chamaecyparis pisifera</i>	Ertesypress	Høy	Lav	Lav
L140	<i>Chamaecyparis pisifera</i>	Ertesypress	Høy	Lav	Lav
L141	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	Lawson Gran	Middels	Lav	Lav
L142	<i>Thuja occidentales</i>	Thuja	Middels	Lav	Høy
L143	<i>Acer platanoides</i>	Spisslønn	Høy	Lav	Lav
L144	<i>Salix</i>	Pil	Lav	Lav	Lav
L145	<i>Pinus nigra</i>	Østerisk Furu/Svartfuru	Høy	Lav	Lav
L146	<i>Pinus nigra</i>	Østerisk Furu/Svartfuru	Høy	Lav	Lav
L147	<i>Fraxinus excelsior</i>	Ask	Middels	Lav	Lav
L148	<i>Fraxinus excelsior</i>	Ask	Middels	Lav	Lav
L149	<i>Tilia ssp.</i>	Lind	Høy	Lav	Lav
L150	<i>Quercus petraea</i>	Vintereik	Høy	Høy	Lav
L151	<i>Taxus baccata</i>	Barlind	Middels	Lav	Lav
L152	<i>Fagus sylvatica</i>	Bøk	Middels	Middels	Lav
L153	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Heste Kastanje	Høy	Middels ?	Lav
L154	<i>Betula pendula</i>	Henge Bjørk	Høy	Middels ?	Middels
L155	<i>Acer pseudoplatanus</i>	Platanlønn	-	Høy	Høy
L156	<i>Acer ssp.?</i>	Lønn?	Høy	Lav	Lav
L157	<i>Sorbus intermedia</i>	Svensk Asal	Middels	Middels	Lav
L158	<i>Sorbus intermedia</i>	Svensk Asal	Middels	Middels	Lav
L159	<i>Acer ssp.</i>	Lønn	Lav	Lav	Lav
L160	<i>Acer ginnala</i>	Sibirlønn (Gruppe)	Middels	Middels	Lav
L161	<i>Acer platanoides</i>	Spisslønn	Lav	Lav	Lav
L162	<i>Cercidiphyllum japonicum?</i>	Hjertetre?	Middels	Lav?	Lav
L163	<i>Cercidiphyllum japonicum?</i>	Hjertetre?	Middels	Lav?	Lav
L164	<i>Cercidiphyllum japonicum?</i>	Hjertetre?	Middels	Lav?	Lav
L165	<i>Sorbus intermedia</i>	Svensk Asal	Høy/Middels ?	-	Lav
L166	<i>Sorbus intermedia</i>	Svensk Asal	Høy/Middels ?	-	Lav
L167	<i>Crataegus ssp.</i>	Hagtorn	Høy	-	Lav

L169 - = Farrishallen

Nr.	Type tre	Type tre	Klassifisering		
	Botanisk Navn	Norsk Navn	Landskapsverdi	Naturmangfold	Risiko
L169	Tilia ssp.	Lind	Høy	Middels	Lav
L170	Tilia ssp.	Lind (2-stammet)	Høy	Middels	Middels
L171	Fraxinus excelsior	Ask (2-stammet)	Middels	Middels	Høy
L172	Acer platanoides	Spisslønn (luter litt)	Høy	Lav	Lav
L173	Acer (platanoides?)	Spisslønn (ungt)	Lav	Lav	Lav (flere stammeskader)
L174	Acer (platanoides?)	Spisslønn	Høy	Middels	Lav
L175	Acer platanoides	Spisslønn	Høy	Middels	Lav
L176	Fraxinus excelsior	Ask (majestetisk)	Høy	Lav	Middels (røtter løfter belegget)
L177	Fraxinus excelsior	Ask	Middels	Middels	Middels/høy (Obs! -må sjekke råte)
L178	Acer platanoides	Spisslønn	Høy	Middels	Lav
L179	Acer platanoides	Spisslønn (luter litt)	Høy	Middels	Lav
L180	Acer platanoides	Spisslønn	Høy	Middels	Lav
L181	Acer platanoides	Spisslønn	Høy	Middels	Lav
L182	Acer platanoides	Spisslønn (luter)	Høy	Middels	Middels (Obs! må følge med)
L183	Acer platanoides	Spisslønn (2-stammet)	Høy	Middels	Lav (røtter presser opp heller)
L184	Tilia ssp.	Lind (2-stammet)	Høy	Middels	Lav (salting fra gang-og sykkelvei)
L185	Tilia ssp.	Lind	Høy	Middels	Lav
L186	Acer Platanoides	Spisslønn	Høy	Middels	Høy (Obs! Sjekke!)
L187	Tilia ssp.	Lind	Høy	Middels	Lav (masse stammeskudd – tegn på mistrivsel)
L188	Tilia ssp.	Lind	Høy	Middels	lav
L189	Tilia ssp.	Lind	Høy	Lav	Lav
L190	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Høy	Lav	Lav
L191	Acer Platanoides	Spisslønn	Høy	Lav	Lav
L192	Tilia ssp.	Lind	Høy	Lav	Lav
L193	Acer pseudoplatanus	Platanlønn	Høy	Lav	Lav
L194	Acer Platanoides	Spisslønn	Høy	Middels	Lav
L195	Chamaecyparis Lawsoniana	Lawson Sypress	Høy	Lav	Lav
L196	Acer Platanoides	Spisslønn	Høy	Middels	Lav
L197	Tilia ssp.	Lind	Lav	Lav	Lav
L198	Tilia ssp.	Lind	Høy	Middels	Lav
L199	Tilia ssp.	Lind	Høy	Middels	Lav
L200	Tilia ssp.	Lind	Høy	Lav	Lav
L201	Tilia ssp.	Lind	Høy	Lav	Lav

3.3 GRØNNSTRUKTUR OG NATURMANGFOLD

Få oversikt over og sikre spredningskorridorer og områder for opprettholdelse av habitater

Naturmangfold defineres i naturmangfoldlovens § 3 som: «biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold, som ikke i det alt vesentlige er et resultat av menneskers påvirkning».

Bymiljøer har flere biotoper som kan fungere som leveområder for arter. Relativt sett er naturmangfoldet i byer og tettsteder lavt, men urbane områder har ofte et overraskende høyt antall arter av enkelte artsgrupper. Isolert sett er artsmangfoldet gjerne høyest i middels urbaniserte områder, og synkende med økende grad av bystruktur. Mens mange arter som forekommer i Norge også finnes innenfor kommuner med byer og større tettsteder, er det bare noen få "bynære arter" som har evnen til å tilpasse seg livet i selve bykjernen, som er preget av færre trær og grøntområder. Eksempler på bynære pattedyr som kan observeres regelmessig er rødrev, piggsvin, ekorn, brunrotte, grevling og gråsidemus. For noen sommerfugler og andre insekter kan villahager være et yndet levested. Mange fuglearter trives også i og rundt byer, og det er ikke uvanlig med et rikt fugleliv i slike områder.

Ett av formålene med grønnstrukturen er å ivareta et variert dyre- og planteliv. I byer og tettsteder vil det normalt være naturmangfoldets opplevelsesverdi og pedagogiske verdi for folk som er viktig. Det er nødvendigvis ikke bare hva som gjør natur verdifull i økologisk forstand som bør legges til grunn, men hva som gjør at de som bruker områdene opplever dem som vakre, spennende og opplevelsesrike. Målet ved planlegging av grønnstrukturen må være å ta vare på den «hverdagsnaturen» med et naturmangfold som folk verdsetter.

Bynaturen skal gi oss mennesker de nære naturopplevelsene og på den måten være grunnlag for utfoldelses- og oppdagelsesbehovet vårt. Det lokale, nære mangfoldet av planter og dyr blir derfor sentralt for stedets befolkning. Det kan være:

- områder og vegetasjon som er viktig for et rikt fugleliv i en bydel,
- naturområder som er svært mye brukt, som f.eks. oppholds- og rasteplasser for friluftslivet,
- vegetasjonsbelter i byggesonen eller trerekker og enkelttrær,
- vegetasjon i utsikts- og landskapsbilder som er synlig for mange,
- naturområder som det er knyttet viktige tradisjons- og historiske verdier til, f.eks. knyttet til historiske hendelser, bestemte personer osv.

Slike naturmangfoldverdier betyr ofte mye for mange og må kartlegges fordi det er viktig å ta vare på dem.

Svært mange byer og tettsteder ligger i områder der det opprinnelig var høy biologisk produksjon og et verdifullt naturmangfold. Mange byer ligger f.eks. ved elveosar og bebyggelsen kan ligge der det opprinnelig var et variert jordbrukslandskap. Stedene er vanligvis blitt bygget ut uten hensyn til naturmangfoldet. Det vil likevel mange steder finnes større og mindre intakte «restområder» og sammenhenger fra det tidligere rike naturmangfoldet. Det kan være rasteområder på gamle trekkruiter for dyrearter som fortsatt er i bruk. Slike gjenværende områder vil være viktige for et ofte variert dyre- og planteliv i de bebygde områdene. Veksten i norske byer kombinert med økt konsentrasjon av utbygging i byggesonen, har ført til stort press på arealer i denne sonen.

En overordnet grønnstruktur i byggesonen som skal bidra til generelt å videreføre naturmangfoldet bør bestå av arealer med ulik størrelse (i h.h.t. de landskapsøkologiske arealprinsipper og naturmangfoldloven). Gjennomgående bør innslag av stedegen natur bevares. Skjøtselstiltak bør innrettes for å sikre at det stedegen natur og varierte naturmangfoldet blir videreført og ikke konkurrert ut.

De landskapsøkologiske arealprinsippene er basert på generell kunnskap om dyre- og plantearters krav til omgivelsene og gir helt forenklede generelle råd om hvordan et variert naturmangfold kan ivaretas.

Landskapsøkologiske arealprinsipper

En overordnet grønnstruktur i byggesonen som skal bidra til å opprettholde naturmangfoldet må bestå av arealer med ulike kvaliteter. Figuren her viser ni arealprinsipper som bør danne grunnlaget for den grønne arealplanleggingen. Prinsippene er ment som helt generelle retningslinjer og er basert på noe av den kunnskapen vi har om de ulike plante- og dyreartenes krav til omgivelsene for å (over)leve.

PRINSIPP/BEGREP	SLIK	IKKE SLIK	FORKLARINGER
Avstand			Avstanden mellom grøntarealer bør være så liten som mulig. Ulike arter har forskjellig evne til å bevege seg i landskapet eller spre seg. Derfor er det vanskelig å gi konkrete normer som passer i alle sammenhenger. Mindre eller lik 500 m er imidlertid en generell faglig anbefaling som i de fleste situasjoner vil være økologisk gunstig, f.eks. for fuglearters bruk av områder i byggesonen.
Størrelse			Større grøntarealer er mer egnet til å ta vare på mange arter enn mindre arealer. Disse er ofte oppholds- og reproduksjonsområder for flere dyre- og plantearter. Forskning har for eksempel vist at 4 000 dekar er en minimumsstørrelse for å ta vare på et utvalg av fuglearter i en region i Sverige. Tendensen i landskapet er at arealer stadig fragmenteres, slik at det blir desto viktigere å ta vare på de store arealene som er igjen.
Form			Formen på arealene har betydning for deres landskapsøkologiske funksjon. En mer rundere form gjør det enklere for dyrearter å finne skjul. Her må man vurdere hvilken økologisk funksjon området bør ivareta. Dersom det er en korridor, er det naturlig at den er lang og smal i formen. Et viktig poeng med å fokusere på formen, er å forhindre at hele grønnstrukturen bare blir korridorer.
Arealvariasjon			Variasjonen i ulike arealstørrelser er en oppsummerende anbefaling, som en konklusjon på de overstående prinsippene om form, størrelse og avstand mellom grøntområdene. Jo større og mer varierte områdene er, jo mer robuste for påvirkninger vil de være.
Korridorer			Å sikre og etablere korridorer som ivaretar sammenhenger mellom grøntområder bør være et hovedmål i planleggingen. For mange arter er korridorene nødvendighet som vandrings- eller trekkveier mellom leveområdene som den enkelte arten benytter seg av og for å sikre genetisk utveksling innenfor populasjoner.
Buffersone			Rundt større grøntområder er det ønskelig å beholde en sone fri for større inngrep og utbygginger. Jo større påvirkningene er i den såkalte buffersonen, jo flere forstyrrelser blir grøntarealene utsatt for. Et vegetasjonspreget villaområde eller en gravlund kan for eksempel fungere som et bufferområde rundt et offentlig grøntområde.
Biotopmangfold			Det bør tilstrebtes et mangfold av biotoper innen et område. Hver biotop kan gjenspeile lokal egenart og historie. Den lokale variasjonen av biotoper og biotopenes innhold vil være grunnlaget for å ivareta det lokale arts mangfoldet. Som planlegger bør man sikre at lokal variasjon blir videreført i grønnstrukturen.
Alder	Ta vare på gamle biotoper	Rasere all eksisterende natur, for så å plante ny	Det tar tid å etablere et økosystem med mange arter. Spar derfor natur mot inngrep isteden for å rasere, og deretter lage ny. Mangfoldet i naturen vil gå tapt og naturen bruker lang tid på å reetablere seg med et naturmangfold som grunnlag for en stor variasjon av arter. For eksempel vil det gå lang tid før det blir utviklet død ved som trefall og "døde" trær – disse er viktig som overlevingsmedium for insekter og hulerugnende fugler. Nyplantet vegetasjon er ofte preget av innførte arter. Disse har ofte ikke så mye å tilby den lokale faunans i form av mat. Ved graving er det viktig å ta vare på øvre del av jordsmonnet og spre dette ved gjenlegging. Frø og planterester i jorda vil bidra til at stedege vegetasjon kommer opp igjen.
Kanteffekt			Overgangen mellom de ulike biotopene, kan ses på som en biotop i seg selv. Der oppstår det gjerne spesielle økologiske forhold som gir det vi kaller kanteffekt. Denne kanteffekten er normalt positiv, fordi kantsonene normalt vil være artsrike. Kantbiotopene er imidlertid i dag talrike og vanlig på grunn av den omfattende fragmenteringen landskapet er utsatt for. Arter som trives og lever i kantsonene er i dag sterkt på frammarsj, på bekostning av andre arter som har krav på større arealer. Hvordan kantsonene virker på naturmangfoldet er viktig ved planlegging av grønnstrukturen, men viktigst er å sikre mindre og større «store områder» for å ivareta arter som krever skjermede indre områder.

Det anbefales å legge slike arealprinsipper til grunn for all arealplanlegging. Samtidig må det gjøres konkrete vurderinger basert på kunnskap om naturmangfoldet ut fra naturmangfold-lovens forutsetninger om kunnskapsbasert forvaltning, samlet belastning osv. og for å ivareta naturmangfoldets opplevelsesverdier.

Planter vi ikke bør bruke

Byer og tettsteder har ofte et stort antall innførte arter, særlig planter i grøntanlegg og hager. Innførte arter er fremmede arter som er spredt ved hjelp av menneskelig aktivitet til områder der de ikke hører naturlig hjemme. Noen av dem er en trussel mot naturmangfoldet i Norge. De fleste fremmede arter i Norge er ikke skadelige. Ofte kan de leve side om side med naturlige hjemmehørende arter uten noen synlig negativ effekt. Noen av nykommerne utgjør imidlertid en trussel, først og fremst ved at de fortrenger stedlige arter og forstyrrer lokale økosystemer. Slike arter bør ikke brukes ved opparbeidelse av områder i grønnstrukturen.

Svartelista

Artsdatabanken har foretatt risikovurdering av fremmede arter i norsk natur, I alt har 1314 fremmede arter blitt risikovurdert. Resultatet av arbeidet ble lagt frem i juni 2012 i form av publikasjonen Fremmede arter i Norge - med norsk svarteliste 2012. Artene i svartelista er delt inn i fem risikokategorier:

- 1) arter med svært høy risiko har sterk negativ effekt på norsk natur,
- 2) arter med høy risiko har stor spredning med en viss økologisk effekt, eller stor økologisk effekt med en begrenset spredning,
- 3) arter med potensielt høy risiko har svært begrenset spredningsevne, men stor økologisk effekt – eller omvendt,
- 4) arter med lav risiko har lav eller moderat spredning og middels til svake økologiske effekter og
- 5) arter med ingen kjent risiko har ingen kjent spredning og ingen kjente økologiske effekter.

De arter som er nevnt opp i lista under er bare noen få av dem som står på «svartelista» over fremmede arter som det er viktig å unngå spredning av. De nevnte artene er valgt ut fordi de er eksempler på arter som har svært høy risiko og i særlig grad truer det naturlige økologiske mangfold. De er særlig viktig å hindre spredning av, og bør derfor spesielt ikke plantes i grøntområder og hageanlegg. Der slike planter finnes og utgjør en trussel mot det lokale naturmangfoldet, bør de fjernes.

Eksempler på arter som ikke bør plantes:

- kjempespringfrø (*Impatiens glandulifera*)
- platanlønn (*Acer pseudoplatanus*)
- hagelupin (*Lupinus polyphyllus*)
- parkslirekne (*Fallopia japonica*)
- kjempeslirekne (*Fallopia sachalinensis*)
- hybridslirekne (*Fallopia x bohemica*)
- skogskjegg (*Aruncus dioicus*)
- rynkerose (*Rosa rugosa*)

Avfall fra hager og grøntanlegg

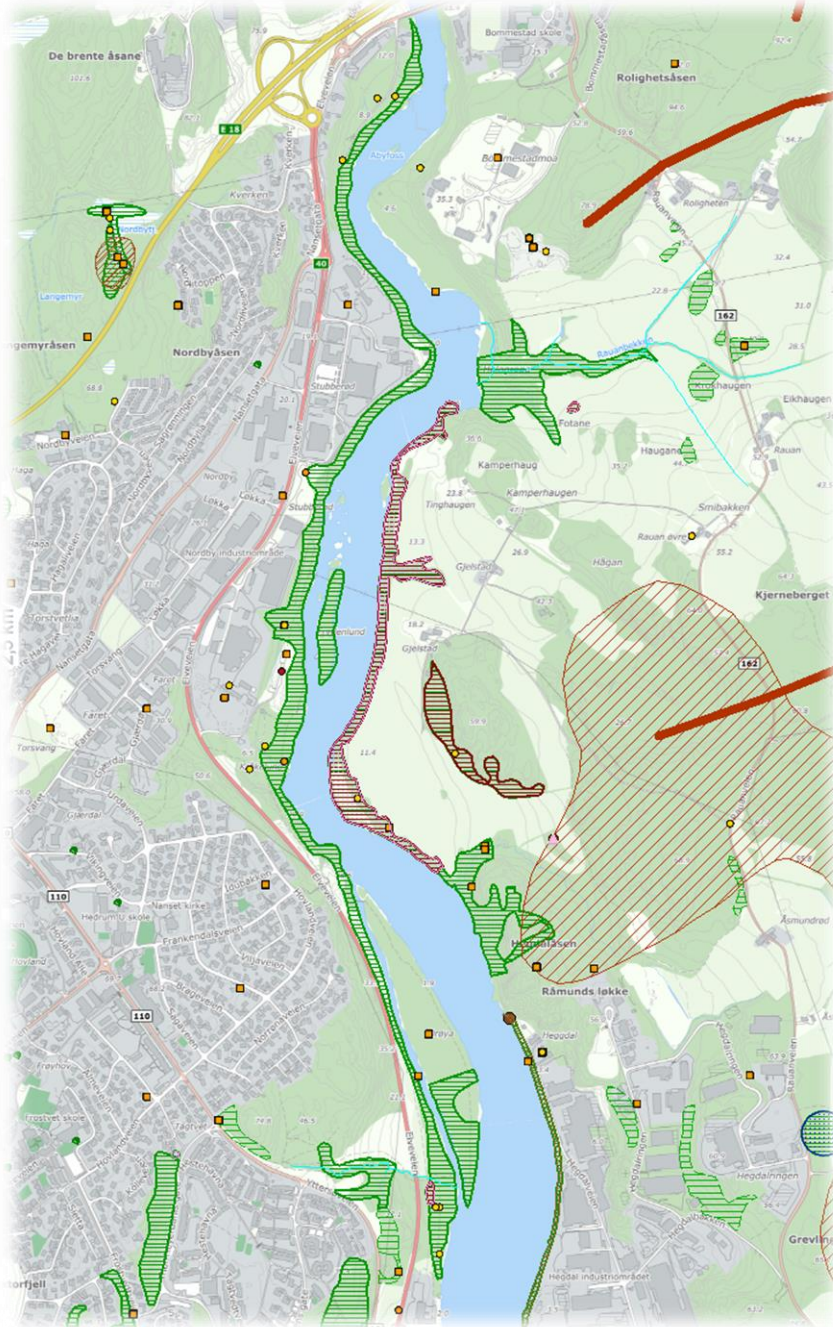
Miljødirektoratet gir disse råd om håndtering av avfall fra grøntanlegg for å unngå spredning av uheldig plantemateriale:

- dump aldri hageavfall eller jord fra hager og grøntanlegg ut i naturen
- levér problemhageavfall, f.eks. fra planter som fjernes, til forbrenning
- sørg for god lufting og varmegang i kompost slik at det omdannes til ren og god jord
- rengjør hageredskap for jord og hageavfall etter bruk

DET ER GJORT EN NÆRMERE VURDERING/BESKRIVELSE AV UTPEKTE OMRÅDER INNENFOR KOMMUNEDELPLAN FOR LARVIK OG STAVERN MHT NATURMANGFOLDET

KOMMUNEDELPLAN FOR LARVIK:

- SKOG LANGSMED LÅGEN FRA ELVEVEIEN OPP MOT BOMMESTAD BRUA, NEDENFOR R40:

Naturtype: Gråor-Heggeskog (verdi B), undertype flommarksskog. Det er en frodig og artsrik skog som er dominert av urter og høye gras. Rik fauna spesielt på virvelløse dyr og fuglearter. Flommarksskogene er preget av slamavsetning og høyt grunnvannsspeil. Siden den ligger langs en elv har den også varierende vannstand. Det er typisk for en gråor-heggeskog å ha en del død ved på bakken og der kan det finnes signalarter. Det kan finnes flere rødliste arter i gråor-heggeskog (SN Håndbok 13, 2007) spesielt sopparter. Viktig spredningskorridor for dyrearter siden den strekker seg over et langt område langs Lågen. Statlig sikret friluftslivsområde – områder langs Numedalslågen. Kan finne elvemusling, sårbar art. Har en ørretbekk som renner ut i Lågen – Tagvedtbekken, registrert 1996 (PDF).

- ORØYA:

Statlig sikret friluftslivsområde – området langs Numedalslågen.

Naturtype: Rik edellauvskog (verdi B), men ikke hele øya. Det er en skogtype med varmekjære trær som ask, alm, eik, hassel, lind, bøk, svartor og spisslønn. Kan deles inn i 6 ulike utforminger etter hvilke treslag som dominerer og/eller arter i feltsjiktet. Har ikke vært på Orøya for å identifisere hvilken utforming det er. Rik edellauvskog er en artsrik skogtype og kan inneholde viktig hekke- og skjulbiotoper for mange dyrearter. Kan være hjem for mange sjeldne og rødlista arter.

- GRØNTOMRÅDET TAGVEDT-HOVLAND:

Inneholder områder med rik edellauvskog (verdi A, B og C), kulturlandskap og Tagvedtbekken. Grøntområdet er en del av statlig sikret friluftslivsområdet – områder langs Numedalslågen. Området er påvirket av mennesker. Nylig etablert luftegård for hunder på Tagtvedt. Spredningskorridor.

- FRYDENLUND (ØY):

Består av rik edellauvskog (verdi B) (se nr 51). Kan finne elvemusling, sårbar. Med i statlig sikret friluftslivsområde – områder langs Numedalslågen.

Siden det er en øy, kan det være viktig hekke- og skjulbiotop. Ligger litt over 30 m fra land (målt ortofoto 2011).

- TO SMÅ SKOGHOLT I BOLIGFELT PÅ TAGTVEDT:

Ingen registrerte naturtyper. Ut fra ortofoto ser det ut som blanding av løv- og nåletrær. Viktig naturområde som spredningskorridor ligger midt inne i et boligfeltområde.

- SKOGHOLT VED TAGTVEDT:

Ligger midt i et boligområde, viktig spredningskorridor til andre grøntområder rundt.

Rik edellauvskog (verdi A). Registrert (2000) gammel eik i kanten av området (høyre side ut fra bilde over) på en eiendom, men er hogd ned (borte fra streetview i 2012).

- BYSKOGEN (VED TIDLIGERE BYSKOGEN SKOLE):

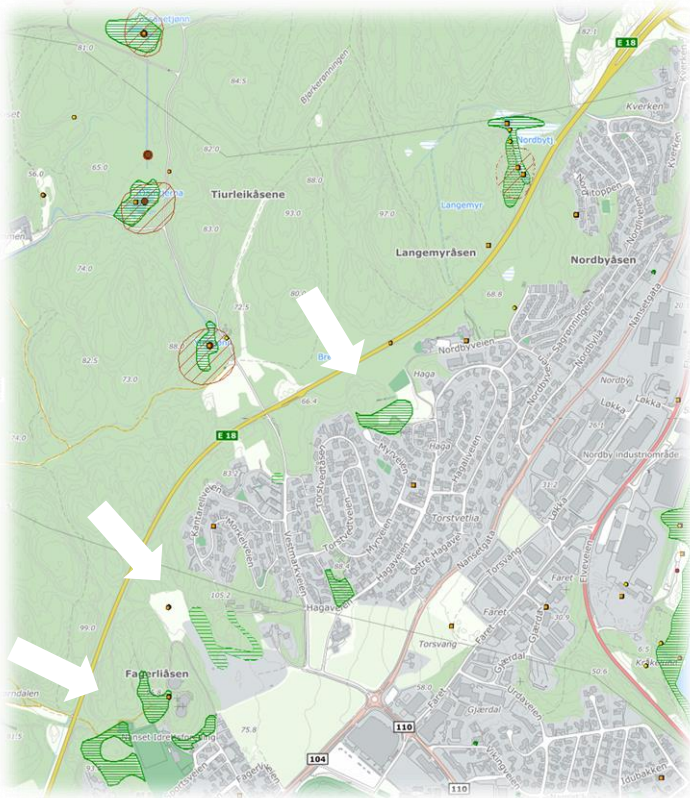

Nedre del består av rik edellauvskog som består for det meste av bøketrær. Noen døde trestammer og stubber rundt omkring. Øvre del består av en liten fjellrygg, bestående for det meste av nåletrær, typisk bunnsjikt med blåbær, tyttebær, bregner og div. (lav- og lyngrik bjørkeskog/blåbærfuruskog?). På hver side av fjellet er det registrert rik edellauvskog.

I Frostvedtveien langs gang og sykkelsti blir det nederste frisert/klippet. Er registrert som rik edellauvskog, blanding av trearter.

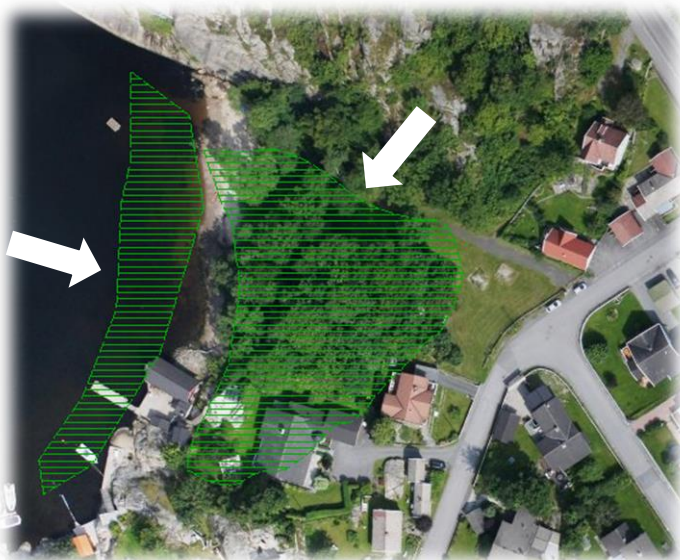
Registrert brun kjukemøll som er sterkt truet (rødlista 2015), men usikker på registreringen her fortsatt er relevant eller riktig siden det står datoen 1927.

- **LANGS GAMLE E18:**

Grønt område fra månejordet og nordover langs gamle E18 til «Kverken». Blandingsskog med 3 registrerte områder av rik edellauvskog (verdi A, C og B) rundt Nanset Idrettsbane, Thorstvedt (fattig eikeskog, fakta ark) og myrveien (bøk blanding, fakta ark). Viktig spredningskorridor, langstrakt.

- **SALTVERKET:**

Registrert som rik sump- og kildeskog, svartor strandskog + Bløtbunnområder i strandsonen.

- MARTINEÅSEN, PLANLAGT FREMTIDIG BOLIGOMRÅDE:

Naturtype - Gammel barskog: Lokaliteten er vurdert som viktig (B) da lokaliteten har sjeldent gammel naturskog med kontinuitetspreg og høyt innslag av eldre lauvsuksesjoner og stående og liggende død ved. Kvalitetene varierer og deler av lokaliteten er preget av småskala skogbruk over tid.

Lokaliteten er lokalt et sjeldent eksempel på gammel barskog med kontinuitetspreg, og med høyt innslag av bøk og aldrende osp over et nokså stort område. Deler av lokaliteten har svært gammel skog med mye død ved. Det er innslag av fattig sumpskog med helt urørt preg. Det er varierte vegetasjonstyper i området som blåbær-granskog, blåbærbøke- og eikeskog samt fattig sumpskog og røsslyng-blokkebærfuruskog. Åspartiet er preget av gammel, naturforynget skog med stor sjiktning og variasjon. Deler av lokaliteten har svært gammel skog (150-200 år) med kontinuitetspreg og svært lite påvirkning. Av treslag finnes bøk, gran, eik, osp, furu, svartor, rogn, bjørk og selje. Det finnes høyt innslag av gammel osp spredt over hele lokaliteten. Det er potensial for funn av rødlistearter. Det er et viktig viltområde.

Av viltarter finnes bl.a. kjernebiter, trekryper, spettmeis, grønnspett og flaggspett. Her finnes en optimal jerpebiotop. Lokaliteten er leveområde for spurvehauk, samt potensial for hønsehauk (VU). Det er potensial for rødlistede arter innenfor vedboende sopp, lav og insekter (Fakta ark naturbase, <http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00046782>).

Naturtype: Rik edellauvskog (verdi B).

Vilttrekk over E18. Observasjon av to bille art (*Prionychus ater* og *Dasytres aeratus*) som er klassifisert som NT, registrert 2006 og henholdsvis 2013. Fra Kleivertjønn er det en bekk som renner ned til Farriselva.

Vegetasjonstype: Blåbærskog, typisk.

KOMMUNEDELPLAN FOR STAVERN

- VED JORDET SKOLE:

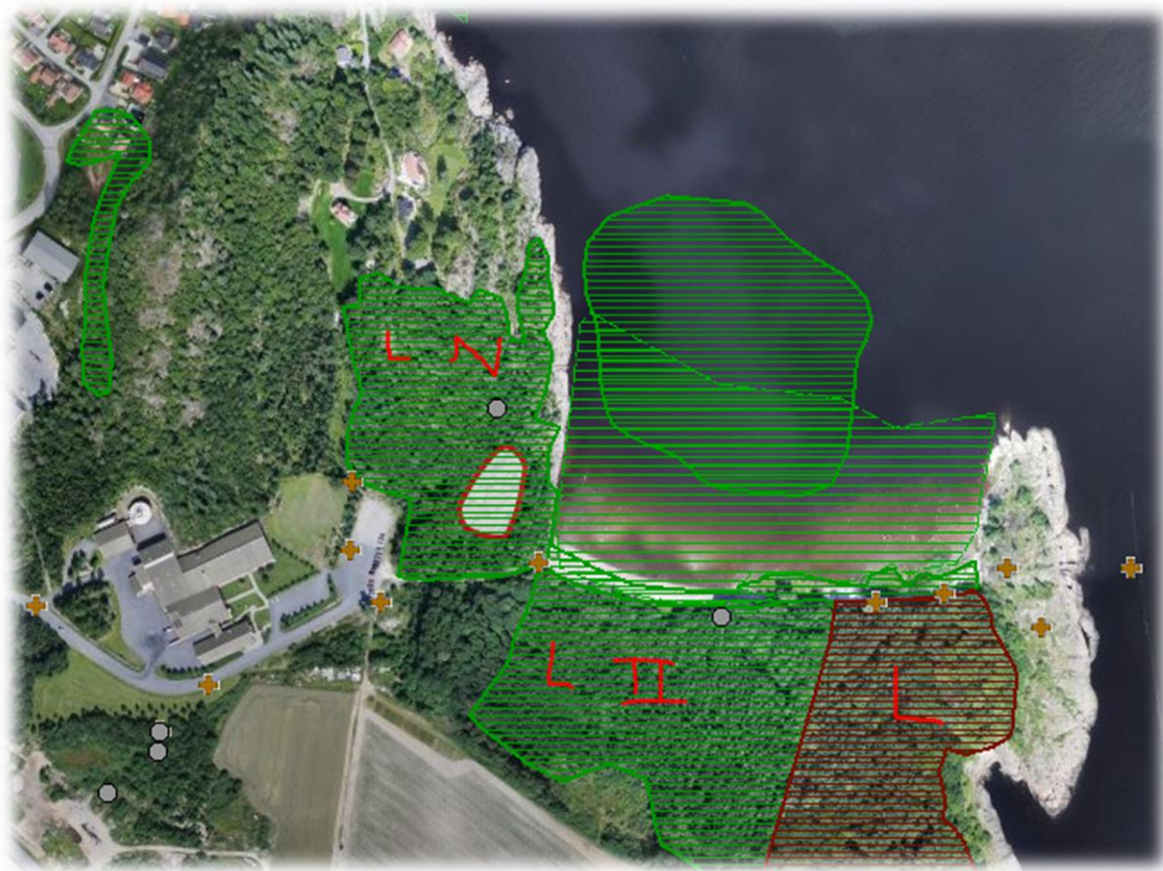
Naturtype: Rik edellauvskog (**verdi B**). Blandingsskog eik, bøk. Ikke gjort noen større felt registreringer.

- SOLSTAD:

Naturtype: Rik edellauvskog: blandingsskog av blant annet eik, bøk og svartor (**verdi B**) + Viktig bekke drag (Agnesbekken)

- LILLEVIK II, LILLEVIK N:

Naturtype vann: Bløtbunnsområder og ålegrass.

- LILLEVIK – GAMMEL FATTIG EDELLAUVSKOG (VERDI A)

Lokaliteten er vurdert som svært viktig (A) på grunn at lokaliteten er et sjeldent skogområde og parklandskap i Larvik kommune. Det er stor forekomst av grove trær, inkludert eik, i til dels parkpreget skog. Det er forekomster av rødlista arter og stort potensial for ytterligere funn av rødlistearter. Lokaliteten inngår i et område med store naturkvaliteter fra gruntvannsområdene i Lillevik, via havstrand/sandstrand til skog. Området har åpenbare kvaliteter til vern etter naturvernloven(!)

Lillevik ligger nord for industriområdet på Agnes. Lokalitet avgrenses mot nord av langstrakt sandstrand (egen lokalitet), mot øst av fjellområde mot sjøen, mot sør mot Agnes industriområde og mot vest mot rikere sumpskog som er utskilt som egen lokalitet (2496 Lillevik). Grensen mot lokalitet 2496 går ved et nordsør-gående gjerde, og på vestsiden av dette gjerdet er det sannsynligvis en annen grunneier og skogen er betydelig yngre. Lokaliteten henger sammen med et rikt løvskogsområde (Lokaliteten 2494; Lillevik nord; ikke undersøkt) som fortsetter nordover langs kysten, hvor kyststien går. De viktigste naturkvalitetene på lokaliteten knytter seg til et gammelt parklandskap med svært mange grove løvtrær, spesielt av eik, men også ask og lind (sistnevnte innplantet). Mot nord er det en lysåpen høyreist svartorsumpskog med grove svartortrær (30-40 talls opp mot 40-50 cm i bhd). Mot bolighuset går det gradvis over i mer parklandskap, og på sørsiden av boligen er det et større plenareal med grove trær. I et område er det et særegent parti med parklignende eikeskog med et tett og dominerende feltsjikt av skavgras. Kombinasjonen høyreist parkpreget løvskog med skavgras er antatt å være sjeldent i Norge. Den storvokste skogen inneholder alle våre edle lauvtrær som ask, eik, bøk, lind (alm ikke funnet), spisslønn, svartor samt selje, osp, hassel, gran og bjørk. Det finnes få andre steder i Larvik (om noen) med så høyreist og grov svartor. Videre er svært mange kjempeeiker; minimum ca. 5 eiker over 1. 00 m i bhd og minimum 15 eiker på mellom 80-100 cm i bhd. Ut mot knausene i øst står det flere knudrete eiker, blant annet en hul med rødmyld. Svært mange arter, inkl rødlistearter, er knyttet til eik som vertstre, og da spesielt gamle, grove, hule og/eller døde eiker. For øvrig er det en del grov ask; 3 stk med bhd 60 cm og 5 stk med bhd 70 cm. Tre grove lindetrær står på nordsiden av bolighuset. Gamle trær er viktig fordi det kobles mange sjeldne og rødliste arter (sopp, lav og insekter) og de har stort biologisk mangfold. Deler av lokaliteten er parklandskap og har vært skjøttet ved at gamle og døde trær har vært fjernet. Gamle hogstspor viser det.

Feltsjiktet av karplanter er stedvis relativt svakt utviklet på grunn av lokaliteten er skyggefull. De rikmarkskrevende artene firblad, storkonvall, korsknapp og skogbingel opptrer som mengdearter. For øvrig er arter som firblad, trollbær, liljekonvall m.m. registrert. På lysåpne engpartier mot knausene i øst opptrer små blodstorkenebbenger. Kjemperøyskopp er også registrert på lokaliteten. Denne arten er sjelden i Norge, og vokser under rike jordbunnsforhold. Oksetungesopp (NT) er funnet på gammel eik i området. Det er stort potensial for ytterligere funn av rødlistede arter, både markboende sopper knyttet til rik bakke, vedboende sopper knyttet til gamle trær og ikke minst insekter knyttet til gamle trær. Lokaliteten har sannsynligvis en variert fuglefauna. Gamle spettehull ble registrert. Løvmeis og kjernebiter ble registrert under befaringen, begge arter er fåtallige. Det kan være potensial for sjeldne insekter, jfr. Nyfunn av den antatt utryddede billen eremitten i gamle eiker i Tønsberg (fakta ark, naturbase: <http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00002497>).

Lillevik II: Rik sump- og kildeskog (verdi B), varmekjær kildelauvskog

Lokaliteten er vurdert som viktig (B) da deler av lokaliteten består av en vegetasjonstype; varmekjær kideløvskog som er vurdert som kritisk truet (CR). Verdien trekkes ned da lokaliteten er betydelig påvirket av grøfting og skogen er ung og partiene med varmekjær kideløvskog er små.

Lokaliteten går i grensen mot lokalitet 2497 ved et nordsør-gående gjerde. I vest grenser lokaliteten mot omkringliggende skog der det skråner opp mot jordene og opp mot renseanlegget ved Lillevik. De viktigste naturkvalitetene i området er knyttet til at vegetasjonstypen varmekjær kideløvskog med utformingen snelle-askeskog opptrer på lokaliteten. Snelle-askeskog danner små og fåtallige bestand i de varmeste delene av Østlandet. Skogtypen er sjelden også ellers i Europa, så snelle-askeskoger er også verdifulle i en europeisk sammenheng (Berntsen & Hågvær 2001). Vegetasjonstypen rik sumpskog er betegnet som sterkt truet (EN) (Fremstad & Moen 2001).

Hengevinge, gaukesyre, skogsvinerot og skogørkvein dominerer stedvis feltsjiktet. Utover dette er hovedsakelig vanlige arter er registrert, blant annet fugletelg, ormetelg, brunrot, fredløs, sumpmaure, myrfiol, skogsnelle, rips m.m. Slakkstarr var det mest interessante funnet. Det er stedvis også mye sølvbunke som vitner om tidligere beite i området. Ned mot havstranda opptrer et område med permanent vannstand/dam med forekomst av blant annet sverdliljer og takrør, en stor bestand av skogsivaks og slyngsøtvier. Skogen på denne lokaliteten består hovedsakelig av ung og tett løvskog. Skogen består hovedsakelig av ung ask, gråor, bjørk og osp, de to sistnevnte spesielt der det er tørrere partier på grunn av grøfting. Hegg opptrer i busksjiktet. Lokaliteten har et stort utviklingspotensial knyttet til skoglige verdier, men er pr i dag en ung skog uten spesielle kvaliteter knyttet til eldre skog (fakta ark, naturbase: <http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00002496>).

Lillevik N: Rik edellauvskog, lågurt-bøkeskog

Lokaliteten er vurdert som viktig (B) da lokaliteten består en forholdsvis stor eldre kystnær skog med et visst potensial for interessante funn, trolig også rødlistearter.

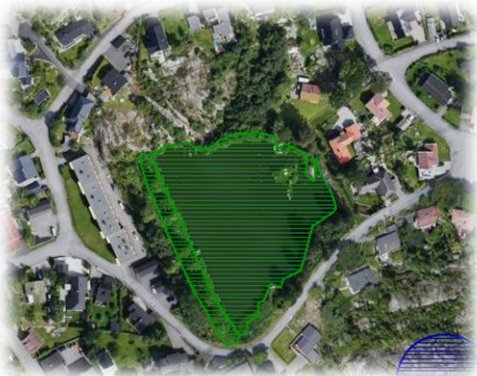
Lokaliteten er både utvidet i vest og sør, og innskrenket i sør. I sør er det registrert et lite MIS-område rundt en liten or-/askesumpskog. Det er dermed et stort avvik mellom MIS og naturtypekartlegging på denne lokaliteten. Lokaliteten består av et større, lite påvirket kystnært skogområde. Lokaliteten ligger delvis på raet og kan betegnes som "raskog". I nord dominerer lågurt-bøkeskog og blåbærbøkeskog, mens de sørlige delene består av et mer variert skogbilde med vegetasjonstyper som lågurtskog, småbregneskog, storbregneskog og or-askeskog med dominans av bjørk, eik og osp.

Rundt "flekken" med or-askeskog i sør er det registrert både slakkstarr og langstarr. For øvrig er det registrert arter som skogburkne, skogsvinerot, rød jonsokblom, kratthumbleblomst, skogsalat, myskegras, storkonvall, gaukesyre m.m. Mot nord i bøkeskogen er feltsjiktet glissent med blåbærdominans og mye vivendel. (fakta ark, naturbase: <http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00002494>)

Lillevika – Sand- og grusstrand, sandstrand med tangvoller (verdi B)

Lokaliteten er vurdert som viktig (B) da lokaliteten er en velutviklet og intakt sandstrand dog uten spesielle plantefunn. Lillevika er en skjermet sandstrand og gruntvannsbukt utenfor de viktige naturtypelokalitetene i Lillevik (Lillevik I og II). Mot øst består stranda av et belte med havsivaks. For øvrig er sandstranda i stor grad vegetasjonsfri. En lang rekke vanlig forekommende strandplanter er registrert på lokaliteten som strandrug, strandbalderbrå, strandvind, strandkryp, strandrør, strandmelde, gåsemure, åkerdylle, tangmelde, fjæresaltgras, fjæresauløk, haredylle etc. Det er en stor bestand av rynkerose på lokaliteten (fakta ark, <http://faktaark.naturbase.no/naturtype?id=BN00002336>).

- SIGNALLEN:

Rik edellauvskog (verdi B)

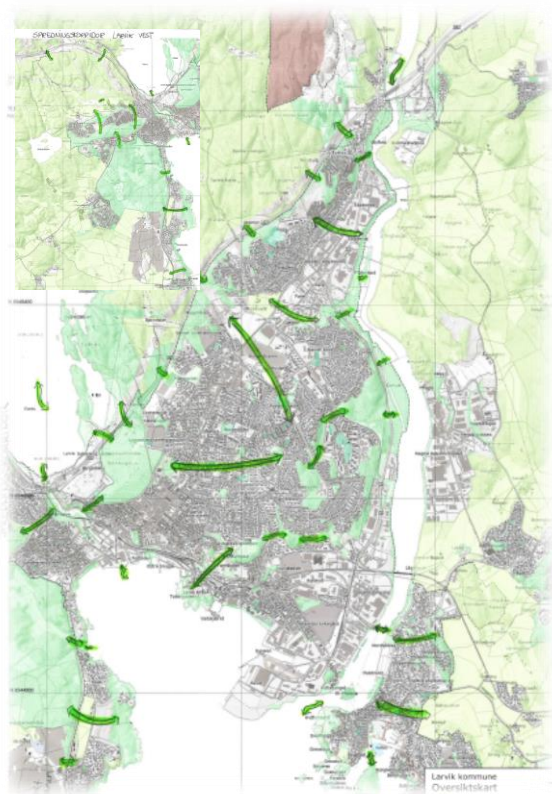
Naturtype: dam (verdi B)

Ikke blitt kartlagt i tidligere arbeid, ingen registrerte fakta om biologisk mangfold i naturbase.

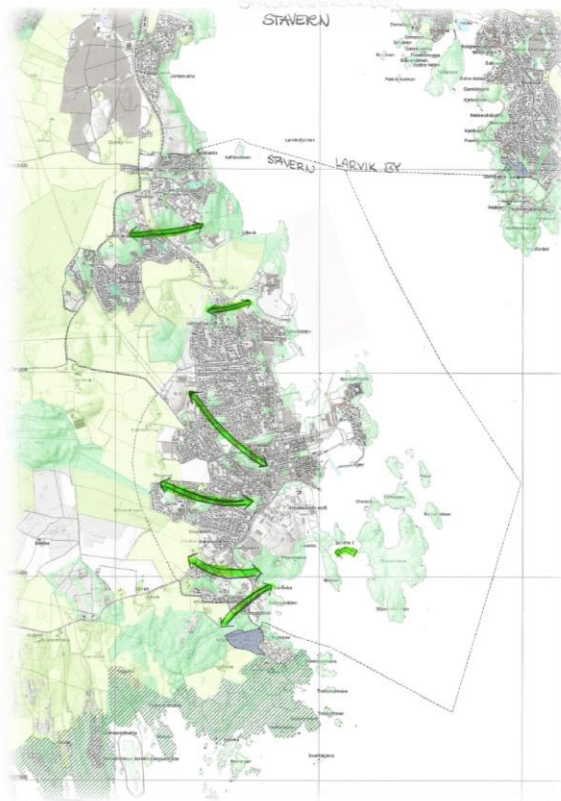
Kan deles inn i 3 ulike utforminger: gårdsdam, isdam og andre kulturbetingete dammer, inkludert eldre fisketomme dammer. På grunn av naturtypens sterke tilbakegang er mange av damartene rødlistede. For at ikke damartene skal dø ut, er det viktig at det ikke er for langt mellom lokalitetene. Naturtypen kan dessuten ha en viktig økologisk funksjon, f.eks. som drikkevannskilde eller fødesøksområde i ellers tørre kulturlandskap for kulturlandskapsarter som piggsvin, flaggermus, rådyr og småfugl.

Eldre fisketomme dammer i kulturlandskapet inneholder ofte sjeldne arter. Stor og liten salamander er typiske damarter med hovedutbredelse på Sør- og Østlandet, samt Midt-Norge nord til henholdsvis Fosen og Vefsn. Flere sjeldne/rødlistede insekter og andre virvelløse dyr har preferanse for dammer, f.eks. bred blålibelle, Sigara lateralis og blodigle. Flere av de mer uvanlige artene av snegl opptrer også ofte i dammer. Av planter er de sjeldne/- rødlistede korsandmat, stor andmat og hornblad eksempler på typiske damarter.

Mulige spredningskorridorer innenfor Kommunedelplan for Larvik og Stavern (i tillegg til viltkorridorene):

Temakart: Kommunedelplan Larvik

Temakart: Kommunedelplan Stavern

3.4 GRØNNSTRUKTUR OG VANNFORVALTNING

Klimaendringer i kombinasjon med økende urbanisering har de siste årene gitt et nytt fokus på overvann. Kommunene stiller oftere krav om at overflatevannet skal håndteres på egen tomt, og at åpne løsninger skal integreres i utearealene. Tradisjonelt har overvann blitt ledet bort via sluk og rør i bakken. Ulempen er da at vannet ledes ut av sitt naturlige kretsløp, med flom og oversvømmelser som konsekvens. Moderne løsninger for overvannshåndtering dreier seg om å redusere risiko for flomskader og samtidig skape mer attraktive oppholdsarealer. Ved å tilrettelegge for blågrønne strukturer kan overflatevannet infiltreres i regnbed og vegetasjonsfelter, forsinkes på grønne tak, i åpne renner, kanaler, bekkeløp og dammer. I tillegg til å bidra til høyere kvalitet på utearealer for mennesker, vil dette kunne bidra til økt biologisk mangfold i byer og tettsteder. Lokal overvannshåndtering av åpne løsninger stiller større krav til planlegging og utforming av utbyggingsområder enn tradisjonelle løsninger. Overvannshåndtering må tas hensyn til i alt fra overordnede planer til minste detaljene. Gode løsninger blir til i tverrfaglig samarbeid mellom arealplanleggere, arkitekter, landskapsarkitekter, ingeniører og hydrologer.

EN FREMTIDSRETTET OVERVANNSHÅNDTERING I KOMMUNEN FORUTSETTER:

- Tydelig strategi og bestemmelser om overvannshåndtering i kommuneplanen (både samfunns- og arealdelen) og reguleringsplaner
- Tett samarbeid mellom arealplanlegging, byggesak og kommunalteknikk
- Kommunal retningslinje for overvann som angir kommunens krav til overvannshåndtering og dokumentasjon for godkjenning - både plan og teknikk. Retningslinjen forankres i kommuneplanen og kommunens temaplaner. Retningslinjen fungerer som veileder for både innbyggere, utbyggere og kommunens saksbehandling.
- God kommunikasjon, involvering og dialog med innbyggere og utbyggingsaktører som skaper aksept og ansvar for planlegging og drift av overvannsanleggene.
- Lokal overvannshåndtering må tidlig inn i planleggingen. Skal vannet håndteres på overflaten krever det plass.
- Få oversikt over vannveiene (flomveier, bekker, nedbørfelt). Kartlegg hvor behovene for nye flomveier er størst. Hvor er de største flomproblemene/potensielt største skadene? Hvor kommer vannet fra ved styrtregn, hvilke veier tar vannet, er det flaskehals underveis, risiko for skade eller fare for liv og helse, hva må til for å unngå eller begrense skaden.
- Utprøve nye løsninger og endog ta noen sjanser. Kommunene anbefales å etablere pilotprosjekter der ulike overvannsløsninger utprøves i mindre skala for å vinne erfaringer. Aktuelle tiltak er etablering av flomveier, gjenåpning av bekker, frakobling av takvann etc.

OVERVANNSHÅNDTERING - HVA ER UTFORDRINGENE?

• KLIMAENDRING

Klimaet i Vestfold kjennetegnes av milde vintre ved kysten og kjøligere i innlandet. Årsnedbøren er lavest ytterst på kysten og noe høyere i indre strøk. Det forventes ikke at dette mønsteret endres vesentlig. Årstemperaturen i Vestfold forventes å øke med ca 4,5 grader C i løpet av dette århundre (ref. *Norsk klimaservicesenter Klimaprofil Vestfold*). De økte nedbørmengdene som følge av klimaendringene bidrar til og forsterker utfordringene med dagens overvannshåndtering. Arealplanleggingen og overvannssystemet må forberedes på kraftigere regnskyll i fremtiden.

Klimaendring – hva har vi i vente i Vestfold (2071 – 2100)?

VIKTIGE UTFORDRINGER MED DAGENS OVERVANNSHÅNTERING:

Oversvømmelser i avløpsnettet

Store tilførsler av overvann til avløpsnettet som følge av kraftigere nedbør, større avrenning fra nye tette flater, underdimensjonert ledningsanlegg, manglende fordrøyning lokalt, nedbygging av grøntstrukturer og mangel på flomveier.

Forurensning og drift

Overbelastning av fellesavløpssystem gir store konsekvenser i form av kjelleroversvømmelse og forurensning fra overløp til vannforekomster. Renseanleggenes kapasitet og prosesser påvirkes av store mengder tilført overvann og dette har en høy kostnad.

Overvann fra trafikkerte flater med høyere årsgjennomsnitt (ÅDT) enn 3 500 regnes som forurenset. Etablering av funksjonelle renseløsninger i by- og tettstedsområder er en utfordring. Store mengder overvann fra veier/gater overbelaster avløpsnettets kapasitet og skaper driftsproblemer som følge av tilslamming. Det er behov for periodisk og hyppig vedlikehold av sandfang og bedre samhandling mellom vei- og avløpsforvalter.

Bo- og naturmiljø

Overvann og bekker ledes til lukkede anlegg (ledning). Vannet som et livgivende element er fjernet fra bo- og naturmiljøet.

Overvann i arealplanleggingen

Krav og retningslinjer for overvannshåndtering er i liten grad innarbeidet i kommuneplaner og reguleringsplaner. Det har i liten grad vært praksis å sette strenge krav til lokal overvannshåndtering med hjemmel i plan- og bygningsloven, teknisk forskrift og vannressursloven. Avklaringer om håndtering av overvann blir gjerne utført på detaljnivå ved prosjektering og byggesaksbehandling. På grunn av manglende bevissthet og tilrettelegging på arealplannivå, begrenses handlingsrommet og mulighetene for å finne gode løsninger på detaljnivå.

MÅL OG STRATEGI FOR BÆREKRAFTIG OVERVANNSHÅNTERING:

M Å L

Følgende målsetninger anbefales lagt til grunn i planleggingen av en fremtidsrettet og klimatilpasset overvannshåndtering i kommunen:

- **Forebygge skader**
Overvannet skal håndteres slik at tilfredsstillende sikkerhet for liv, helse, bebyggelse og miljø oppnås. Vannforurensning skal reduseres.
- **Utnytte overvann som ressurs**
Overvannet bør utnyttes som positivt landskapselement i tettsteds-/bymiljøet og for bruk til rekreasjonsformål.
- **Styrke biologisk mangfold – bymiljøet**
Gjennom infiltrasjon, bruk av åpne vannveier og dammer skal det hydrologiske kretsløpet og det biologiske mangfoldet fremmes.

STRATEGI

Hovedstrategiene for å nå målene er å:

- Dreie fokuset fra kapasitet og lukkede anlegg til flerfunksjonelle åpne overvannsanlegg som ivaretar flere nytteverdier (fig. 1).
- Håndtere overvannet lokalt og lede overvannet separat helt ut til vassdrag. Åpent system bør etterstrebes da det gir merverdi for lokalmiljøet og biologien og økt trygghet ved flom.

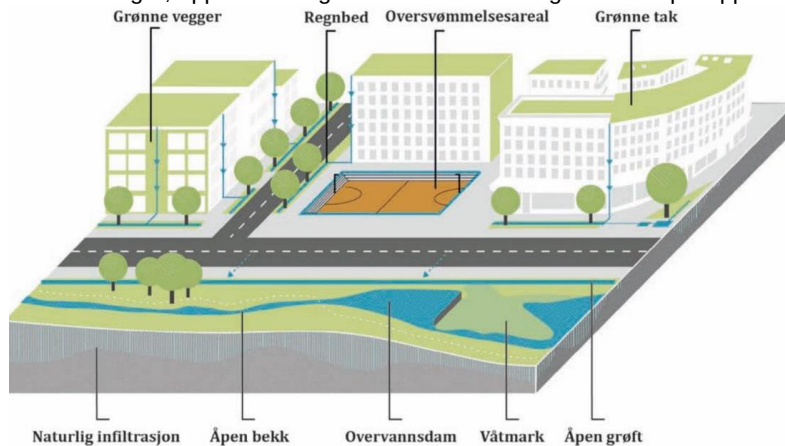
Figur 1. Figuren illustrerer utviklingen mot en langsiktig og bærekraftig overvannshåndtering. Et ensidig fokus på kapasitet utvides til økt fokus på andre nytteverdier.

VEIEN TIL MÅLET

En løsning på overvannsutfordringene i bebygde områder er å håndtere overvannet lokalt i åpne løsninger nær de tette flatene. Da opprettholdes vannets naturlige kretsløp og naturens selvrensingsevne utnyttes. I tillegg må et fremtidsrettet overvannssystem inkludere flomveier for å unngå overbelastning av overvannsanleggene ved høy nedbør. Utformingen av lokal overvannshåndtering bør baseres på en 3-delning av overvannet:

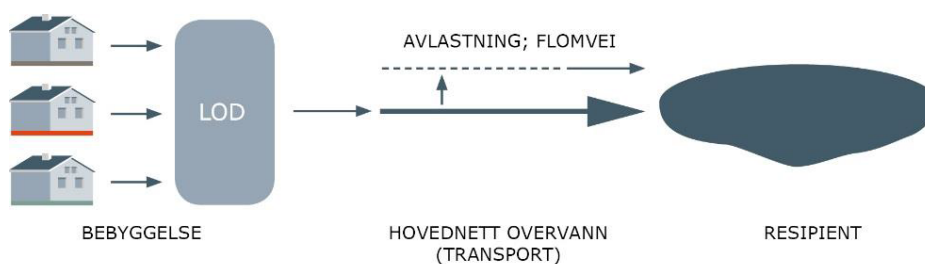
- Rent overvann (takvann)
- Forurenset overvann (veier, næringsområder)
- Flomvann

Lokal håndtering av overvannet innebærer løsninger som etterligner naturens egen måte å ta hånd om regnvannet på. Eksempler på løsninger er grønne tak, infiltrasjon, magasinering/ fordrøyning på overflaten (oversvømmelsesflater), dammer eller flomveier (fig. 2/3). Anleggene kjennetegnes ved at overvannet til forskjell fra bortledning i lukkede systemer, er synlig. Anleggene bidrar til å forsinke avrenningen, holde tilbake forurensninger, opprettholde grunnvannsstanden og redusere påslippet av overvann til det offentlige avløpsnett.

Figur 2. Figuren viser hvordan lokal overvannshåndtering (LOD) kan ivaretas med ulike type løsninger. Valg av løsning tilpasses de lokale forholdene. Rent takvann håndteres i regnbed, forurenset veivann i grøft/ dam og flomvann forsinkes trygt på oversvømmelsesareal og ledes bort i åpen bekk/ grøft (=flomvei) (Ill.: NOU 2015:16 Overvann i byer og tettsteder).

Lokale løsninger forutsetter velfungerende flomveier som trer i funksjon når kapasiteten på anleggene overskrides. Fra privat grunn ledes flomvannet til "godkjente" hovedflomveier som fører vannet til bekk/elv/sjø. Tiltak for å holde bekker åpne i bebygde områder er et godt flomtiltak – bekker er hovedflomveier.

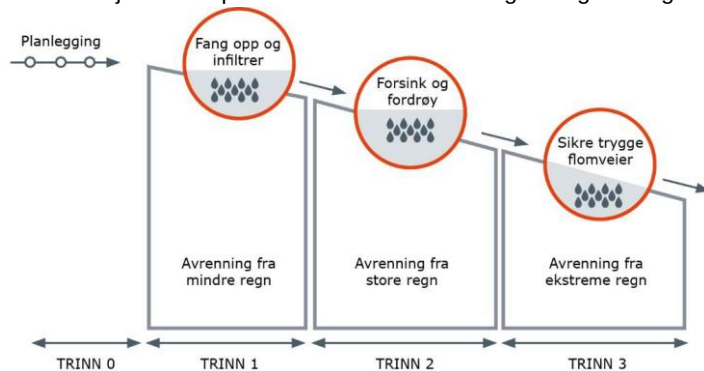

Figur 3. Skissering av hovedløsning for overvannshåndtering. Bebyggelsen har lokal håndtering av overvannet (LOD, fordrøyning/forsinkelse) på privat grunn med påslipp til offentlig hovednett som fører overvannet til vassdrag/sjø (resipient). Hovedledningsnettet har egen flomvei, som avlaster nettet ved ekstremvær.

PLANLEGGING AV LOKALE OVERVANNSTILTAK:

- Overvannstiltakene planlegges etter **3-ledds strategien** (infiltrasjon - fordrøyning – flomvei, fig.4). Infiltrasjon og fordrøyning ivaretas primært på privat grunn, mens flomveier ofte vil være en del av den offentlige infrastrukturen.
- Økt bruk av overflater generelt og grønne arealer spesielt i utformingen av lokale overvannstiltak – ikke bare ved nybygging, men også oppgradering i eksisterende bebyggelse
- De urbane vassdragene (bekkene) har viktige funksjoner i overvannssystemet. Bekker skal ikke lukkes og lukkede bekker bør gjenåpnes og frakobles fellesavløpssystemet for å fungere som berikende element i bomiljøet og som flomveier.
- Åpne flomveier planlegges som en integrert del av øvrig sammenhengende infrastruktur som veier, gater, ledningsanlegg, g/s-vei og grøntstruktur. Flomveier må vurderes i alle typer utbygginger også ved fortetting i eksisterende bebyggelse slik at ikke flomskader påføres lavereliggende eiendommer.
- Overvannsløsningene må ivareta behovet for differensiert behandling av overvannet i forhold til forurensningsgrad og behov for rensing. Overvannshåndteringen skal ivareta målsetningen om god tilstand i vannforekomstene (kfr. Vannforskriften).

Nøkkelen til suksess er forsinkelse i avrenningen fra tette flater basert på magasinering og infiltrasjon nær kilden dvs. å utnytte alle lokale stedlige muligheter for forsinkelse av vannet. Forsinkelsesarealer må integreres med de tette flatene. I tillegg må de bebygde områdene ha trygge flomveier – først da er suksessen komplett. Flomveiene trer i funksjon når kapasiteten i de lokale løsningene og ledningsnettet overskrides.

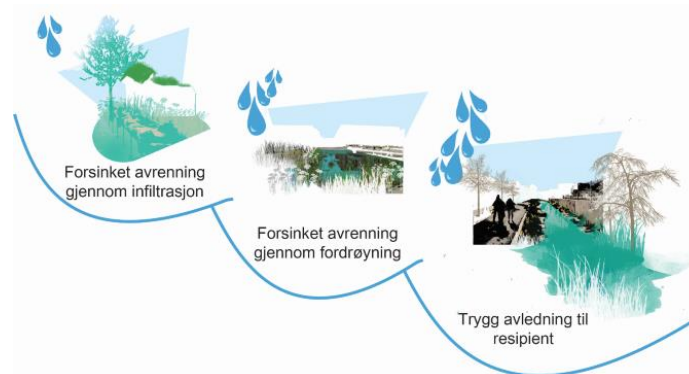

Figur 4. Illustrasjon av 3-ledds strategien for lokal overvannshåndtering (LOD) ved økende nedbørmengder. Mer info: Tretrinsstrategien

TRELEDDSSTRATEGI FOR OVERVANN OG GRØNNSTRUKTUR I AREALPLANLEGGING

Treleddsstrategien går ut på å redusere og forsinke avrenningen ved å infiltrere mindre nedbørmengder, fordrøye større nedbørmengder og avlede de sjeldne, store nedbørmengdene på en trygg måte. Strategien er en god tilnærming til å håndtere overvann. I praksis er grønnstruktur en viktig del av treleddsstrategien.

Tiltakene for å håndtere overvann kan grovt sett deles inn i tre grupper, som vist i denne figuren. Gruppene er inndelt etter hvor mye nedbør som håndteres:

OPPSUMMERING OVERVANN I AREALPLAN

- Plan- og bygningsloven og TEK10 gir hjemmel til å sette krav om lokal overvannshåndtering, selv om krav mangler i kommune- og reguleringsplan. Arbeidet kan starte i dag!
- Løsninger for overvannshåndtering og flomveier må være en del av vurderingsgrunnlaget når nye områder skal tas i bruk til utbygging og ved endret bruk av utbygde områder. Helhetlig overvannsplan og flomplan utarbeides før reguleringsplan.
- Innarbeid overvannshåndtering som sjekkpunkt i oppstartsmøter for planarbeid og forhåndskonferanser for byggesaker. Kommunens bestemmelser og retningslinjer for overvannshåndtering skal oppfylles.
- Benytt den tverrfaglige kompetansen i kommuneadministrasjonens fagmiljø aktivt i plan- og byggesaksprosesser. Fast rutine for utsjekk av byggesaker med kommunalteknikk.
- Planlegg og prosjekter på lag med naturen og fysiske lover.
- Bruk overvann som en ressurs for by- og bomiljø, rekreasjon, lek og biologisk mangfold.

Mer info om overvann i arealplanleggingen: Miljøkommune- overvann

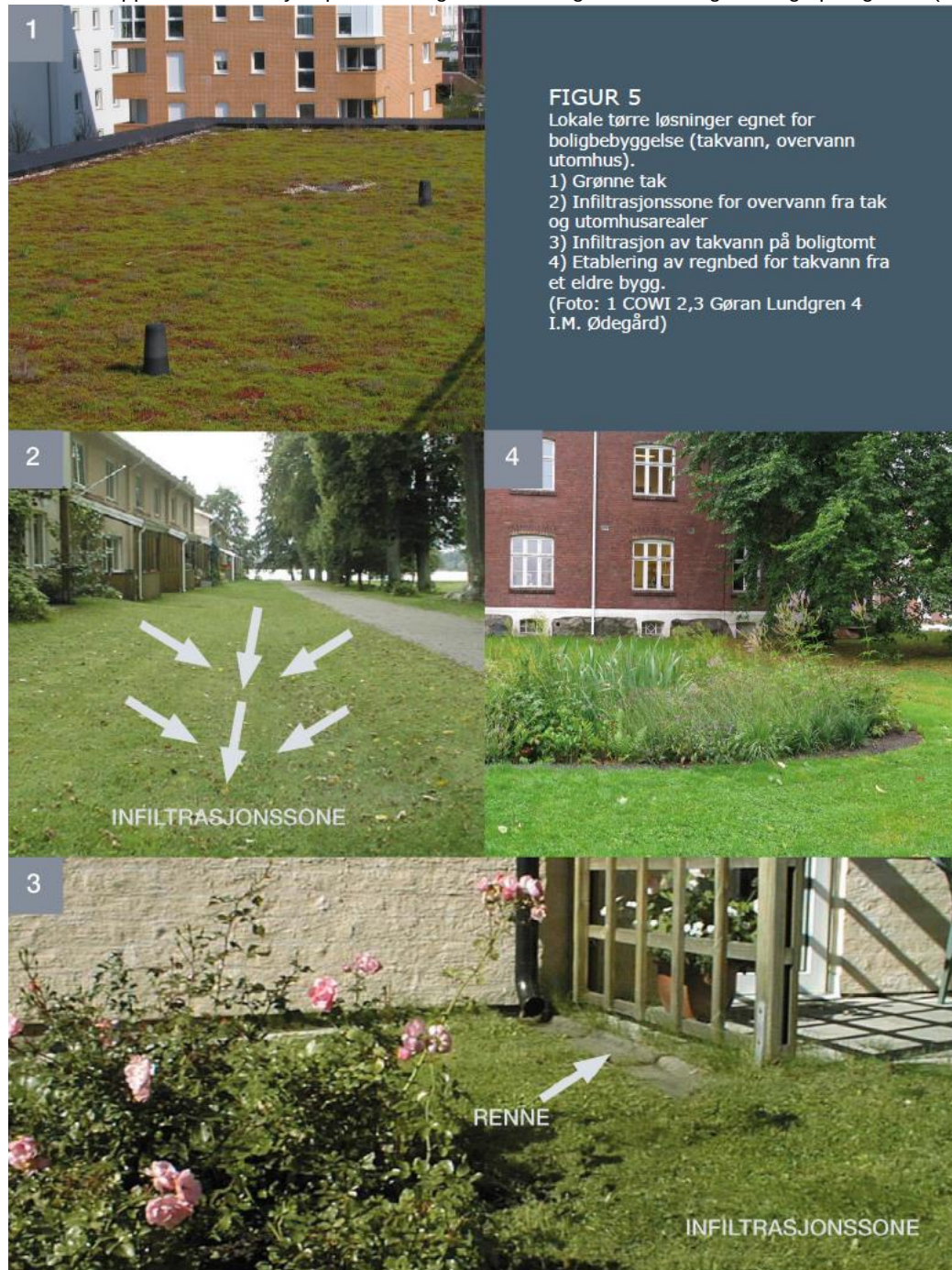
LØSNINGSTYPER

Løsningstypene er gruppert i henhold til 3-ledds strategien (fig. 4). Flere løsninger kan designmessig utformes slik at de fungerer på flere trinn.

- **TRINN 1: INFILTRERE** (gjennomtrengende)

LOKALE TØRRE LØSNINGER EGNET FOR BOLIGBEBYGGELSE

Ved mindre nedbørsmengder er det realistisk å holde tilbake og infiltrere det meste av vannet på privat grunn. Dette kan oppnås ved å benytte permeable/grønne flater, grønne tak, regnbed og åpne grøfter (fig. 5).

- **TRINN 2: FORSINKE OG FORDRØYE**
FORDRØYNINGSDAMMER FOR OVERVANN FRA TAK OG GÅRDSROM

Når regn faller i større volum vil det overskytende vannet fra trinn 1 renne videre til åpne anlegg som forsinker og fordrøyer avrenningen. Aktuelle tiltak er regnbed, fordrøyningsbasseng og bruksareal som er tilrettelagt for å tåle midlertidig oversvømmelse (fig. 7). I utbyggingssaker vil kommunen sette grense for maksimalt påslipp fra lokale løsninger til kommunalt ledningsnett.

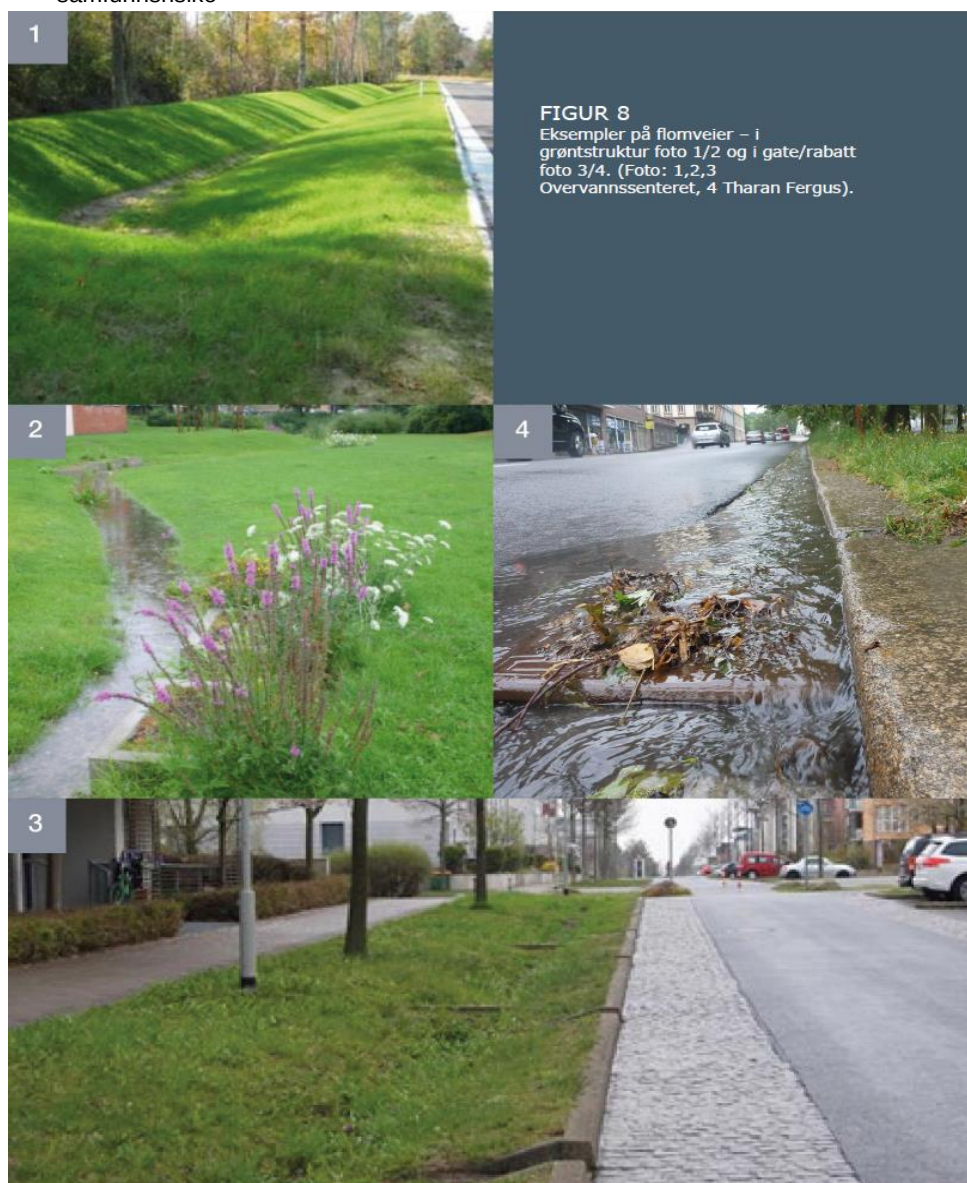

- **TRINN 3: TRYGGE FLOMVEIER**

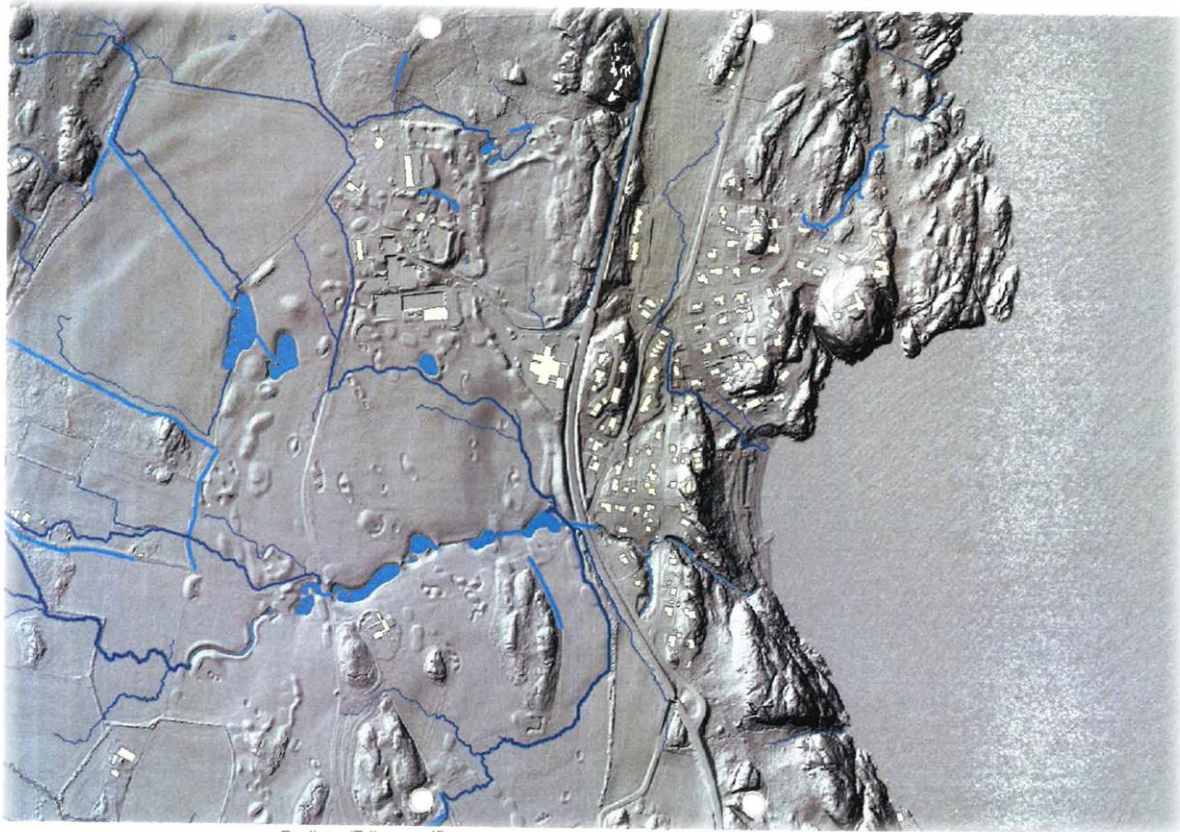
Ved de største regnfallene overskrides kapasiteten i de lokale anleggene (trinn 2) og vannet må ledes vekk i flomveier hvor det gjør minst mulig skade. Flomveier på privat grunn leder flomvannet til vassdrag eller til offentlig flomveier som er godkjent av kommunen. I byggesaker må flomveier inngå i overvannsplanen for planområdet og det må fremgå hvor flomvannet ledes utenfor planområdet. En kommunal kartlegging av flomveier vil vise hvor flomvannet går ved styrtregn og hvor det må settes inn tiltak for å unngå skader slik som å justere gatenivået på kortere strekninger, sette opp kantføringer, erosjonssikre utsatte områder, flomsikre bygg osv. (fig. 8).

ERFARINGER MED PLANLEGGING AV FLOMVEI:

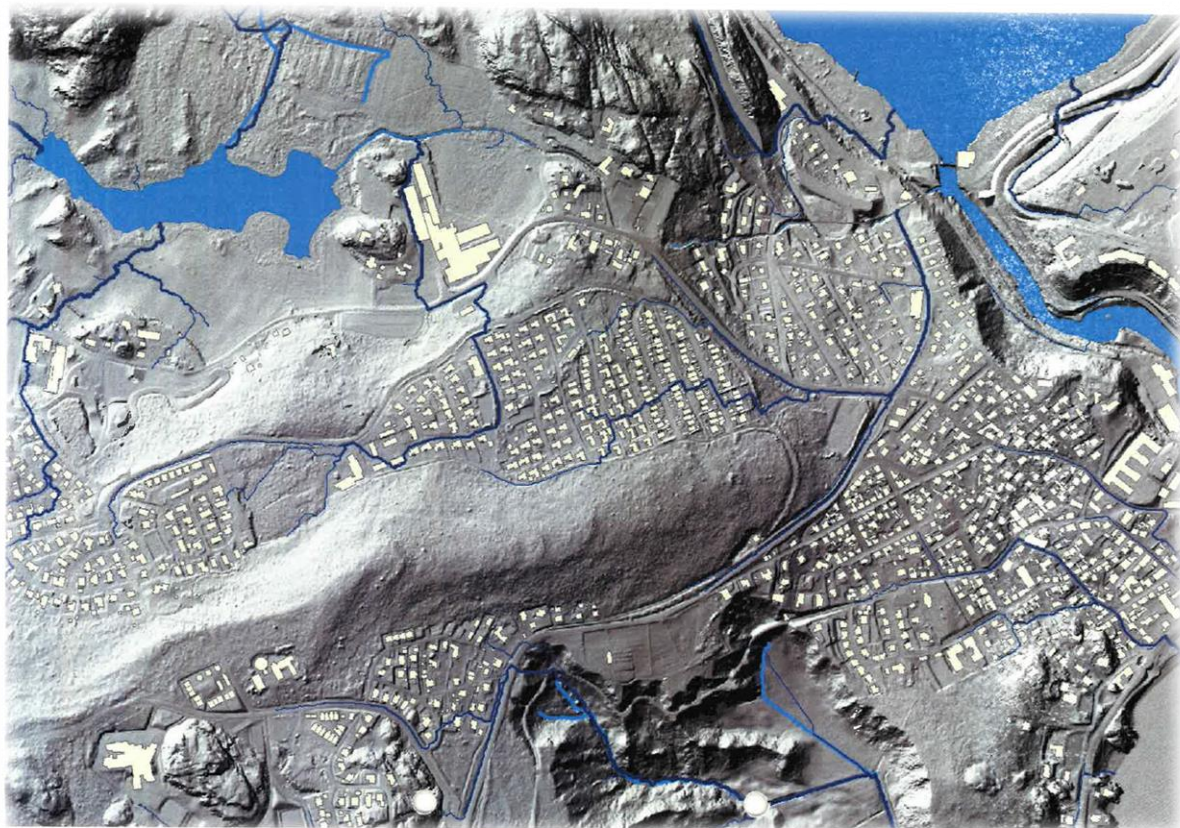
- Kartlegge hvor behovene for flomveier er størst i kommunen (ROS-analyse, hvor er de største flomproblemene/potensielt største skadene)
- Flomplan utarbeides før regulering av nye utbyggingsområder starter. Flomplan bestemmer høydesetting i reguleringsplanen.
- Viktig å ha et nært og godt samarbeide mellom plankonsulent, utbygger, plan- og bygningsmyndigheten og kommunalteknikk
- Gunstig å fordele flomvannet på flere små flomløp
- Utfordrende å forene universell utforming med gater som flomvei
- Det bør gjøres tiltak for å redusere overvannstilførselen til AF-systemet
- Nødvendig med god registrering av bekker. Bekkelukkinger vurderes gjenåpnet prioritert etter flomfare og samfunnsrisiko

Kart som viser eksempler på åpne bekkeløp:

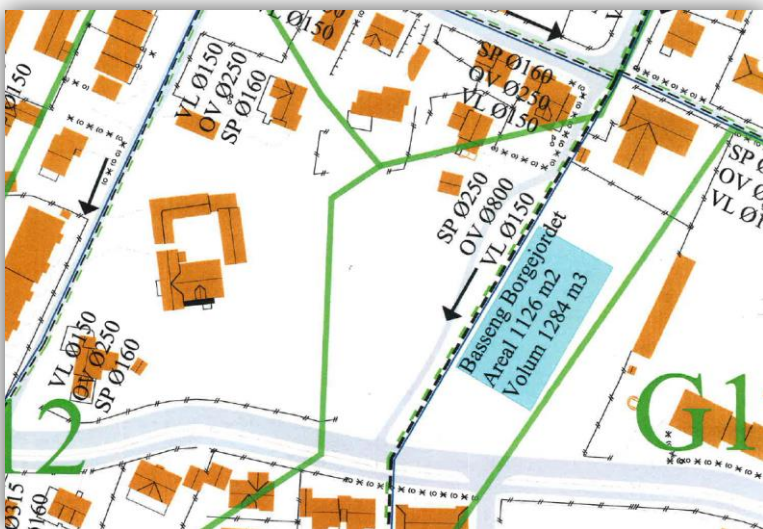
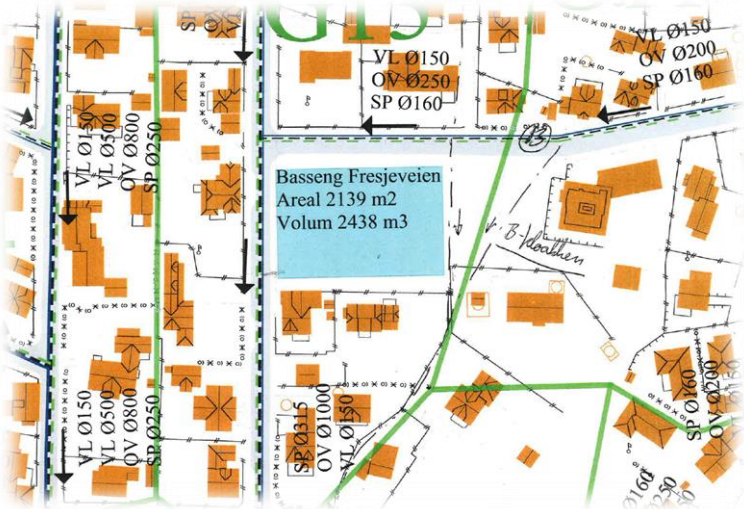

Redberg/Fritze golfbane

Langeland/Vedre/Ra

Eksisterende og planlagte fordrøyningsdammer innenfor Kommunedelplan for Larvik by:

4. FASE 3: GRØNNSTRUKTURKART:

